

Regler och tävlingssystem

– i barn- och tidig ungdomsidrott

FoU-rapporter

2003

1. Idrott, kön och genus – en kunskapsöversikt
2. Man vill ju inte att föreningen ska dö – en studie om idrottens föreningsledare våren 2003 (Anders Rönmark)
3. Etnisk mångfald och integration – visar idrotten vägen? (Jesper Fundberg)
4. Möjligheten till motion och fysisk aktivitet – lika för alla?
5. Kvinnor och män inom idrotten 2003 – statistik från Riksidrottsförbundet

2004

1. Ätstörningar – en kunskapsöversikt (Christian Carlsson)
2. Kostnader för idrott – en studie om kostnader för barns idrottande 2003
3. Varför lämnar ungdomar idrotten – en undersökning av fotbollstjejer och – killar från 13 till 15 år (Mats Franzén, Tomas Peterson)
4. IT-användning inom idrotten (Erik Lundmark, Alf Westelius)
5. Svenskarnas idrottsvanor – en studie av svenska folkets tävlings- och motionsvanor 2003
6. Idrotten i den ideella sektorn – en kunskapsöversikt (Johan R Norberg)
7. Den goda barnidrotten – föräldrar om barns idrottande (Staffan Karp)
8. Föräldraengagemang i barns idrottsföreningar (Göran Patriksson, Stefan Wagnsson)

2005

1. Doping- och antidopingforskning
2. Kvinnor och män inom idrotten 2004
3. Idrottens föreningar - en studie om idrottsföreningarnas situation
4. Toppningsstudien - en kvalitativ analys av barn och ledares uppfattningar av hur lag konstitueras inom barnidrott (Eva-Carin Lindgren och Hansi Hinic)
ISBN 91-975766-0-3
5. Idrottens sociala betydelse - en statistisk undersökning hösten 2004
ISBN 91-975766-6-2
6. Ungdomars tävlings- och motionsvanor - en statistisk undersökning våren 2005
ISBN 91-975766-7-0
7. Inkilning inom idrottsrörelsen - en kvalitativ studie
ISBN 91-975766-8-9

2006

1. Lärande och erfarenhetens värde (Per Gerrevall, Samantha Carlsson och Ylva Nilsson)
ISBN 978-91-976081-2-1
2. Regler och tävlingssystem (Bo Carlsson och Kristin Fransson)
ISBN 978-91-976081-3-8
3. Fysisk aktivitet på Recept (FaR) (Annika Mellquist)
ISBN 978-91-976081-4-5
4. Nya perspektiv på riksidrottsgymnasierna (Maja Uebel)
ISBN 978-91-976081-5-2

Rapporterna kan beställas från Riksidrottsförbundets kundtjänst – kundtjanst@rf.se eller tel 08-699 62 03

9 789197 608138

Ända från barnens liv till de högsta kulturverksamheterna kan man konstatera, att en av de mäktigaste drivfjädrarna till den enskildes och gruppens fullkomning är en önskan att bli prisad och ärad för sin förträfflighets skull. Man prisar varandra, och man prisar sig själv. Man söker ära för sin dygds skull. Man vill ha tillfredställelsen att ha gjort en bra sak bra. Att ha gjort något bra betyder att ha gjort det bättre än andra. För att vara den främste måste man synas vara den främste, visa sig som den främste. För att ge bevis för sin överlägsenhet måste man tävla med andra.

Johan Huizinga, ”Den lekande människan”

Förord

En stor del av idrottsrörelsens verksamhet springer ur den anglosaxiska tävlingsidrotten som Viktor Balck importerade till Sverige i slutet av 1800-talet. En tävlingsidrott som var skapad för vuxna män. När ungdomsidrotten växte under 1960- och 1970-talet var det i en kostym för vuxna. Regler, utrustning, längder på distanser, storlekar på planer, sätt att mäta resultat, med mera var samma som för seniorer. I och med att barnidrotten slog igenom under 1970- och 1980-talet blev det naturligt att anpassa idrotternas regler till barn och ungdomar. Med idéprogrammet Idrotten vill 1995 ökade förståelsen för hur tävlingssystemen för barn och ungdomar ska utformas.

Regler och tävlingssystem formar i stor utsträckning barn- och ungdomsidrotten. Denna rapport försöker beskriva och analysera vilka ramar specialidrottsförbunden har tagit fram för barn och ungdom. Rapporten kan vara ett stöd i specialidrottsförbundens diskussioner om utvecklingen av barn- och ungdomsidrotten. Förhoppningsvis kan den hjälpa till lyfta blicken och se hur andra specialidrottsförbund har valt att anpassa sin verksamhet och utifrån det dra nya lärdomar.

*Camilla Hagman
Chef Idrottsutveckling
Riksidrottsförbundet*

Författarupplysning:

Bo Carlsson, professor i rättssociologi, vid Idrottsvetenskap, Malmö högskola.

Kristin Fransson, forskningsassistent, vid Idrottsvetenskap, Malmö högskola.

Intervjuer

Liselotte Lilja,
Sveriges Amerikanska fotbollförbund

Jan Åhrberg, Svenska Badmintonförbundet

Lasse Wennerholm, Svenska Bandyförbundet

Peter Gyllhage, Svenska Bangolförbundet

Thomas Claesson,
Svenska Baseboll och Softbollsförbundet

Anders Peterson, Svenska Basketförbundet
(via e-post)

Kanslist, Svenska Biljardförbundet (via e-post)

Åsa Gerdes, Svenska Bilsportförbundet

Bibi Walden, Svenska Bob- och Rodelförbundet

Mats Hedin, Svenska Bordtennisförbundet

Jan-Erik Larsson, Svenska Bouleförbundet

Christer Elburg, Svenska Bowlingförbundet

Tommy Torstensson, Svenska Boxningsförbundet

Maria Fisher,
Svenska Budo- och Kampsportförbundet

Urban Aldenklint, Aikido (Budo)

Rikard Carneborn, Ju-Jutsu (Budo)

Fredrik Gundmark, Karate (Budo)

Gullimar Åkerlund, Svenska Bågskytteförbundet

Håkan Sundström, Svenska Curlingförbundet
(via e-post)

Niklas Hedin, Svenska Cykelförbundet

Daniel Dasilva, Svenska Danssportförbundet

Olle Rosén, Svenska Draghundsportförbundet

Anders Andersson, Svenska Dragkampförbundet

Jonny Carlén, Svenska Flygsportförbundet

Jörgen Larsson, Skånes Fotbollförbund

Daniel Bergin, Svenska Friidrottsförbundet

Peter Lundmark, Svenska Frisbeeförbundet

Jan Flodström, Svenska Fäktningsförbundet

Helena Bo Bäck, Svenska Golförbundet

Maria Stål, Svenska Gymnastikförbundet

Kristina Almskog, Svenska Gymnastikförbundet

Ulf Ohlsson, Skånes, Handbollsförbund

Magnus Nilsson, Skånes Innebandyförbund

Tommy Boustedt, Svenska Ishockeyförbundet
(via e-post)

Hans Adolfsson, Svenska Issegelförbundet

Vivianne Carlsson, Svenska Issegelförbundet

Jan Björkman, Judoförbundet

Eric Zeidlitz, Svenska Kanotförbundet

Peter North, Svenska Klätterförbundet

Carina Skoog, Svenska Konståkningsförbundet

Jan-Olof Karlsson, Svenska Landhockeyförbundet

Elisabet Carlsson, Modellflygförbundet

Peter Isgren, Motorcykel- och Snöskoterförbundet

Göran Bylund, Svenska Mångkampförbundet

Lars Greilert, Svenska Orienteringsförbundet

Per Benson, Svenska Racerbåtförbundet

Ann-Cathrine, Bengtsson,
Svenska Ridsportförbundet

Keneth Nordh, Svenska Roddförbundet

Torbjörn Johansson, Svenska Rugbyförbundet

Annika Gustafson, Svenska Simförbundet

Lina Lundin, Svenska Skidförbundet

Sara Andersson, Svenska Skidförbundet

Fredrik Sterner, Svenska Skidförbundet

Björn Lindblom, Svenska Skidskytteförbundet

Anne Österberg, Svenska Skridskoförbundet

Gustaf Ekström, Svenska Sportdykarförbundet

Siv Eriksson, Svenska Sportskytteförbundet

Jan Sjöberg, Svenska Squashförbundet

Helen Johage, Svenska Styrkelyftförbundet

Roland Tybell, Svenska Taekwondoförbundet

Christer Alemo, Skånes Tennisförbundet

Lillemor Gunnarsson, Svenska Triathlonförbundet

Håkan Johansson,
Svenska Tyngdlyftningsförbundet

Marianne Fredius, Svenska Varpaförbundet

Tommy Efverström,
Svenska Vattenskidförbundet (via e-post)

Paul Engström, Svenska Volleybollförbundet

Brottning (ej svar)

Casting (ej svar)

Gång (ej svar)

Ringette (ej svar)

Segling (ej svar)

Innehållsförteckning

Inledning	7
Bakgrund	8
Barn- och ungdomsidrott i fokus	8
Idrottspolitik och "Idrotten vill"	8
FoU-rapporter om barns och ungdomars idrottande	10
Idrott, regler och tävlingssystem (teori)	14
Inledning	14
Lek och tävling, och allvaret i båda	15
Vad är (tävling)sidrott? Idrottens fenomenologiska struktur	17
Sammanfattning	21
Anpassning av barn- och ungdomsidrotten:	23
Syfte, metod och bakgrund	23
Syfte och metod	23
Bakgrund: En mångfacetterad idrott att anpassa!	25
Anpassning av barn- och ungdomsidrotten:	27
En empirisk kartläggning	27
Ålder, kön och antal spelare.	27
Ålder, vikt och kunskapsnivå	29
Tid, storlek eller längd på banan	30
Resultat- och tävlingsform.	31
Anpassning av utrustning och andra hjälpmedel	33
Modifiering av regler och domarens roll.	35
Speciella krav på färdigheter, utvecklingsnivå och förhållningsregler.	36
Individualisering av tävlingsmoment, eller omvänt...!	37
Anpassning! Några reflektioner	38
Sammanfattning av kartläggningen	42
Slutsats och en blick framåt	44
Referenser	48
Appendix:	
Samtliga specialförbund: En kort presentation av barn- och ungdomsanpassning	53

Inledning

Barn- och ungdomsidrotten har kommit att tilldra sig allt större uppmärksamhet under senare år. Via handslaget vill regeringen få fler barn- och ungdomar att idrotta med motivet att idrott stärker folkhälsan såväl som den sociala integrationen. Men det har även kommit negativa signaler. Det har talats om selektionsmekanismer, om toppning och om fördyrade kostnader och om föräldrars påverkan på barn- och ungdomsidrotten.

Vanligtvis talar vi med entusiasm om idrottens positiva sidor, medan dess mörkare sidor, så som mobbing, beroendeförhållanden, träningshets och ätstörningar, ofta skamsat försummas, eller i värsta fall negligeras. Vi talar gärna om socialisering och integration, men talar helst inte om selektion och diskriminering. För att inte nämna hälsa, medan däremot smärta och kroppsfixering får en förhållandevis marginell uppmärksamhet.¹

I syfte att rikta barnidrotten mot goda värden – den goda barnidrotten – har Riksidrottsförbundet genom sitt idéprogram ”Idrotten vill” formulerat ett antal principer som bör vägleda barn- och ungdomsidrottens praxis och dess utveckling. Samtidigt har Riksidrottsförbundet finansierat ett flertal studier som för att belysa problem inom barn- och ungdomsidrotten. Även föreliggande FoU-rapport handlar om barn- och ungdomsidrotten, genom att studien fokuserar på barn- och ungdomsidrottens grundläggande premisser, nämligen dess regel- och tävlingssystem; system som i vår tes är mer eller mindre konstruerade som *modifierade reproduktioner* av vuxenidrotten.²

Rapporten är uppbyggd följande sätt: först introduceras RF:s syn på den goda barnidrotten genom att rapporten lyfter fram några stycken ur ”Idrotten vill”; speciellt avsnitt som anknyter till och formulerar policyn för barn- och ungdomsidrotten.³ Som ett andra steg i vår design följer ett avsnitt som sätter barnidrotten i ett sammanhang, varvid en rad studier av

barn- och ungdomsidrotten presenteras och kommenteras. Därefter inleds den egentliga studien av barn- och ungdomsidrottens regel- och tävlingssystem. I detta sammanhang redogör vi för förhållandet mellan tävling och lek, och dess allvar; ett resonemang som tar sin utgångspunkt i Johan Huizingas klassiska verk ”Den lekande människan”.

För att förstå idrottens väsen, och den norm och bild ur vilken barnidrotten växt fram, kommer vi att redogöra för idrottens fenomenologi och funktionalitet, varvid tonvikt läggs på idrottens regelverk, dess jämlikhetsideal och dess tävlings- och konkurrensideal.

Här tjänar delar av Mikael Lindfelts ”Idrott och moral” som guide för vår förståelse av idrotten och dess fenomenologi.⁴ Det som utgör den teoretiska ramen avslutas med en kort diskussion om spelreglers betydelse. Som en inledning på den empiriska kartläggningen och analysen av barn- och ungdomsidrottens regel- och tävlingssystem presenteras självfallet vår metod och vårt angreppssätt.

Den empiriska presentationen bygger på en kategorisering av olika förbunds barn- och ungdomsidrott, i relation till förbundens anpassning av barn- och ungdomsidrotten. Denna presentation är av nödvändighet inte heltäckande, utan lyfter fram idealtypiska idrotter och dess regel- och tävlingssystem i syfte att problematisera och identifiera olika typer av anpassningsmöjligheter/-strategier för barn- och ungdomsidrotten. Varje idrott, varje specialförbund, erhåller emellertid en kort presentation i vårt appendix (Appendix).

Rapporten kompletteras med en mindre analys och ett resonemang som blickar framåt i syfte att utveckla barn- och ungdomsidrottens regel- och tävlingssystem utifrån tesen om ”den goda barnidrotten”.

¹ Carlsson, Bo & Fransson, Kristin (2005) ”Barn och idrott i ljuset av FN:s barnkonvention”; Svensk idrottsforskning, 3.

² ibid.

³ ”Idrotten vill” kom i en omarbetad och upprätsad upplaga i juni 2005, men vi har i föreliggande rapport utgått från den tidigare versionen (från 1995), vilket faktiskt kan vara en fördel då det är po-licydocumentet som idrottsrörelsen fram till dags datum förhållit sig till, men samtidigt missar vi den nya policyn.

⁴ Lindfelt, Mikael (1999) Idrott och moral. Doxa ss. 26-54.

Bakgrund

Barn- och ungdomsidrott i fokus

En studie av den här karaktären bör givetvis förstås i sitt sammanhang; i en ”social kontext”. Därför tar vi utgångspunkt i Riksidrottsförbundets intentioner med barn- och ungdomsidrotten, samt i en rad forskningsrapporter som syftat till att belysa och ventilera barn- och ungdomsidrott, utifrån en rad olika utgångspunkter, bland annat toppning, föräldraengagemang i fotboll och badminton samt system utan tabeller inom innebandyn. Dessutom anser vi, som nämnts, att det behövs en mer grundläggande förståelse för begrepp som regler, tävling och lek, varvid följer en kortfattad teoretisk – filosofisk och kultursociologisk – genomgång av dessa ”idrottsrelevanta” begrepp.

Idrottspolitik och ”Idrotten vill”

I ”Idrotten vill”, kan man även läsa att: ”Idrottsrörelsen präglas av framtidstro. I idrotten finns en inbyggd ambition till utveckling och ständig förbättring. Vi vill genom vår verksamhet inom idrottsrörelsen utveckla människor positivt i alla avseenden. [...] Genom utbildning och kontinuerligt utvecklingsarbete ska vi inom förbund och föreningar säkra kvalitén i verksamheten. Utvecklingen ställer ökade krav på flexibilitet och anpassningsförmåga. Om vi ska kunna behålla vår attraktionskraft måste vi medverka i samhällsutvecklingen och uppmärksamma barns och ungdomars ändrade intressen och behov.”⁵

Den här politiska och responsiva ambitionen måste emellertid relateras till idrottens struktur och tradition. Idrott framstår nämligen i grunden som konservativt (se nedan),⁶ speciellt med tanke på dess regel- och tävlings-system. Ett hundrameters lopp är och förblir ett hundrameterslopp, trots att man idag springer betydligt fortare än för femtio år sedan.⁷ (Tävlings)idrottens premisser skapar på så sätt begränsningar för olika idrotters utveckling;

man kan inte ändra för mycket, till exempel i handboll och bland dess spelregler, utan att man slutar spela spelet handboll. Men samtidigt sker förändringar och förbättringar vad avser teknik, arenor, utrustning, redskap, taktik och ledarskap. Förvisso sker förändringar bland spelreglerna, allt för att skapa spänning (till exempel när man tog bort redline offside i ishockey) och jämlika förutsättningar (varning för filmning), men dessa förändringar är ofta marginella och ändrar inte spelets karaktär.⁸ Summa summarum: utvecklings- och förändringsarbete sker inom ramen för en konservativ struktur och tradition – vilket självfallet även kan ses som en styrka, och något som vi varken behandlar som positivt eller negativt, men något som man måste ta hänsyn till när man kartlägger och analyserar olika former av förändringsarbete när det gäller regel- och tävlings-system inom barn- och ungdomsidrotten.

När det gäller idrottsrörelsens verksamhetsidé består idrott av träning och lek, tävling och uppvisning. Vidare delar man in idrotten efter ålder och ambitionsnivå. När RF talar om barnidrott avses i ”allmänhet idrott till och med tolv års ålder”. Med ungdomsidrott avses idrott för tonåringar till och med 20 år. Barnidrotten skall kännetecknas av lek. I ”Idrotten vill” skriver man: ”I barnidrotten leker vi och låter barnen lära sig olika idrotter. Barnets allsidiga idrottsutveckling är normgivande för verksamheten. Tävling är en del av leken och ska alltid ske på barnens villkor.”⁹

Vi vill här lyfta fram den syn på barn och barns och ungdomars idrottande som framkommer vid en läsning av ”Idrotten vill” och dess generella bild av idrotten: idrott rätt bedriven är bra för barn. Forskningsresultat visar, hävdar RF vidare, att idrottsaktiviteter medverkar till barns allsidiga utveckling. Därför bör alla barn ha möjlighet att idrotta varje dag – i skolan, i föreningen eller spontant i bostadsområdet. Dessutom hävdas att många barn och ungdomar via föreningslivet får en trygg social gemenskap. ”De lär sig respektera och umgås med andra människor, också över generationsgränser, kulturella och

⁵ Riksidrottsförbundet, RF (1995), *Idrotten vill: Verksamhetsidé och riktlinjer för idrottsrörelsen in i 2000-talet*, s. 3

⁶ Lindfelt, a. a

⁷ ibid.

⁸ ibid.

⁹ Riksidrottsförbundet, a. a., s. 5.

etniska gränser”.¹⁰ RF anser även att idrottens föreningsliv är en viktig uppfostringsmiljö för många barn och ungdomar. ”Vi ska med en genomtänkt verksamhet påverka attityder och värderingar på ett positivt sätt. Särskilt viktigt är det att verksamheten är utformad så att barn lär sig respektera varandra som kamrater och medtävlare”.¹¹ Till sist menar man att en känsla för ärlighet och rent spel ligger i idrottens natur. ”Det är meningslöst att tävla om inte alla följer gemensamt uppsatta regler. *Därför arbetar vi för en konsekvent regellefterlevnad*” (vår kursivering).¹²

Här betonas idrottens positiva effekter på barns utveckling, med en betoning på barns sociala och psykologiska utveckling, men den fysiska utvecklingen diskuteras inte, mer än att den ska vara ”rätt bedriven”, för då är den ”bra för barn”.

I ”Idrotten vill” finns även ett avsnitt om idrott för barn, som vi väljer att citera i sin helhet med kursivering av passager som är betydelsefulla för vår ingång till kartläggningen och analysen av barn- och ungdomsidrottens regel- och tävlingssystem.

Med idrott för barn avser vi allmänhet idrott upp till tolv års ålder. I barnidrotten leker vi och låter barn lära sig olika idrotter och därigenom utveckla fysiska grundfärdigheter. Barnets allsidiga utveckling är normgivande för verksamheten.

En majoritet av våra barn över sju år deltar i organiserad idrottsverksamhet. Idrotten spelar härigenom en viktig roll i många barns uppväxt. Genom att idrotta får de utlopp för sin glädje och sin spontanitet, de trivs och mår bra. För många barn är idrottsföreningarna, näst efter hemmet och skolan, den viktigaste uppfostringsmiljön. De attityder och värderingar som förmedlas där präglar i stor utsträckning barns och ungdomars personliga utveckling. Vi ska därför sträva efter att i föreningen ge dem goda vanor samt en kamratlig och trygg social gemenskap.

För barn är tävling en naturligt inslag i idrotten, liksom i leken. Men den måste bli just en del av leken och ha som mål att barnet har roligt och lär sig idrotten. Vinna-förlora-situationerna i barnidrotten bör avdramatiseras. *Vi ska pröva alternativa tävlingsformer för barnen, där de i stor utsträckning tävlar mot sig själva och sina*

egna resultat i stället för mot varandra (vår kursivering). Samtidigt kan vi inom idrotten lära barn att handskas med såväl vinst som förlust, vilket ger lärdom för livet.

De som leder barnidrott ska, förutom sin specialidrottskompetens, ha grundläggande kunskap om hur barn utvecklas fysiskt, psykiskt och socialt. Barn utvecklas olika snabbt i olika avseenden vilket ställer särskilda krav på ledarna. *Det är också viktigt att fördjupa kunskaperna om flickors och pojkars olika villkor och förutsättningar i idrotten. Detta gör vi för att få idrotten bättre anpassad till gemensamma och skilda behov som flickor och pojkar har* (vår kursivering).

Dagens barnidrott är i många fall strikt organiserad, anläggningsbunden och materialkrävande. Riksfinaler, stora nationella och regionala tävlingar eller seriespel med upp- och nedflyttning gör barnidrotten prestigefylld och motverkar därmed målen för barns idrottande. *Vi ska därför i alla förbund kontinuerligt se över tävlingssystemen i barnidrotten och anpassa dem till vad som är lämpligt för respektive utvecklingsnivå* (vår kursivering).

Idrott för barn ska i första hand bedrivas i enkla former i närområdet. Det är en viktig uppgift för idrottsrörelsen att i samverkan med skola och fritidsansvariga i kommunen i samhällsplaneringen bevaka att detta möjliggörs. Lättillgängliga grönområden i bostadsområdena och öppna skolgårdar ger goda förutsättningar för detta.

För att stimulera ett livslångt idrottsintresse ska vi erbjuda barnen möjligheter att pröva på flera idrotter (vår kursivering). Detta kan för de yngsta ske i idrottsskolor i samverkan mellan föreningars olika sektioner eller med en annan förening på orten. Forskningen visar att en allsidig motorisk träning i unga år har en positiv inverkan på idrottsprestationerna senare i livet. *Tränings- och tävlingsfrekvens ska hållas på en rimlig nivå i unga år, samtidigt som de olika idrotternas naturliga säsongskaraktär ska respekteras inom barnidrotten* (vår kursivering). Barn mår bra av och uppmuntras att utöva fler idrotter.

Barn ska göras delaktiga i utformningen av och innehållet i den egna idrottsverksamheten. De ska få lära sig de demokratiska spelreglerna och tidigt vänjas vid att ta ansvar för egen och gemensam utrustning.

Vid sidan av dessa policyformuleringar finns den redan formulerade riktlinjer för barnidrotten.

¹⁰ ibid. s. 7.

¹¹ ibid..

¹² ibid., s. 8.

Bland dessa policyformuleringar¹³ har vi valt att lyfta fram (1) ambitionen att utveckla och pröva alternativa tävlingsformer för barnen där de tävlar mot sig själva, (2) medvetenheten om flickors och pojkars olika villkor och förutsättningar i idrotten, (3) behovet av att pröva olika idrotter och (4) tankarna rörande en rimlig tävlingsfrekvens och idrottarnas naturliga säsongskaraktär, för att empiriskt klargöra hur dessa ambitioner tar sig uttryck i olika idrotters regel- och tävlingssystem. Vidare kan vår egen studie sägas vara en del i (5) ”översynen av tävlingssystemen i syfte att anpassa dem till vad som är lämpligt för respektive utvecklingsnivå”.¹⁴

När det gäller prestationsinriktad tävlingsidrott för ungdomar eftersträvar ”Idrotten vill” lekfullhet och allsidig träning. RF skriver: ”De principer om lekfullhet och allsidig träning, som gäller barnidrotten, ska också gälla under de första åren inom ungdomsidrotten. *Hänsyn måste tas till att såväl de fysiska som psykiska förutsättningarna kan variera kraftigt inom en åldersgrupp genom att olika ungdomar mognar olika snabbt*” (vår kursivering).¹⁵ Vidare måste man ta hänsyn till skillnader mellan flickor och pojkar ”och den ökade betydelse könstillhörigheten får under ungdomsåren” (vår kursivering).¹⁶ Man är även medveten om att ”ungdomars intresse för och viljan att satsa hårt på prestationsinriktad tävlingsidrott påverkas av många faktorer”, varvid hänsyn måste ”tas till att förutsättningarna för själva idrottsutövandet förändras genom puberteten”.¹⁷ De som leder ungdomsidrotten måste, förutom idrottskompetens, även ha kunskap om hur flickor och pojkar utvecklas fysiskt, psykiskt och socialt.

Synen på relationen mellan barn- och ungdomsidrotten kan sammanfattas på följande sätt: ”I barnidrotten har barnen utvecklat fysiska grundfärdigheter och fått lära sig

utföra idrottsgrenen (genom lek, vårt tillägg). I ungdomsidrotten får de lära sig förstå idrottsgrenens innehåll och att tillämpa kunnandet och förståelsen i praktiken. *Detta tar olika lång tid i olika idrotter och hos olika individer* (vår kursivering). *Ungdomarna måste därför behandlas individuellt* (vår kursivering) och få tid att testa sin förmåga innan de själva eller genom goda råd från tränare och ansvariga ledare avbryter en prestationsinriktad satsning och övergår till ett mindre ambitiöst idrottande.”¹⁸

När det gäller tidig ungdomsidrott betonas (6) att man måste ta hänsyn till att såväl de fysiska som psykiska förutsättningarna kan variera kraftigt inom en åldersgrupp, (7) att könstillhörigheten får ökade betydelse under ungdomsåren, och (8) att ungdomarna måste behandlas individuellt. Frågan som uppkommer är huruvida denna övergripande policy kommer till uttryck i olika specialidrotters regel- och tävlingssystem.

FoU-rapporter om barns och ungdomars idrottande

På senare tid har Riksidrottsförbundet lagt resurser på att kartlägga problemområden inom barn- och ungdomsidrotten. Vi ska här kortfattat belysa och diskutera några intressanta iakttagelser i fyra av dessa rapporter.¹⁹ Trots en del begränsningar i dessa rapporter, främst vad avser resultatens allmängiltighet (se nedan), finns det intressanta observationer och erfarenheter som föreliggande studie bör ta hänsyn till och bygga vidare på.

1. FoU 2002:4, Barn & innebandy. En kvalitativ undersökning om innebandyspelares attityder till system utan tabeller

Ungdomsbarometern har här fått i uppdrag att ”ta reda på hur barn ser på, och vilka attityder de har till, det tabellösa system som infördes

¹³ Vid sidan av dessa policyformuleringar finns det riktlinjer för barnidrotten.

¹⁴ Riksidrottsförbundet, a. a., s 16.

¹⁵ ibid. s. 20..

¹⁶ ibid.

¹⁷ ibid.

¹⁸ ibid. s. 21.

¹⁹ Andra intressanta rapporter rörande barnidrotten är: FoU 2004:8, *Föräldrarengagemang i barns idrottsföreningar, och FoU 2004:3, Varför lämnar ungdomar idrotten? En undersökning av fotbollstjejer och -killar från 13 till 15 år.*

av innebandyförbundet den 1 juni 2002”.²⁰ Det låter onekligen som ett intressant uppdrag även för utvecklingen av vår studie.

Ungdomsbarometern har tagit fasta på rubriker som: ”Låt barnen leka sig till framgång!” och ställer sig härvid frågan vid kvalitativa intervjuer ”om tabellösa system kan minska allvaret i tävlingarna, tills barnen är mer mogna att möta de eventuella krav som följer med serie-spel?”²¹

Här följer några intressant resultat:

En tjej på tio år uttrycker sig på följande sätt: *Jag tycker det är bra att killar och tjejer spelar var för sig. När man spelar blandade lag i skolan, då är det aldrig några tjejer som får passningar, och då är det inte kul att spela.*²² Bland de killar som Ungdomsbarometern talat med finns ett något större match- och vinstfokus än hos tjejerna. *De [killarna] följer [dessutom] sporten på TV.*²³ Vidare framställs cuper och tävlingar som mycket populära, dels för chansen att vinna, dels för stämningen. ”Cuperna ger barnen en chans att mäta sina färdigheter med andra lag.”²⁴ Målet framstår dessutom som tydligt, nämligen att vinna matcher, men om inte träningarna är roliga så slocknar intresset. De barn som Ungdomsbarometern talat med upplever att de vuxna reagerar olika beroende på om laget vunnit eller förlorat: ”att barnen ibland passar fel eller gör självmål på matcher verkar vara svårare för de vuxna att acceptera än för barnen”.²⁵

Studien lyfter fram ett centralt problem: Det är nämligen ”inte lätt för den enskilde tränaren att bryta ett mönster inom *en idrott med lång tradition av tabellsystem*” (vår kursivering).²⁶ Flertalet av de vuxna som Ungdoms-

barometern samtalat med (vilket i det här fallet är tre föräldrar) är dessutom *positiva till poängräkning och tabellsystem även inom barnidrotten* (vår kursivering); flera av föräldrarna i dagsläget *räknar egna poängtabeller åt barnen* (vår kursivering).²⁷ Det är nog även på det sättet att ”föräldrars värderingar färgar barn. Svårt att veta vad de tycker.”²⁸ Men bland de ungdomar som ingår i studien är ”är tabellsystem och poängräkning tämligen sekundärt.”²⁹ Men det är samtidigt ”intressant att notera att den känsla som finns bland barnen efter en vunnen eller förlorad match ofta omvärderas till en typ av mental rangordning”.³⁰ Tabeller framstår inte som speciellt betungande för de intervjuade barnen. Det är självklart, som en naturlig del: det är så resultat presenteras inom idrotten. Och, vilket är viktigt att poängtera för vår analys, ”*det upplevs som lika viktigt att vinna oavsett om vinsten redovisas i ett tabellsystem eller inte* (vår kursivering). Sammanfattningsvis kan sägas att ”*barnen har en ganska osentimental inställning till tabellsystemet*” (vår kursivering).³¹ För att citera en slutsats:

”Barn upplever matcherna som höjdpunkter. [...] Det självklara målet inför varje match är *att vinna, det är ett underförstått faktum* både bland barn och föräldrar (vår kursivering). Att förlora en match kan kännas tråkigt för stunden, tycker barnen men *förlusterna glöms snart* och till nästa match finns spelglädjen där igen (vår kursivering).³²

Däremot framställs skytteligor som ett större problem. Det uttrycks på följande sätt: ”skytteligor ses som ett större hot mot barnens spelglädje än tabellsystem. I ett tabellsystem redovisas hela lagets prestation medan skytteligan gäller *enskilda individer*” (vår kursivering).³³

²⁰ FoU 2002:4, *Barn & innebandy. En kvalitativ undersökning om innebandyspelares attityder till system utan tabeller*

²¹ Den kvalitativa metoden består av fyra gruppintervjuer, vari totalt sex föräldrar (fem män), sex killar och sex tjejer ingick! En fördel med gruppintervjuer hävdar man är möjligheten till ”öppenhjärtlig-het”, utan undersökningsledarens inverkan. Å andra sidan kan man mycket väl föreställa sig att en dominant person tar kommandot och sätter ”ribban” för samtalet.

²² *Barn & innebandy. En kvalitativ undersökning om innebandyspelares attityder till system utan tabeller, s. 4.*

²³ *ibid.*, s. 8.

²⁴ *ibid.*

²⁵ *ibid.*, s. 9.

²⁶ *ibid.*, s. 13.

²⁷ *ibid.*

²⁸ *ibid.*, s. 14.

²⁹ *ibid.*

³⁰ *ibid.*

³¹ *ibid.*, s. 19.

³² *ibid.*, s. 22.

³³ *ibid.*, s. 20

2. FoU2004:3 *Varför lämnar ungdomar idrotten*. I en intressant och omfattande studie, gjord av Tomas Peterson och Mats Franzén, diskuteras författarparet ”strömmarna in och ut ur idrottsrörelsen”, och analyserar härvid både inre (idrottsrelaterad) och yttre (samhällsrelaterade) faktorer.³⁴ De menar att lokala yttre förhållanden, som t ex var föreningen geografiskt är belägen, saknar betydelse för vilka som fortsätter med, i deras fall, fotboll. Det verkar inte heller finnas någon diskriminering vad gäller kön eller etnicitet, på så sätt att till exempel tjejer lämnar idrotten i större utsträckning än deras jämnåriga pojkkompisar.

Däremot visar sig socialt kapital i form av kompisar eller skolkamrater ha en betydelse för viljan att fortsätta. Det visar sig även ”att unga flickor och pojkar slutar med idrotten när kraven börjar uppfattas som för alltför stora”.³⁵ Här bör vi kanske även tillägga att kraven från idrotten ökar påtagligt i den här åldern – det sker en övergång från lek till mer seriösa tävlingsformer – vilket samtidigt ska manövreras med kraven från skolan, och som det i många fall inte går att manövrera emellan. Fler flickor väljer skolarbete.

3. FoU 2004:7, *Den goda barnidrotten. Föräldrar om barns idrott*

I denna intervjustudie får vi reda på att föräldrar delar RF:s värderingar om vad god barnidrott bör vara (se ovan).³⁶ Den övergripande tesen i studien är att föräldrars engagemang har stor betydelse för barns idrottande.

Vi får reda på att dessa föräldrar tycker att en bra ledare ska vara rättvis, ha förmåga att hantera en grupp och vara lyhörd. De lyfter även fram att tränaren bör vara bestämd, tydlig och ha en förmåga att sätta gränser. Han eller hon ska berömma, uppmuntra och stimulera. De har även rätt att använda bestraffningsmetoder. (Vilka är emellertid oklart.) Dessa föräldrar förespråkar även ett mixat ledarskap.

Själv tycker de sig ha svårt att få tiden att räcka till, och tycker egentligen ”att föreningen borde kunna klara av verksamheten utan föräldrars medverkan”.³⁷ På frågan om vad idrotten betyder lyfter dessa föräldrar fram att idrotten är fostrande och fysisk och man får kontakt med olika kulturer. Vidare kan man ”inte bete sig hur som helst, *måste följa ett regelverk: livets regler ingår på något sätt i idrott*” (vår kursivering).³⁸

Intressant för vår del är att föräldrarna poängterar att ”den biologiska indelningsgrunden i idrotten är inte bra, den borde i stället baseras på mognad. En förälder uttrycker sig på följande sätt: ”På något sätt ska det vara kopplat till *hur man utvecklas själv*” (vår kursivering).³⁹

En annan tänkvärd kommentar är: ”Man kan inte säga till barnen att det bara är på lek. Då tar man inte deras intresse på allvar utan vi måste ju inse att för dem är det viktigt, för det är ju en stor del av deras liv”.⁴⁰ Då är studien även inne på föräldrarnas inställning till tävling i barnidrotten, och vi citerar:

Enligt föräldrarna ska tävlandet ge barnen ett kvitto på hur mycket man tränat och om man tränat rätt. Att tävla ska ge barnen en stund av *avkoppling och spänning* (vår kursivering). Genom att tävla ska barnen lära sig att ta motgångar och att *sätta upp långsiktiga mål*. För dem som vinner innebär tävlingen också att självförtroendet stärks. *Att lära sig tävla är dessutom nyttigt* (vår kursivering) för vuxenlivet eftersom tävlandet finns i allt vi gör.⁴¹

Men samtidigt signalerar några föräldrar en viss oro över tävlingsmomentets utbredning och menar att det till och med finns en tendens att *träningarna blir tävlingsinriktade* (vår kursivering, jämför vår slutsats). Flera föräldrar menar härvid att barnidrotten är för tävlingsinriktad. I rapporten står det: ”Flera föräldrar berättar också om att deras barn inte spelar badminton eller fotboll för att tävla, utan för att lära sig att utöva idrotten. Är verkligen

³⁴ FoU 2004:3 *Varför lämnar ungdomar idrotten?*, s. 5.

³⁵ *ibid.*, s. 6.

³⁶ I den här studien ingår 36 föräldrar (33-50 år, där hälften har universitets- och högskoleexamen), med barn i åldern 10-12 år, och som spelar badminton eller fotboll (i en förening med stabil verksamhet), förmodligen i Umeå. Urvalet torde därmed utgöra en mycket specifik del av en annars mycket mångfasceterad idrottsrörelse. De har intervjuats var för sig eller i par (= 23 familjer).

³⁷ FoU 2004:7, *Den goda barnidrotten. Föräldrar om barns idrott*

³⁸ *ibid.*

³⁹ *ibid.*, s. 18.

⁴⁰ *ibid.*, s. 20. Jämför Huizinga, se nedan.

⁴¹ *ibid.*, s. 21

det roligast för alla barn att tävla och spela match? Om man lyssnar på föräldrarna verkar det inte vara så. En del barn vill ogärna tävla. De ser andra värden” (träffa kompisar, lära sig saker, vår anm.).⁴²

Summa summarum: Vi får via rapporten en rätt splittrad syn, eftersom vissa föräldrar uttrycker en oro för tävlingsmomentens utbredning – till och med *på* träningarna, som de uttrycker det – medan andra föräldrar ser tävlingen som ett kvitto på rätt träning, som avkoppling och spänning, och som en nyttig läroprocess för vuxenlivet.

4. FoU 2005:4, Toppningsstudien. En kvalitativ analys av barns och ledares uppfattningar av hur lag konstitueras inom barnidrotten

Utgångspunkten i studien, som sägs vara fenomenografisk, är att toppning inte är helt okomplicerat och att de flesta kan acceptera en ökad differentiering efter talang och ambition med stigande ålder. Man betonar även att RF:s direktiv inte alltid är normgivande ”*då det inom olika idrotter florerar olika värderingar och traditioner som kan påverka barnidrotten*” (vår kursivering), där vinst och framgång fokuseras och att det har sjunkit allt lägre i åldrarna.

Dessutom är ”fysisk mognad som barnen uppnått inte självklart relaterat till kompetens och färdigheter inom idrotten”.⁴³ Dessutom betonas allsidig rörelseerfarenhet, vilket innebär att barn och ungdomar sysslar med flera idrotter samtidigt och att barn- och ungdomsidrotten väntar med specialisering.

Toppningsstudien vill lyfta fram ”den subjektiva synen på och deras sätt att skapa förståelse av idrottslagens konstituerande före och under match”.⁴⁴

Studien delar in träning, laguttagning, positioner och att fördela speltid utifrån en rad olika konstruktioner och motiveringar: Slumpmässigt, jämnt, efter färdighet och träningsnärvaro, alla

barn, kedjebyten, samt fasta eller varierande positioner. Denna typ av studie kräver onekligen en större population, och det mest intressanta i den här studien är att det förekommer en mängd alternativ vad gäller principer för träning, laguttagning, positioner och speltid. Som sagt var, idrottsrörelsen är mångfasetterad.

Men rapporten lyfter sig från sitt empiriska fundament och återoppar forskning som har ”visat att det olyckligtvis förekommer en vuxenorienterad målsättning, där prestationer och resultat premieras inom barnidrotten vilket kan bidra till selektion och specialisering”.⁴⁵

Av det empiriska materialet – tror vi – kan man utläsa att ”kvinnliga och manliga ledare har en tämligen identisk uppfattning”, vilket tolkas som att ”idrottskulturens strävan efter att tävla och prestera har förmodligen präglat även de kvinnliga ledarna” (vår kursivering).⁴⁶ Toppningsstudien proklamerar:

Det är en sak att tycka att barnidrott skall baseras på glädje och utgå från barns villkor etcetera, och en sak att faktiskt bedriva en sådan form av idrott för barn fullt ut. Det fordras att man som ledare kan stå emot sin egen vinnarinstinkt och verkligen ställa sig frågorna: vad är mitt uppdrag och för vem är jag här?⁴⁷

Dessa rapporter, oavsett dess brister i en del fall, leder fram till en rad viktiga iakttagelser. Här kan nämnas att det tycks finnas en spänning (rent av en paradox) mellan *idrottskulturen* och dess traditioner – som sägs forma idrottens innehåll – och en mångfacetterad praxis inom barn- och ungdomsidrotten vad gäller bland annat ledarstil, föräldraengagemang, syn på toppning, tävling, träning och värdet av tabeller.

När det gäller dessa FoU-rapporter vill vi betona att det (9) förefaller svårt att bryta ett mönster inom en idrott med lång tradition av tabellsystem och (10)

⁴² *ibid.*, s. 31.

⁴³ FoU 2005:4, *Toppningsstudien. En kvalitativ analys av barns och ledares uppfattningar av hur lag konstitueras inom barnidrotten*, s. xx.

⁴⁴ *ibid.*, s. x. Studien baserar sig på intervjuer med tjugofyra barn och tolv ledare i tolv föreningar.

⁴⁵ *ibid.*, s. 23.

⁴⁶ *ibid.*, s. 24.

⁴⁷ *ibid.*, s. 25.

att det inom olika idrotter florerar olika värderingar och traditioner. Vidare framgår det (11) att det upplevs som lika viktigt att vinna oavsett om vinsten redovisas i ett tabellsystem eller inte. En del hävdar dessutom att (12) den biologiska indelningsgrunden i idrotten är inte bra, den borde i stället baseras på mognad, eftersom "fysisk mognad som barnen uppnått inte självklart är relaterad till kompetens och färdigheter inom idrotten. Man kan även fråga sig (13) huruvida regler och tävlingssystem – på ett rättvist eller strategiskt sätt – påverkar laguttagning, positioner och att fördela speltid. Skytteligor framställs (14) som ett problem, då man i ett tabellsystem redovisar hela lagets prestation medan skytteligan gäller enskilda individer.

Att vi valt all lyfta fram "Idrotten vill" och några av RF:s egna FoU-rapporter rörande barn- och ungdomsidrotten visar att det finns en ambition att förbättra barn- och ungdomsidrotten, via policy och utvecklingsarbeten, men att det samtidigt finns en rad hinder – personella, organisatoriska, kulturella eller strukturella – som påtagligt försvårar dessa ambitioner och viljeyttringar.

Vårt bidrag i detta utvecklingsarbete blir att kartlägga och analysera barn- och ungdomsidrottens regel- och tävlingssystem utifrån frågan vad som kan göras för att anpassa olika specialidrotters barn- och ungdomsverksamhet så att idrotten är anpassad efter olika barns och ungdomars skilda ambitioner och utvecklingsnivå.

Idrott, regler och tävlingssystem (teori)

I detta avsnitt ska vi belysa viktiga komponenter i idrott och som har en central betydelse för förståelsen av idrottens regel- och tävlingssystem. Vi kommer att tala om idrottens fenomenologi, vari ingår bland annat en idrottens jämlikhets- respektive dess konkurrensideal, och dess utformning i regler.

Vidare diskuterar vi lek och tävling, för att avsluta med en kortare reflektion rörande idrottens spelregler och dess praxis. Vi hävdar att denna genomgång är betydelsefull, även för en empirisk studie och en kartläggning av den här typen, trots dess höga abstraktionsnivå. Utan denna "förståelse" blir det, enligt vårt förmenade, omöjligt att greppa problematiken – det vill säga, strukturen, logiken och kulturen – kring utvecklingen av olika regel- och tävlingssystem i barn- och ungdomsidrotten, och dess begränsning.

Inledning

En viktig utgångspunkt vid studien och förståelsen av barn- och ungdomsidrottens innehåll och utveckling är att barn- och ungdomsidrott vuxit fram sedan 1950-talet, och som mest intensivast under de senaste 30 åren. Barn- och ungdomsidrott har därmed vuxit fram i kölvattnet av vuxenidrotten och dess bild av idrott, vilket sannolikt gör att vuxenidrott utgör normen, utifrån vilken barn- och ungdomsidrotten konstrueras och anpassas, och blir något av *modifierade reproduktioner*. David Paulo uttrycker problematiken på följande sätt:

Adults frequently shape competitive sport around the concept of winning by duplicating adult sports models [...] Does an athlete aged seven or nine years really need to compete at these levels? Do sport officials know whether this corresponds to a real need among child athletes, or is it simply a selfish aspiration among adults?⁴⁸

En viktig anmärkning är att idrottsledare och föräldrar ofta har en uppfattning om *vad som är att betrakta som idrott*, och att den uppfattningen är präglad av bilden av vuxenidrott. Problemet är att de överför bilden på barn- och ungdomsidrotten och därigenom betraktar unga idrottare som "vuxna i miniatyr", vilket även medför att de ställer lika höga krav och förväntningar på träningsintensitet, utövande och framgångar.⁴⁹

Vad som är att betrakta som idrott uttrycks i mångt och mycket i dess regler. Låt oss därför börja med att skärskåda idrottens regler i ett generellt perspektiv. Låt oss även diskutera

⁴⁸ Paulo, D. (2005) Human Rights in Youth Sport: A Critical Review of Children's Rights in Competitive Sports. Routledge, ss. 230-1.

⁴⁹ ibid. s. 160.

vad som är att beteckna som idrottens väsen; utifrån vilken barn- och ungdomsidrotten konstitueras. Då barn- och ungdomsidrotten skiljer mellan lek och tävling finns det även anledning att diskutera dess innebörd och relation.

Det finns faktiskt en hel del litteratur om idrottens regler, såväl praktiska som teoretiska. De flesta teoretiska studierna har emellertid en etisk utgångspunkt och diskuterar varför man ska följa idrottens regler eller huruvida fusk och regelbrott även är den del av idrotten. Vårt behov av redskap är inte av etisk och normativ karaktär, utan vårt behov är ett redskap – ett förhållningssätt – som fyller en deskriptiv funktion, och som beskriver regler, tävling och lek som fenomen i sig själv, oberoende av dess normativa kvaliteter. Vi börjar dock vår teoretiska odysse med en beskrivning av lekens (och tävlingens) karaktär.

Lek och tävling, och allvaret i båda

Vi börjar med att betrakta den holländske kulturhistorikern Johan Huizingas mycket fängslande kulturanalys, "Homo Ludens: Den lekande människan", som gavs ut ett år före andra världskrigets utbrott.

Medan det stora flertalet förberedde sig för krig, funderade Huizinga på *lekens betydelse för vår kultur och dess utveckling*, och ansåg att *Homo Ludens*, den lekande människan, borde få en plats vid sidan av *Homo Faber*, den skapande människan. Han formulerar sin tro och sina tankar om Homo Ludens på följande sätt: "Att mänsklig kultur uppstår och utvecklar sig i lek, som lek – den övertygelsen har sedan länge blivit allt starkare hos mig [...] För mig var det inte en fråga om vilken plats leken intar utan i vad mån kulturen själv har lekens karaktär".⁵⁰ Och "ju mer leken är ägnad åt att höja livsintensiteten hos den enskilde eller

gruppen, desto högre stiger den som kultur".⁵¹

Vad som framgår är att Huizinga utgår från att kulturen har sin upprinnelse i lek. Han skriver: "Leken är äldre än kulturen; ty begreppet kultur förutsätter – så oklart det än definieras – i varje fall ett mänskligt samfund, och djuren har inte väntat på människan för att lära sig leka".⁵² Att kulturen har sin upprinnelse i lek är inte så svårt att se och förstå när det gäller idrott, skådespel, poesi, mm. Människor har ägnat sig åt spel och lekar i alla tider; från dragkamp och andra styrkeprov till moderna roll- och datorspel. Men den holländske kulturhistorikern menar till och med att *människan till sitt väsen är en lekande varelse* och att kulturen i alla dess framtoningar egentligen har lekts fram, därmed även vår rättskultur och dess formalisering i rättsystem.⁵³ Kanske är det emellertid ordet spel som bäst översätter Huizingas tankar om den *handling som följer vissa fastslagna, frivilligt antagna regler*. Ritual, sakrament och mysterium är också lek eller spel, för i både religion, sport och konst kommer lekelementen fram. Huizinga påtalar att även de sysselsättningar som direkt går ut på att tillfredsställa livets behov, till exempel jakt, gärna antar lekens form. Men, vilket är viktigt i Huizingas kulturanalys, "i allmänhet träder lekelementet så småningom i bakgrunden".⁵⁴

Vad är då lekens eller som sagt, och bättre uttryckt, spelets kännetecken? Jo, skriver Huizinga, "leken (spelet, vår anmärkning) är ett samspel, de lekande kämpar med varandra, de uppför och exponerar något, de utmanar varandra".⁵⁵ Och ständigt uppkommer i leken frågan: "Skall det lyckas", även för den som ensam läger patiens eller pussel. Därmed utkämpas, hävdar Huizinga, leken även "på fullt allvar".⁵⁶ Huizinga talar i det här sammanhanget om "tävlingskamp", och om "campus" som en blandning av lekplats och tävlan. Vad menas då med att vinna? Vad är det egentligen

⁵⁰ Huizinga, Johan (1938/2004) *Den lekande människan*. Natur och Kultur, ss. 7-8.

⁵¹ *ibid.*, s. 64.

⁵² *ibid.*, s. 9.

⁵³ Carlsson, Bo (2005) "Den allvarsamma leken: Sport och juridik, och frågan om leken och tävlandets logik", ss. 21-31, i *Idrottsjuridisk årsbok 2005*. SISU: Idrottsböcker.

⁵⁴ Huizinga, a. a., s. 62.

⁵⁵ *ibid.*, s. 63.

⁵⁶ *ibid.*, s. 65. Gränsen mellan lek och allvar kan förefalla obestämda, och kommer starkt till uttryck i att man både spelar vid rouletten, och "spelar på börsen". Men allvaret syns även i att "lurifaxet har blivit ett tävlingstema och en lekfigur. Falskspelaren är inte spelfördärvare. Han låtsas följa spelregler och spela med, tills han blir ertappad" (*ibid.*, s. 69).

man vinner? Huizinga skriver: "Att vinna betyder att genom lekresultatet visa sig som den överlägsne. Därmed följer emellertid ofta böjelsen att synas överlägsen på andra områden. Och härmed är något mer vunnet än själva spelet." Vi citerar Huizinga vidare:

Ända från barnens liv till de högsta kulturverk-samheterna kan man konstatera, att en av de mäktigaste drivfjädrarna till den enskildes och gruppens fullkomning är en önskan att bli prisad och ärad för sin förträfflighets skull. Man prisar varandra, och man prisar sig själv. Man söker ära för sin dygds skull. Man vill ha tillfredställelsen att ha gjort en bra sak bra. Att ha gjort något bra betyder att ha gjort det bättre än andra. För att vara den främste måste man synas vara den främste, visa sig som den främste. För att ge bevis för sin överlägsenhet måste man tävla med andra.⁵⁷

Denna drivkraft och strävan verkar vara universell, då dessa "tävlingslekar" uppenbarligen "uppstår oavhängigt av de trosföreställningar som speciellt utmärker varje särskilt folk".⁵⁸ För att förklara överstämelsen, skriver Huizinga, ligger "det närmast till hands att hänvisa till den mänskliga naturen själv, som alltid strävar efter något högre, detta högre må nu vara jordisk ära och överlägsenhet eller seger över det jordiska".⁵⁹ Den "medfödda funktion", varvid människan förverkligar denna strävan, är – och har varit – leken, om vi utgår från Huizingas kulturanalys.

Tävlingar i skicklighet, kraft och uthållighet har sedan gammalt – vi kan nämna grekerna och även medeltidens riddarspel – intagit en viktig plats i alla kulturer, "vare sig det stått i förbindelse med kulturn eller bara utgjort lekar för gossar eller festliga nöjen".⁶⁰ Och när det gäller idrottstävlingens huvudformer har de, påtalar Huizinga, enligt sakens natur varit mer

eller mindre konstanta och urgamla.⁶¹ Man tävlar i grunden i snabbhet, styrka, skicklighet, skarpsinne, konstfärdighet och mod.

Vad som är intressant i Huzingas analys är hans iakttagelse, att i samma mån som kulturen och samhället blir mer komplicerat, "brokigt och omständligt", och i samma mån som förvärvs- och samhällslivets teknik, den individuella såväl som den kollektiva, blir finare organiserad, "växer så småningom över kulturgrunden upp ett skikt av idéer, system, begrepp, läror och normer, kunskaper och seder, som helt synes ha förlorat sin beröring med leken".⁶² Något som han uttrycker i följande postulat: "Kulturen blir så småningom allvarlig och lämnar kvar åt leken blott en biroll".⁶³

I det här sammanhanget talar han om idrotts-rörelsens förändrade ansikte, och menar att idrottsväsendets utveckling sedan "1800-talet sista fjärdedel förlöper i den riktningen, att leken uppfattas som allt allvarigare".⁶⁴ Det kommer till uttryck i att "*reglerna blir strängare och utarbetas med allt större finess* [och att] prestationerna skruvas upp" (vår kursivering).⁶⁵ I den här vejan går emellertid "något av den rena lekhållningen förlorat, då leken alltmer disciplineras och systematiseras [...] det spontana och sorglösa har gått förlorat". Denna process startar, enligt Huizinga, redan i slutet av 1800-talet, och efter hand avlägsnar sig sporten i det moderna samhället alltmer från leksfären och "blir ett element *sui generis*: inte mera lek och ändå inte allvar".⁶⁶ Sporten har därmed förlorat det bästa av sin "lekhållning". Leken har blivit alltför allvarlig, "lekstämningen" har mer eller mindre försvunnit.⁶⁷ I sin analys av idrottens utveckling skriver Huizinga:

I fråga om sporten gällde det en verksamhet, som avses och erkännes vara lek; den visade sig emel-

⁵⁷ Huizinga, a. a., s. 81. Han skriver vidare: "Den idle mannen visar sin dygd genom faktiska prov på kraft, skicklighet och mod, skapsinne, vishet och konstfärdighet, rikedom och frikostighet" s. 83.

⁵⁸ *ibid.*, s. 95.

⁵⁹ *ibid.*

⁶⁰ *ibid.*, s. 236-7.

⁶¹ *ibid.*, s. 237.

⁶² *ibid.*, s. 94.

⁶³ *ibid.*, s. 95.

⁶⁴ *ibid.*, s. 238.

⁶⁵ *ibid.*

⁶⁶ *ibid.*, s. 239.

⁶⁷ Huizinga skriver: "Det förtjänar beaktande, att denna förskjutning åt det allvarliga hållet gäller även andra lekar än de idrottsliga, särskilt sådana som går ut på förståndsmässig beräkning, till exempel schack och kortspel" (*ibid.*).

lertid stå på en så hög nivå av teknisk organisering, materiell utrustning och vetenskaplig penetration att den egentliga lekstämningen går förlorad, åtminstone i kollektiv, offentlig utövning.⁶⁸

Huizingas resonemang från slutet av 30-talet är onekligen intressant då hans tankegångar problematiserar lekens samhälleliga drivkraft samt tävlingsformernas ursprung och dess disciplinering och systematisering via bland annat förfinade och specialiserade regel- och tävlingssystem.

Vad är (tävlings)idrott? Idrottens fenomenologiska struktur

Det finns en hel del filosofer som har försökt fånga idrottens karaktär och dess väsen. Mikael Lindfelt lyfter fram två generella definitioner: en från Pearson, den andre hämtad från Fraleigh.⁶⁹ När det gäller tävlingsidrott har Pearson följande definition: "I suggest that the purpose of the games, in an athletic setting, is to test the skill of an individual, or a group of individuals, against the skill of another individual, or a group of individuals, in order to determine who is more skilful in a particular, well-defined activity".⁷⁰ Fraleigh har en liknande definition: "[A] sports contest – an agreed-upon event in which two or more humans oppose one another in attempting to better the other's performance on the same test of moving mass in space and time by means of bodily moves which exhibit developed motor skills, physiological endurances, and socially approved tactics and strategy".⁷¹ Det rör sig om rätt generella definitioner och som utgår från att syftet med idrott – i varje fall tävlingsidrott – är att, vid en bestämd tidpunkt i en bestämd idrottsgren, med bestämda och på förhand uttalade spelregler, fastställa deltagarnas inbördes rangordning. Den här typen av definitioner är funktionalistiska, och syftar till att särskilja idrott från andra verksamheter.

Nu kan man självfallet fråga sig varför vi

behöver den här typen av definitioner och genomgångar, speciellt med tanke på att definitionerna anknyter tydligast till tävlingsidrott, och vår studie handlar om barn- och ungdomsidrott med dess koppling till lek och tävlingsfostran. Men enligt vårt förmenande är det väsentligt att förstå den struktur och den tradition utifrån vilken barn- och ungdomsidrottens konstitueras, och härvid är tävlingsidrotten en viktig bild (norm) till vilken barn- och ungdomsidrott relaterar sig, och ur vilken den erhåller sin (moraliska) diskussionsagenda; för mycket tävling, för lite lek, eller tvärtom. Allmänhetens gängse förståelse och bild av idrott är dessutom formad av tävlingsidrotten, speciellt i dess underhållningsform.⁷²

Vad som följer av vårt behov av en "förståelsehorisont" är en genomgång av idrottens fenomenologi, dess väsen och funktion. I det här sammanhanget är den finske etikern Mikael Lindfelts fenomenologiska betraktelse över idrottens funktioner tämligen instruktiv och även värdefull för vår förståelse av "idrott", trots dess primära fokus på tävlings- och elitidrott.

(A) Den första fenomenologiska egenskapen som Lindfelt lyfter fram i sin analys av idrottens väsen är "idrottens autonomitanke", med vilket han avser att "idrott konstitueras av bestämda spelregler *som man kommit överens om*" (vår kursivering), och det centrala är att dessa spelregler "avskiljer och begränsar idrottslig verksamhet från den omgivande verkligheten på ett bestämt sätt".⁷³ Det är därigenom även en skapad verklighet. Lindfelt skriver:

Man väljer att gå med i en bestämd mänsklig verksamhet samtidigt som man genom detta val förbinder sig vid den verklighet som definieras av de överenskomna reglerna. Man underordnar sig därmed en regelstyrd praxis som samtidigt utgör en bedömningsgrund för ens egen verksamhet.⁷⁴

Viktigt att notera är att "de överenskomna

⁶⁸ *ibid.*, s. 241.

⁶⁹ Lindfelt, a. a., s. 26.

⁷⁰ Pearson, Kathleen P (1988) "Deception, Sportsmanship and Ethics"; i W. J Morgan & K. V. Meier (eds) *Philosophical Inquiry in Sport. Human Kinetics*, s. 263.

⁷¹ Fraleigh, Warren (1988) "Why the Good Foul is not Good Foul"; i W. J Morgan & K. V. Meier (eds) *Philosophical Inquiry in Sport. Human Kinetics*, s. 267

⁷² Paulo, a. a.

⁷⁴ *ibid.*, s. 28

reglerna *definierar* vad som är viktigt” (vår kursivering),⁷⁵ och att dessa definitioner bygger på stipulation – alltså ett mått av godtycke – eller på konvention. Man kan på så sätt säga ”att spelreglerna både är godtyckliga och bindande konventioner för dem som tänker delta i någon form av idrott”.⁷⁶ Men när de väl är definierade blir de ”tvingande” och handlingar som utförs i en idrottslig kontext bestäms och definieras av denna kontext. Idrott är med andra ord, en ”skapad verklighet med egna regler”.⁷⁷

Det innebär att ”idrott som konstituerad av konventioner uttrycker att ett spel kan spelas för spelets skull, och endast för spelets skull”.⁷⁸ Samtidigt underkastar man sig spelreglerna och tar leken/tävlingen på allvar, trots att det rör sig om en skapad verklighet som kan förefalla trivial, det vill säga, en förenklad livsföring. Lindfelt beskriver (tävling)idrottens villkor på följande sätt:

När man går med i ett spel eller en tävling underkastar man sig samtidigt de regler och de förväntningar som konstituerar detta spel eller tävling. En central tanke i all idrottslig verksamhet är att rangordna de olika spelarnas eller lagens prestationer utifrån de på förhand fastlagda spelreglerna. Att delta i ett spel eller en tävling innebär således att på allvar gå in för att *inom ramen för spelreglerna i fråga försöka göra sitt yttersta för att nå bästa möjliga resultat*. Utan detta slags allvarlighet kan man bli *anklagad för att egentligen inte vilja delta i den idrottsliga aktiviteten* (våra kursiveringar).⁷⁹

Nu är vi tillbaka i Huizingas kulturanalys av (tävling)lekens utveckling och dess allvar (se ovan), och som bör förtydligas. Huizinga, skriver Lasch, ”inser mycket väl [...] att leken när den är som bäst alltid är allvarlig”⁸⁰, eller åtminstone erhåller *en illusion av att vara allvarlig*. Även leken, precis som idrotten, och dess innersta väsen, består i att man tar den på allvar, fast den i ett fenomenologiskt perspektiv ”inte tjänar något nyttoinriktat

ändamål”.⁸¹ Härav följer även att ”tävlingar får sin attraktionsförmåga av att en skenbart banal verksamhet ges en allvarlig avsikt”, och genom att spelarna (och åskådarna) underkasta sig spelets regler och dess konventioner ”samarbetar man i skapandet av en illusion av verklighet”. Detta blir då idrottens autonomi: en illusion av verklighet, vars allvar är definierad av egna spelregler, och avgränsad från den omgivande verkligheten på ett bestämt sätt.

(B) Idrottens jämlikhets- eller rättviseideal är nästa komponent i idrottens fenomenologi; ett ideal vars framväxt sammanfaller med den moderna tävlingsidrottens utveckling, då det blev allt vanligare att kvantifiera och registrera rekord. Lindfelt poängterar att idealet ”ger uttryck för att idrott *i sin utgångspunkt konstitueras* av att alla deltagare oberoende av bakgrund blir jämlika och kan på lika (yttre) villkor tävla enligt de fastställda reglerna samt att tävlingarna avgörs utifrån de jämlika villkoren”.⁸²

Jämlikhetsidealet är i grunden ett funktionellt inslag i idrotten, och ska i grunden inte kopplas till etiska eller moraliska principer, men å andra sidan har de sedermera formulerats i olika etiska *fair play-ideal*, men från början var de strikt funktionella; att skapa jämbördiga förutsättningar. Lindfelt skriver:

[Jämlikhetsidealet] skall närmast förstås som ett slags förutsättning för att vi skall förstå något som en *tävling*. [...] Denna funktionalistiska grundförutsättning kan [förvisso] få moralisk betydelse för idrotten som fenomen.⁸³

Att idrottens uttrycks som spelregler är, hävdar Lindfelt, karaktäristiskt för idrottens som fenomen och åberopar Farleighs beskrivning av reglernas betydelse inom idrotten: 1) reglerna skapar förutsättningar för lika villkor och optimalt utförande., 2) det finns regler för att undvika skador, 3) regler uttrycker gränsen för förolämpande handlingar och beteende,

⁷⁵ ibid.

⁷⁶ ibid.

⁷⁷ ibid., s. 30. Att idrott är en skapad verklighet med egna regler, kan enligt Lindfelt, även innebära en risk att idrotten kan avsäga sig moraliskt ansvar

⁷⁸ s. 32.

⁷⁹ s. 36.

⁸⁰ Lasch, citerat efter, Lindfelt, a. a., s. xx-xx.

⁸¹ Lindfelt, a. a., s. 36. Detta är dock en förenklad (fenomenologisk) bild av idrottens nytta, och som endast talar om dess interna värden, eftersom det finns ett otal externa (utilitaristiska) värden som vi-sar på idrottens nytta: social integration, social fostran, förbättrad folkhälsa, och så vidare.

⁸² ibid., s. 38.

⁸³ ibid., s. 38-9

4) regler möjliggör effektiv förberedelse, och
5) regler finns för att åstadkomma effektiv tävling.⁸⁴

Jämlikhetsidealet innebär att man tävlar i olika klasser, och det görs bland annat skillnader mellan kön och vikt (men inte längd, se nedan), och i barn- och ungdomsidrotten skiljer man även mellan olika åldrar (se nedan). Det rör sig om bestämda skillnader som, för att citera Lindfelt, ger ”en likvärdig olikhet”.⁸⁵ Kajsa Berqvist höjdhopp på 2,06 är ett fantastiskt hopp (inom hennes kategori och firas därefter), men samtidigt hoppar de flesta manliga hopparna lätt över två meter. Då de tävlar i skilda kategorier med olika förutsättningar är resultaten överhuvudtaget inte jämförbara. Därigenom ”värderas idrottarens prestationer utifrån de konstituerande utgångspunkterna för den bestämda idrottsgrenen”.⁸⁶

Det bör härvid poängteras att ”utformningen av jämlikhetsidealet som en *likvärdig olikhet* existerar som en sällan ifrågasatt självklarhet i den idrottsliga verkligheten” (vår kursivering). Den likvärdiga olikheten, som vi är ense om, omfattar ålders-, kön och viktskillnader, men inte till exempel längdskillnader, trots att det, enligt Sigmund Loland, kan ha en markant och systematisk inverkan på möjligheten att tävla på lika villkor. Men fler indelningsgrunder kan självfallet leda till absurditeter⁸⁷

(C) Nästa steg i vår presentation av idrottens fenomenologi är dess tävlings- eller konkurrensideal. Lindfelt skriver:

Parallellt med jämlikhetsidealet har tävlingsidrotten också ett annat mycket väsentligt moment, nämligen själva tävlingsmomentet, vari jämlikhetsidealet kommer till uttryck. Förutom det i verksamheten självklara att syftet i en tävling är att utse en vinnare, finns det just i detta tävlingsmoment ett inbyggt idrottsligt ideal som kan uttryckas med att en deltagare alltid bör göra sitt *yttersta* för att vinna *inom* det givna jämlikhetsidealet.⁸⁸

Idrottens tävlings- eller konkurrensideal går med andra ord ut på att hela tiden försöka förbättra sina resultat, att spela bättre och att anstränga sig ”till det yttersta”. Synen utgår från att idrott är ett sätt att i tävlan mäta sin egen förmåga med andras förmåga (jämför Huizinga, ”att synas vara den främste”, se ovan).⁸⁹ Samtidigt måste vi betona att idealet även inrymmer en respekt för sin motståndare, sin konkurrent, om de gjort sitt yttersta. Med andra ord, ”vinnaren likaväl som förloraren är värd all respekt som idrottare om de under rådande omständigheter *alltid gör sitt yttersta för att vinna eller nå bästa möjliga prestationer*”, vilket innebär att den idrottsfenomenologiska dimensionen ”inte understryker tanken att vinna, utan att *försöka vinna*” (våra kursiveringar).⁹⁰

När det gäller idrottstävlingar finns det olika typer och former av tävlingar, varvid en uppdelning i målorienterad idrott (”purposive sports”) respektive estetisk idrott (”aesthetic sports”) är en av indelningsgrunderna, dock i vissa fall flytande då det i högre utsträckning förekommer blandformer inom modernare idrott (till exempel, snowboard (se nedan) med mera). Denna indelningsgrund tjänar dock större uppmärksamhet vad gäller dess regel- och tävlingssystem.

Den målorienterade idrotten (hand- eller fotboll, 400 meter häck, med mera) har ett internt mål som kan förverkligas utan estetisk bedömning. I fotboll ska man göra mål, ”och det kan göras utan att sättet på vilket det görs spelar någon väsentlig roll så länge man spelar enligt spelreglerna”.⁹¹ Dock kan publiken tycka att det finns snyggare mål än andra, men de har ingen ”funktionell” betydelse och ger inga ”extrapoäng”, bara målen görs inom ramen för spelreglerna, förutom att vackra mål ofta visas i repris och på olika idrottsgalor (”Årets mål”) vilket därigenom ger ”extrapoäng”, men då utanför spelet. Lindfelt skriver: ”Att man kan göra

⁸⁴ Farleigh, a. a., s. xx.

⁸⁵ Lindfelt, a. a., s. 38.

⁸⁶ *ibid.*, s. 40.

⁸⁷ Loland, Sigmund (2002) *Fair Play in Sport*. Routledge. Loland har visat att längd har en systematisk inverkan på förutsättningarna i basket då längre spelare favoriseras genom att ha betydligt högre löner än sina kortväxta kollegor.

⁸⁸ Lindfelt, a. a. s. 40-1

⁸⁹ Tävlings- och konkurrensidealet kan även förstås – men absolut inte nödvändigt – i nationalistiska eller socialdarwinistiska undertoner, *ibid.*, s. 42.

⁹⁰ *ibid.*, s. ss. 44-5.

⁹¹ *ibid.*, 45.

mål i fotboll på sätt som tilltalar åskådare rent estetiskt är inte på samma sätt konstitutivt för spelet fotboll”.⁹²

Till estetiska idrotter, däremot, räknas idrottsgrenar ”som bygger på mål, det vill säga det man försöker uppnå i denna idrottsgren, *inte kan skiljas från sättet* att nå detta mål”.⁹³ Kort sagt, det finns en *bedömning* av resultatet. Här krävs emellertid ett förtydligande eftersom även målorienterad idrott inrymmer olika bedömningar, men här rör det sig om bedöma idrotten utifrån ”*objektivt uttalade regler för hur vinnaren utses*” (vår kursivering);⁹⁴ regler som från början är godtyckliga (se ovan), men genom sin praxis blir konstitutiva. I estetiska idrotter har bedömningen en helt annorlunda betydelse. Förvisso är bedömningen inte helt subjektiv, då den följer en tradition av kriterier, men det är i högre grad en fråga om tolkning, än vad fallet är när det gäller målorienterad idrott. Men bedömningen av estetiska idrotter kan inte liknas vid konst och konstkritik, då det (av tradition) finns en påtaglig skillnad.⁹⁵ Bedömningen i estetiska idrotter är, påtalar Lindfelt, ”*avgörande och definitiv*”.⁹⁶ Vidare skriver han: ”Till idrottens fenomenologi hör att en gräns måste dras ... och att rangordna”.⁹⁷ Det är meningslöst att rangordna konstverk; en Picasso är inte bättre än en van Gogh.⁹⁸ I estetiska idrotter, som till exempel konståkning, simhopp och gymnastik, finns dessutom ett samband mellan det tekniska utförandet och det konstnärliga framställningssättet; ”det finns klart stipulerade rörelser och rörelsekombinationer som har olika på förhand uttalade svårighetsgrader”.⁹⁹ Det innebär, hävdar Lindfelt, att en bedömning

av det konstnärliga aldrig är ”*helt* fristående från det tekniska utförandet (vår kursivering)”.¹⁰⁰ En dylik prestation genomförs mot bakgrund av vad idrottaren vill utföra. Det finns med andra ord en fast utgångspunkt utifrån vilken utförandet bedöms, trots den klart subjektiva karaktären i bedömningen.

(D) Den fenomenologiska analysen utmynnar avslutningsvis i en betraktelse av idrottsreglernas karaktär. Det förefaller härvidlag vid en första anblick ”vara klart att spelreglerna för fotboll konstituerar fotboll som det spel det är i den meningen att reglerna säger hur man spelar fotboll”.¹⁰¹ Men frågan är om den som fuskar och bryter mot (spel)reglerna även slutar spela, till exempel, ishockey. Den största svagheten i ett dylikt resonemang, enligt Lindfelt, är att man drar likhetstecken mellan att fuska och att inte spela spelet.¹⁰² Lindfelt är med andra ord inte övertygad, och skriver:

Resonemanget utgår [...] från det något märkliga antagandet att om man fuskar genom att bryta mot spelreglerna så förstörs förutsättningarna att spela spelet. Det som man i resonemanget bortser från är att fusk förutsätter att det finns regler som man kan bryta mot. Om alla spelare i en fotbollsmatch börjar bryta mot alla spelregler så förstör man visserligen spelet, men man vet fortfarande om att man bryter mot bestämda regler, dvs *fotbollsregler*.¹⁰³

Spelregler/tävlingsregler kan brytas både avsiktligt och oavsiktligt, då man till exempel inte känner till reglerna tillräckligt bra. En del spelregler är som tidigare nämnt konstitutiva, men det finns även spelregler som talar om hur man bestraffas om man bryter mot en bestämd regel eller fuskar. Vad som följer, hävdar Lindfelt, är att fusk eller

⁹² ibid., s. 46.

⁹³ ibid.

⁹⁴ ibid., s. 47.

⁹⁵ Lindfelt skriver: En annan skillnad mellan konst och idrott är att idrott per definition måste vara kon-servativ till sin karaktär medan konst per definition måste vara progressiv. Visserligen utvecklas idrottsprestationerna kontinuerligt och nya idrottsgrenar utvecklas. Likaså justeras reglerna i olika idrottsgrenar dels för att korrigera idrottens jämlikhetsidé, dels för att utveckla den idrottsliga svårighetsgraden eller spänningen, men reglerna kan inte radikalt förändras: Idrottens grundläggande inne-håll kan inte förändras. Ett 100-meters lopp måste exempelvis förbli ett 100-meters lopp och inte plötsligt ett 110-meters lopp för att man numera springer mycket snabbare (ibid., s. 48; jämför ovan).

⁹⁶ ibid., s. 47

⁹⁷ ibid.

⁹⁸ När det gäller konst är det även ”svårt att tänka sig konstitutiva regler för hur man ska göra skulpturer, [...], eller vad som räknas som konst”, vilket kan jämföras med idrott (ibid., s. 48).

⁹⁹ ibid., s. 47

¹⁰⁰ ibid. Men vi bör nämna att inom konståkningen ger man poäng först för det tekniska utförandet och därefter för det konstnärliga utförandet.

¹⁰¹ ibid., s. 50.

¹⁰² ibid., s. 51.

¹⁰³ ibid.

brytandet mot spelreglerna i ett spel inte är lika med att förstöra ”de konstitutiva möjligheterna till ett bestämt spel”, utan det är snarare” inbyggt som en möjlighet i (förståelsen av detta) spel”.¹⁰⁴

Snarare visar det sig att spelregler endast kan och bör definiera *grunderna* för ett spel, inte allt som görs i ett spel. [...] Man kan säga att till exempel fotboll konstitueras av en gemensam förståelse av detta spel som uttrycks med fotbollens spelregler. Reglerna är det sekundära medan spelet är det primära.¹⁰⁵

Spel- och tävlingsreglerna är därmed inbäddade i en tradition – i idrottskulturen – där kännedom om spelet inte utgår från ett vakuum utan från en tradition av praxis och kultur. Och när det gäller reglernas status kan det avslutningsvis vara lämpligt att påpeka att till exempel vara en skicklig handbollsspelare och att spela bra handboll ”avgörs av helt andra kriterier än att man är skicklig att följa spelreglerna”.¹⁰⁶

När man talar om idrottens fenomenologi betonas, förutom dess strävan mot autonomi och dess tävlings-, konkurrens- och jämlikhetsideal, även att verksamheten är regelstyrd (se ovan). Vad som avses, om vi bortser från avtals- och organisationsfrågor, är ett standardiserat regelsystem som definierar respektive idrott, och som skapar en viss förutsägbarhet (man vet vad som ska räknas som mål, offside, straff med mera). Standardiseringen och förutsägbarheten gör det härmed möjligt att tävla i ett seriesystem utifrån jämförbara villkor. Här kan vi tala om ett formellt system som skapar en form av rättsäkerhet; att liknade situationer och prestationer bedöms utifrån samma mått. Dessa regler kan vara konstitutionella (offsideregler), funktionella/instrumentella (varning för filmningar och tröjdragningar) eller sociala och värderelaterade, vilket bland annat handlar om formaliserade fair play-ideal som bland annat uttrycker respekt för motståndare (gult kort för rasistiska skällsord) och funktionärer (avstängning efter hot eller ofredande). Idrotten har även tydliga

regler som definierar idrottarens säkerhet (höga sparkar och våldsamma sparkar bakifrån).

Dessa regler definierar spelet. Men detta bör, som nämnts ovan, nyanseras. Idrotten och dess regelverk är inte att jämföra med schack, där ett brott mot reglerna omedelbart innebär i sin konsekvens att man inte spelar schack längre. En bonde måste flyttas på rätt sätt, annars spelar man inte schack. Inom idrotten är inte reglerna så pass tvingande. Det är möjligt att springa offside, göra en ful tackling, använda ”Guds hand”; kort sagt, göra regelbrott utan att man för den skull upphör att spela fotboll. Spelet är därmed det primära! Att spelet är det primära leder självfallet till svårigheter när det gäller att tillämpa reglerna, att skapa en ”rättskultur”.¹⁰⁷

Sammanfattning

I den här delen har vi, via Johan Huizingas kulturanalys, lyft fram förhållandet mellan lek, tävling och allvar. Vidare har vi belyst idrottens fenomenologi, varvid idrottens tävlings- konkurrens- och jämlikhetsideal har fått en grundlig genomgång. Den fenomenologiska analysen lede slutligen fram till en presentation av idrottens spelregler och dess paradox av att vara dels konstitutiva och tvingande, dels sekundära och manipulerbara. Det har visat sig att regler och tävling är funktionella element i idrottens fenomenologi, och när det gäller tävlingsmomentet i idrott, är momentet även en viktig del i idrottens tradition samt i vår allmänna uppfattning om idrott, dock ska det i barn- och tidig ungdomsidrott helst präglas av ”lek”, men även leken måste tas på allvar (jämför Huizinga).

Den här teoretiska genomgången har lett fram till en rad problemområden som kan sammanfattas i följande punkter (15-21):

I allmänhet (15) träder lekelementet så småningom i bakgrunden, i och med att reglerna blir strängare och utarbetas

¹⁰⁴ *ibid.*, s. 52.

¹⁰⁵ *ibid.*, s. 53.

¹⁰⁶ *ibid.*, s. 54.

¹⁰⁷ Att idrotten och dess rättskultur och regelsystem är speciellt intressant att studera – i synnerhet för rättssociologin – beror på att idrotten ofta framställs som en moralisk arena, och som en miljö för so-cial fostran, och att idrotten – antingen som underhållning eller som fysisk aktivitet – är en påtaglig del av många människors vardagsliv; och därmed även en källa till allmänt rättsmedvetande kring frågor om rätt och fel, rättvisa och orättvisa jmf., Carlsson, Bo (2000) *Excitement, Fair Play and In-strumental Attitudes. Images of Legality in Football, Hockey and PC-Games*. Lund Series in Sociol-ogy of Law no. 10.).

med allt större fitness och prestationerna skruvas upp. Man kan prata om lekens och tävlingsidrottens disciplinering och systematisering via bland annat förfinade och specialiserade regel- och tävlingssystem. Men man tävlar fortfarande i grunden (16) i snabbhet, styrka, skicklighet, skarpsinne, konstfärdighet och mod. Det är (17) väsentligt att förstå den struktur och den tradition utifrån vilken barn- och ungdomsidrottens konstitueras, och det är då viktigt att notera (18) att ”de överenskomna reglerna definierar vad som är viktigt” och att dessa definitioner bygger på stipulation – alltså ett mått av godtycke – och på konvention. Jämlikhetsidealet innebär (19) att man tävlar i olika klasser, och prestationer värderas utifrån de konstituerande utgångspunkterna för den bestämda idrottsgrenen. Man tävlar (20) inte för att vinna, utan för att försöka vinna”. Det finns (21) en skillnad mellan målorienterad idrott, som har ett bestämt internt mål, och estetiska idrotter där det man försöker uppnå inte kan skiljas från sättet att nå detta mål, och vars prestation genomförs mot bakgrund av vad idrottaren avser att utföra (en fast utgångspunkt).

Anpassning av barn- och ungdomsidrotten

Syfte, metod och bakgrund

Vår teoretiska genomgång visar på betydelsen av regler och tävlingssystem inom idrotten och dess fenomenologi. Det gör vårt uppdrag än mer intressant. Vårt uppdrag är nämligen, som nämnts, att kartlägga och analysera regler och tävlingssystem inom barn- och ungdomsidrotten. Vi gör det genom en kartläggning av samtliga specialidrotter, för att därefter "tematisera" en rad olika typer av anpassningsmöjligheter som kan påvisa olika förutsättningar när det gäller "att anpassa [barnidrotten] till vad som är lämpligt för respektive utvecklingsnivå".¹⁰⁸

Syfte och metod

Föreliggande studie bygger på en kartläggning av regler och tävlingssystem bland idrotter anslutna till Riksidrottsförbundet, och tar därmed sin utgångspunkt i 62 specialidrotter.¹⁰⁹ Projektet utgörs av en komparativ översyn av tävlingssystem och tävlingsformer inom Riksidrottsförbundet och dess specialförbund. Genom att relatera barn- och ungdomsidrottens tävlingsformer till vuxenidrotten avser projektet att belysa och analysera hur modellen av idrott har anpassats till barns och ungdomars förutsättningar och motivation. Här kan man fråga sig vilka ansträngningar respektive specialförbund har gjort för anpassa dess tävlingsformer till RF:s intentioner med barnidrotten, samt vilka begränsningar det finns vad gäller möjligheter att anpassa idrotten till barns och ungdomars förutsättningar och till "barns bästa". Dessa frågor kan sedermera relateras till andelen aktiva barn och ungdomar inom olika åldersgrupper, och i relation till kön, för att på så sätt analysera huruvida tävlingsformerna kan ha en möjlig effekt på eventuella avhopp.

Materialinsamlingen baserar sig på intervjuer (främst telefon, men även e-mail och besök), hemsidor, broschyrer och instruktionsmaterial (se schema 1; nedan). Metoden är komparativ

och baserar sig initialt på en bred kartläggning av relationen mellan barn- och ungdomsidrott och vuxenidrotten inom RF:s olika specialförbund. Härvid ska projektet belysa vad som är likheter och skillnader i regler och tävlingsformer i olika åldersgrupper i olika idrotter. Nu finns det olika strategier för en dylik kartläggning. En möjlig och klar "deduktiv" strategi är att på förhand bestämma ett antal frågor/teman som man sedermera söker svar på via det empiriska materialet. En annan strategi är att mer förutsättningslöst samla in material, för att därefter finna formen för presentation och analys. Vi har valt det senare alternativet. Fördelen är att man på så sätt minskar risken att utelämna material som i slutändan kan visa sig värdefullt för den totala förståelsen av vårt "studieobjekt", det vill säga barn- och ungdomsidrottens regel- och tävlingssystem. En nackdel är att det breda sökandet kan bli alltför omfattande och tidskrävande.

När väl materialet är insamlat, utvecklar vi en strategi – den teoretiska ramen som inrymmer "Idrotten vill", FoU-rapporter och en diskussion om idrottens väsen – som sedermera används för att presentera, strukturera och analysera materialet. Härvid har vi lyft fram en rad intressanta frågor (1-21, se ovan) som är kopplade till barn- och ungdomsidrotten och dess karaktär.

Vi vill här betona att materialet baserar sig på intervjuer, hemsidor och broschyrer, och utgör därmed mer en officiell bild av barn- och ungdomsidrottens regel och tävlingssystem än en beskrivning av dess praktiska tillämpning, något som till syvende och sist måste studeras på fältet.

¹⁰⁸ Se not 14.

¹⁰⁹ Handikapp- och dövidrott ingår inte, inte heller akademisk idrott och Korpen.

Schema 1: Material från olika specialidrotter

Förbund	Intervjuer			Skickat/fått			Hemsida		Allmän info
	Telefon	E-post	Muntligt	Dokument	Regelverk	Allmän info	Dokument	Regelverk	
Amerikansk fotboll	x				x	x			
Badminton	x					x		x	x
Bandy	x			x		x		x	x
Bangolf	x					x		x	x
Base- & Softboll	x								x
Basket		x		x				x	x
Biljard		x						x	x
Bilsport	x								x
Bob & Rodel	x								x
Bordtennis	x				x	x	x	x	x
Boule	x							x	x
Bowling	x								x
Boxning	x							x	x
Brottning								x	x
Budo	x						x	x	x
Båskytte	x							x	x
Casting								x	x
Curling	x							x	x
Cykel	x							x	x
Danssport	x							x	x
Draghundsport	x							x	x
Dragkamp	x								x
Flygsport	x								x
Fotboll			x			x	x	x	x
Friidrott	x						x	x	x
Frisbee	x								x
Fäktning	x						x		x
Golf	x								x
Gymnastik	x						x		x
Gång							x	x	x
Handboll			x			x	x	x	x
Innebandy			x	x		x			x
Ishockey		x				x		x	x
Issegling	x								x
Judo			x		x	x			x
Kanot	x							x	x
Klättring	x						x	x	x
Konståkning	x							x	x
Landhockey			x		x				x
Modellflyg	x							x	x
Motorcykel	x				x	x		x	x
Mångkamp	x					x			x
Orientering	x						x	x	x
Racerbåt	x							x	x
Ridsport	x			x		x		x	x
Ringette									
Rodd	x								x
Rugby	x							x	
Segling								x	x
Simning	x						x	x	x
Skidor	x							x	x
Skidskytte	x							x	x
Skridsko	x							x	x
Sportdykning	x	x							x
Sportkytte	x					x		x	x
Squash			x		x				x
Styrkelyft	x							x	x
Taekwon-do	x						x		x
Tennis			x		x				x
Triathlon	x								x
Tyngdlyftning	x								x
Varpa	x			x	x	x			
Vattenskidor		x							x
Volleyboll	x								x

Projektet utgår från vuxenidrottens (normen) innehåll, men med fokus på vad barn- och ungdomsidrotten har för likheter och skillnader till "normen". Vad har olika förbund gjort under en tioårsperiod för att anpassa idrotten till barnens behov och förutsättningar; när i vilka åldersgrupper sker förändringar? Kartläggningen (som finns i sin helhet som korta presentationer i Appendix) uppvisar en rad olika alternativa lösningar eller problem som kan vara värda att analysera mer djupgående, och även ha som grund för vidare/nya studier.

Rapporteringen baserar sig sedermera på specifika kategorier, som till exempel kön, anpassning av utrustning, storlek på plan, med mera (se nedan). Olika specialidrotter presenteras och analyseras med hjälp av dessa kategorier. Analysen syftar till att påvisa både fördelaktiga och problematiska tävlingssystem när det gäller graden av anpassning till barns förutsättningar och till RF:s policydokument. Men innan dess krävs en kort beskrivning av idrotternas olika form och karaktär.

Bakgrund

En mångfacetterad idrott att anpassa!

När det gäller idrottstävlingar finns det olika typer och former av tävlingar, varvid en uppdelning i målorienterad idrott ("purposeful sports") eller estetisk idrott ("aesthetic sports") är en möjlig indelningsgrund. Som de flesta indelningar är indelningen i vissa fall flytande då finns blandformer, speciellt inom (post)moderna idrott (till exempel, snowboard, med mera). Intressant är att notera att bedömningsgrunder i estetisk idrott även tycks ha genomgått en förändring genom framväxten av (frö till) postmodern idrott. I klassiska sporter finns en standard, en norm om hur ett hopp eller övning bör se ut för att få maximal poäng, utifrån vilken sedermera olika gymnaster eller konståkare bedöms på en skala.

I modernare idrotter, typ klättring – förvisso i grunden en målorienterad idrott – kan utövandet även bedömas i relation till nyskapande och kreativitet, varvid det inte finns en fastställd norm om hur man bör klättra, vilken väg som ska tas. En sociologisk förklaring till denna utveckling skulle självfallet relatera sig till samhällsutveckling och till den normativa strukturens förändring, varvid folkhemsidéologin och idrottsrörelsens fram-

växt byggt på klara och definierade (universella) värden; värden som sedermera luckrats upp i ett mer pluralistiskt och mångfacetterat (postmodernt) samhälle, varvid man saknar motsvariga "universella värden" som riktmärken. Redan nu är vi på det klara med att det finns en stor spännvidd vad gäller regler och tävlingssystem, vilket baserar sig på tradition, modernitet samt respektive idrottsgrens innehåll och historia. Det rör sig härvid om (normativa) strukturer som sannolikt påverkar, och som möjliggör eller begränsar olika försök till förändringar och anpassningar av barn- och ungdomsidrotten.

Målorienterad idrott

Målorienterad idrott (fotboll, ishockey, friidrott, skytte med mera) har internt och deklarerade mål, och kan förverkligas utan estetisk bedömning. I ishockey ska man göra mål, och det kan faktiskt göras utan att sättet på vilket det görs spelar någon roll om man spelar enligt spelreglerna. Publiken kan emellertid – vilket är helt befogat utifrån underhållningslogiken – anse att det finns snyggare mål än andra, men det har ingen "funktionell" eller konstitutiv betydelse och ger inga "extrapoäng" i spelet, bara målen görs inom ramen för spelreglerna. På ett liknande sätt gäller det att komma först i mål på ett 400 meters lopp, och den löpare som kommer först i mål vinner, om han eller hon inte korsat motståndarens bana (eller varit dopad), oavsett hans eller hennes löpstil är klumpig och ser arbetsamt ut. Vi har lyft fram ishockey och friidrott, vilket visar att målorienterad idrott kan både utövas individuellt och som lagidrott.

När det gäller målorienterad lagidrott kan vi nämna: fotboll, handboll, rugby, volleyboll, innebandy, basket, amerikansk fotboll, ishockey och landhockey. Men man kan självfallet även tävla i lag i "individuella idrotter", typ stafett i friidrott och skidåkning, K5 och K2 i kanot.

Det finns självfallet även "målorienterad individuell idrott". Till individuell idrott hänför vi, som det låter, idrott som utförs individuellt. Men bland individuella idrotter kan det även hända att man tävlar i lag, till exempel i stafetter. Men även dessa stafetter är i vår mening att beteckna som individuella idrotter. Här kan nämnas skidor, friidrott, orientering, budo, badminton, biljard, tennis, fäktning, och så vidare.

När det gäller målorienterad idrott finns det även en del idrotter där man använder sig av vapen, fordon eller djur, vilket har betydelse för säkerhet och nödvändiga speciella färdigheter för att få börja idrotten.

Estetisk idrott

Det finns emellertid även några idrotter som kan betecknas som estetiska, anslutna till Riksidrottsförbundet. Exempel på estetiska idrotter är dressyr (som ingår i ridsport), gymnastik, konståkning, danssport, simhopp (som ingår i simförbundet), och i viss mån snowboard och klättring (se nedan; postmodern idrott).¹¹⁰

I estetisk idrott, i jämförelse med ishockeyns ”in med pucken”, kan man inte skilja målet (ett lyckat simhopp) från *sättet* att nå målet. Det finns därmed en bedömning av resultatet; en bedömning som skiljer sig något från den målorienterade idrottens ”objektiva” spelregler (se ovan). I estetiska idrotter har bedömningen en helt annorlunda betydelse. Bedömningen är emellertid inte helt subjektiv, då den följer en tradition av kriterier, men det är i större utsträckning en fråga om tolkning, än vad fallet är när det gäller målorienterad idrott. Men det rör sig trots allt om bedömningar som är avgörande och definitivt, till skillnad från konstkritik (ett annat estetiskt fält med en annorlunda logik). I estetiska idrotter, som till exempel konståkning, simhopp och gymnastik, finns det även ett samband mellan det tekniska utförandet och det konstnärliga framställnings-sättet, och det finns olika svårighetsgrader för olika rörelser och rörelsekombinationer. Det finns med andra ord en fast utgångspunkt utifrån vilken utförandet bedöms, trots den klart subjektiva karaktären i bedömningen. I och med tillkomsten av nya idrotter måste även den estetiska idrottens logik och bedömningsgrunder modifieras, i och med framväxten av ”postmoderna” idrotter där det på förhand inte finns fastställda kriterier för olika typer av fastlagda rörelser och rörelsekombinationer, utan snarare bygger på en prioritering och en ständig utveckling av nya rörelser och rörelsekombinationer.

”Postmodern” idrott

Vi har via vår kartläggning noterat att det finns en stor spännvidd vad gäller regler och tävlingssystem, vilket baserar sig på funktionalitet, på tradition och modernitet samt respektive idrottsgräns innehåll och historia. Många har en lång historik, medan andra har växt fram på senare tid, men oavsett dess historik kan de betecknas som målorienterade eller estetiska idrotter, med en hög grad av föreningsorganisering och fasta tävlingsformer. Men parallellt med denna utveckling hittar vi idrotter – inom Riksidrottsförbundet – som inrymmer frön av andra strukturer, utan att för den skull kunna betecknas som ”oorganiserade spontan-idrotter”. Vi kommer att exemplifiera denna utveckling med klättring och snowboard, och härvid belysa dessa idrotters anpassning till barn- och ungdomsidrotten. En intressant aspekt är att dessa idrotter utgör en mix av målinriktad och estetisk idrott, men där det estetiska inslaget nödvändigtvis inte har en bestämd på förhand definierad måttstock som fallet är med till exempel konståkning och simhopp, där man får poängavdrag, då man inte utfört hoppet ”felfritt” utifrån en föreställd norm om hur ett perfekt hopp ser ut. Vi har tidigare antytt – som en (hypo)tes att dessa nya former av idrotter kan ha utvecklats mot bakgrund av att traditionella – och mer eller mindre fasta – värden har kommit att luckras upp, i och med mångfald och pluralism; kort sagt, det postmoderna samhället.

Sammanfattning

Det framgår av vår genomgång av olika typer av idrotter (estetisk, målinriktad i lag eller individuell, och även det som vi betecknar som ”postmodern”) att det onekligen är en varierande idrottsmiljö och som sannolikt även har en uppsjö av olika regel och tävlingssystem, som sedermera i olika grad kan anpassas när det blir tal om barn- och ungdomsidrott. Indelningen i olika former av idrotter har även betydelse för diskussionen av anpassnings-möjligheter, anpassningsstrategier och alternativa tävlingsformer för barn och ungdomar.

¹¹⁰ Snowboard ingår i skidförbundet.

Anpassning av barn- och ungdomsidrotten

En empirisk kartläggning

För att diskutera barn- och ungdomsidrottens relation till vuxenidrotten krävs det empirisk forskning som bland annat belyser olika skillnader. Vårt bidrag till förståelsen och reflektionen över den här problematiken är en kartläggning av olika specialförbunds åtgärder för att anpassa barn- och ungdomsidrotten i förhållande till vuxenidrotten. Kort sagt vad skiljer sig? Vi ska i det följande undersöka ett antal anpassningsinitiativ och möjligheter, närmare bestämt åtta olika typer, nämligen:

- ålder, kön och antal spelare.
- ålder, vikt och kunskapsnivå.
- speltid och storlek på spelplan.
- resultat- och tävlingsform.
- anpassning av utrustning och andra hjälpmedel.
- modifiering av regler och domarens roll.
- speciella krav på färdigheter, utvecklingsnivå och förhållningsregler.
- individualisering av tävlingsmoment, eller omvänt...

Det bör självfallet betonas att dessa anpassningsstrategier i regel är sammanvävda med varandra, men att vi gör en analytisk uppdelning i olika ”idealtyper” eller kategorier för att därigenom tydligare systematisera och åskådliggöra olika möjliga anpassningsmöjligheter. Efter genomgången försöker vi sammanfatta och spåra några generella mönster och utvecklingstendenser (i ”Sammanfattning av kartläggningen”).

Vi vill åter påpeka att kartläggningen bygger på dokument, broschyrer och på intervjuer av representanter från olika specialförbund, och utgör därmed en formalistisk beskrivning av barn- och ungdomsidrottens anpassning, och bör kompletteras med en studie hur dessa åtta typer av anpassningsmöjligheter ser ut i praktiken, i den dagliga barn- och ungdomsidrotten.

Ålder, kön och antal spelare

Vi börjar med en av de viktigaste och mest genomgripande anpassningsstrategierna, vilket hänför sig till idrottens åldersindelningar.¹¹¹ I detta sammanhang kan man till exempel diskutera ålder i förhållande till kön och mixade lag, men även antalet spelare på plan. (Vi kommer under nästa rubrik att beskriva ålder och vikt.)

I många idrotter börjar barn rätt tidigt. I babysim och gymnastik börjar man mycket tidigt. Men det är vanligare att barn börjar några år senare, som i fotboll där främst pojkar oftast börjar träna i fem-sex års åldern. Tävlingar för sju-åtta-åringar förekommer som sanktionerade cuper som är föreningsdrivna. sju-åtta-åringar spelar med fem man på plan, och på små planer. I fem- och sjuemannafotboll får lagen ha hur många avbytare på bänken som man vill. Fotbollsförbundet har dock inte officiellt klargjort att det måste ske ett visst antal byten per match, eller att alla ska få spela lika mycket tid. Det är ingen skillnad för flickor och pojkar i fem- och sjuemannafotboll. På senare år har man även kunnat ha rena flicklag för yngre flickor. Men flickor/kvinnor får spela i pojk-/herrlag. Det finns numera ingen begränsning vad avser ålder. Förut var det till och med 13 år. När man går över till elvamannafotboll vid 13 års ålder är det maximalt 16 spelare som får vara med vid en match. Från 13 år spelar man som sagt elvamannafotboll, men det ska även finnas sjuemannafotboll för de äldre.¹¹² Trenden är dock att även många tolv års lag vill spela i tretton års-serier för att öva inför övergången till elvamannafotboll.

Precis som fotboll har bandyn en lång tradition inom svensk idrottsrörelse, och har likt fotboll en elvamannauppställning. Men inom barnbandyn spelar man femmannabandy i sex-nio års åldern, och sjuanna i åldern nio-tretton år. Det finns ett obegränsat antal på avbytarbänken och de får byta hur mycket de vill. Flickor får delta i pojklag och får även vara

¹¹¹ Ålder är även en vanlig variabel i selektionsstudier (Peterson, 2005).

¹¹² En intressant fråga är hur ofta detta egentligen förekommer

ett år äldre än pojkarna i laget. Det finns även mixade lag inom bandyn. Intressant att notera, i det här sammanhanget, är att när ungdomarna väl börjar spela elvamannabandy i tretton års åldern kan föreningar som inte har någon möjlighet att spela elvamanna beredas möjlighet att spela sjuemannaspel i elvamannaserier. Då får elvamannalagen spela sjuamma när de möter de lag med färre spelare.

Ishockey och innebandy är rätt lik bandy och fotboll när det gäller ålder, kön och i förhållande till den successiva utökningen av antal spelare. När det gäller ishockey är det ganska ofta förekommande att flickor spelar med pojkarna. Flickorna spelar ofta i både det lokala pojklaget och samtidigt i en annan klubbs flick- eller damlag. Flickorna spelar ofta upp till sexton års ålder, därefter blir de fysiska förutsättningarna för tuffa när killarna kommer upp i junioråldern. Fram till 16 år klarar sig flickorna då de ofta är tidigare fysiskt utvecklade än killarna. Som lagidrott är innebandyn näst störst efter fotbollen på tjejsidan. Fram till elva år är det fritt att mixa lagen. Från 12-15 år måste laget ansöka om dispens för att en flicka ska få spela med pojkarna. Pojkar får inte spela i flicklag. Vid sju-nio års ålder brukar barn börja med innebandy, och för dem finns knatteligan. Hur matcherna spelas kan variera betydligt. I Skåne, till exempel, spelas dessa innebandymatcher tre mot tre, med små mål och ingen målvakt. Stockholm har en annan variant, med fyra mot fyra på liten plan. Mellan tio-elva år får man välja om man vill fortsätta med småplansspel eller prova på stora planer med spel fem mot fem. Det är fritt antal spelare med i lagen, och byten sker vid avblåsning i ett intervall på två minuter.

Ålder har även stor betydelse när det gäller individuell idrott. Och en stor individuell idrott i Sverige är friidrott vars popularitet just nu gör att vissa föreningar inte har möjlighet att ta emot alla som vill prova på, utan får använda sig av kösystem. Friidrott är en idrott där det är självklart att flickor och pojkar respektive kvinnor och män idrottar tillsammans såväl i träning som vid tävling, där alla får vara med på tävling, ingen som

tränat behöver riskera att "sitta på bänken", på grund av "toppning av laget". För tre år sedan skedde en förändring i grenutbudet, en progression. Friidrottsförbundet införde en ny åldersklassindelning och nya grenar. En effekt vara att man flyttade fram progressionen med ett år. Det som femton-åringarna gör nu, gjorde tidigare fjorton-åringarna, och så vidare. (Enkäter har nyligen skickats ut för att göra en utvärdering av denna förändring.)

En del idrotter, typ sportskytte, flygsport och i en del motorsporter,¹¹³ kräver en viss säkerhet eller kunskap vilket gör att barn börjar tävla i något senare ålder, vilket i och för sig inte hindrar dem från att träna och ta "idrotten som en lek". Eftersom även bågskytte är en farlig idrott rekommenderas inte barn börja före tio års ålder. Knattarna är inte uppdelade i flickor eller pojkar utan tävlar mixat (tjugofem procent av utövarna är flickor/kvinnor). Likt individuell idrott med fordon och vapen, erbjuder idrott med djur en rad andra förutsättningar än gängse individuell idrott. Vi finner två förbund, där tävlingen baserar sig på ett samspel mellan djur och barn/ungdom, nämligen ridsport och draghund. Eftersom draghundsporten är en kombinationsidrott med djur är den ganska avancerad vilket gör den svår för barn. De har därför ingen direkt verksamhet för barn under tolv år, men från tolv år och uppåt har de tävlingsgrenar (se nedan, om säkerhet). De flesta som börjar rida börjar i tidig skolålder. Nära storstäderna finns det ridskolor som profilerar sig för att ta emot små barn från cirka fyra år. Det finns alltid ledare närvarande och det går ut på att få kontakt med hästen, öva balans, och så vidare. Antalet ökar men hur ridningen ser ut för de yngsta och vid vanlig ridskola är strikt skilda saker. De yngsta har små hästar, kortare "lektioner" och ibland är det mer 4H-liknande aktiviteter så att barnen får träffa andra djur än bara hästar.

När det gäller ålder är gymnastik, tillsammans med babysim, sannolikt en av de idrotter där barn börjar i tidigast ålder. Barn kan börja med familjegymnastik redan när de är två-tre år, men det tillkommer många barn i alla ålders-

¹¹³ Det bör dock poängteras att inom bilsporten får man börja tävla och träna förhållandevis tidigt i en del klasser/discipliner (se Appendix).

grupperna. Cirka fem till tio procent av medlemmarna är pojkar eller herrar. Mångkamp, å andra sidan, som är en komplicerad disciplin, tar i princip inte emot ungdomar yngre än 13 år. När det gäller kön och dess betydelse för idrottslig framgång är danssporten – världens minsta lag – sannolikt den mest jämlika, i varje fall enligt egen utsago.¹¹⁴ Förbundet hävdar därmed att dans en gränsbrytande idrott utan åldersgränser, pojk- eller flicklag.

Sammanfattning: mellan olika specialförbund finns ett stort spann inom vilken ålder barn börjar träna och tävla. Det finns även en mängd alternativ när det gäller antal spelare och ålder, och även i förhållande till kön och mixade lag. Denna problematik måste även relateras till idrottsgrenens karaktär, idrottens popularitet och kommunens anläggningar. Barn börjar träna i relativt tidig ålder, även i de idrotter som kräver större säkerhet och kunskaper, men här får man i regel vänta med att börja ”tävla” tills man fyllt tolv år, och idrotten är mer en lek typ ridsportens 4H-aktiviteter. Det varierar betydligt mellan de olika specialidrotterna – vilket självfallet kan förklaras av de olika idrottarnas karaktärer – när barn börjar tävla, och speciellt i *vilken ålder* man kan betrakta dess form som ”vuxen”, något som även är kopplat till andra anpassningsstrategier, när det gäller bland annat regler och utrusning (se nedan).

Ålder, vikt och kunskapsnivå

Förutom ålder, kan även vikt, fysisk styrka och kunskapsnivå ha en stor betydelse för barns förutsättningar i en rad olika idrotter.

Orientering är en idrott som klart tagit fasta vid den här problematiken när man utvecklat sina tävlingsformer och klasser. En kort beskrivning kan därför vara befogad: De flesta börjar med orientering när de är mellan åtta-tolv år. De har även en relativt stor grupp nybörjare (med eller utan förkunskap) som är 30-45 år. Utvecklingsklasserna, som är fyra stycken, infördes för cirka tio år sedan. Till skillnad från de vanliga klasserna som är åldersinde-

lade är u-klasserna indelade efter kunskapsnivå (se nedan). Upp till 16 år får man vara med i u-klasserna. Vid tävlingarna kan en sju-åring möta en femton-åring men ofta är de yngre med i de lättare u-klasserna och de äldre i de svårare u-klasserna. Det medför att klasserna är relativt jämna (även om en sju-åring och en femton-åring kan ligga på samma kunskapsnivå så springer den äldre snabbare och har bättre uthållighet). Pojkar och flickor kan tävla i samma klasser, utom vid tävlingar med många deltagare då de delas upp i olika klasser. Inom orienteringen finns fyra olika Utvecklingsklasser; U1, U2, U3 och U4. De har grön, vit, gul respektive orange svårighetsgrad. Dessa klasser är ett komplement till de åldersindelade klasserna för barn och ungdomar. En viktig detalj i systemet är ”kunskapsnivån”.

I snowboard finns det ett liknande system när det gäller tävlingar för barn, ända ner till sju-åtta år, och de kallas kidsklassen Alla kör på samma bana medan det finns sex olika linjer som då är anpassade efter hur duktig man är.¹¹⁵

Teknisk färdighet, en form av kunskapsnivå, avgör när man börjar med konståkningsskola. Det brukar ta mellan ett-tre år innan någon flyttar upp från skridskoskolan. Allt bygger på att barnen lär sig en teknisk färdighet. Har de väl lärt sig en teknik, går de vidare till nästa nivå, vilket inte är avhängigt deras faktiska ålder. Barnen går gradvis uppåt mot svårare tekniker.

Vikt är en annan problematik. När det gäller judo finns speciella barnregler som består av särskilda bestämmelser för barn och ungdomstävlingar, kategori B 10. Tävlingar genomförs med poolsystem och indelning *sker efter löpande vikt*. De fyra närmaste i vikt tävlar mot varandra. Vid tillräckligt antal kan dessa kategorier även indelas efter erfarenhet och grad. För B 12 kan även viktklasindelning ske. Brottnings är även en idrott med en mängd indelningar från åtta års ålder, och som även relaterar sig till viktklasser. Här bör man emellertid poängtera problematiken med viktindelning, något som även Styrkelyftförbundet uppmärksammat och rekommenderar inte styr-

¹¹⁴ Jämlik innebär inte att idrotten är könsneutral, i det att man dansar i par, kille och tjej.

¹¹⁵ Idag är det ungdomarna som kör bäst, bättre än seniorerna, och många klarar att köra efter de stora linjerna. Bästa under säsongen 2005/06 är en kille som är 14 år.

¹¹⁶ Styrkelyftförbundet jobbar aktivt med att motverka viktfixering.

kelyft förrän fjorton års ålder.¹¹⁶ Tyngdlyftning, som förvisso också har viktklasser, har däremot licenserade tyngdlyftare födda 1994/95 (10-11 år). De har även tävlingslicens, och det har skapats en serie för ungdomar under 14 år (12-14 år). De får extrapoäng för varje avklarad lyft, med rätt teknik.

Dragkamp är en lagidrott där pojkar och flickor kan tävla tillsammans, där alla, enligt förbundet, ger sitt bästa i full harmoni med lagkamraterna (jämför ovan). De börjar vanligtvis vid sju-åtta års ålder. Upp till barnen är tolv år finns inga viktklasser (se Appendix). De är åtta i varje lag, och har fria byten. Man ska dra motståndarna fyra meter. Förbundet har en stor knatteturnering, bara för knattar. Ungdom mix är tävlingar i åldern 12-18 år, där laget får väga 560 kg, och där man lägger till 10 kg plus för varje flicka så max blir 600 kg med 4 flickor och 7-10 dragare tillåtet. För att få vara med i seniorlag måste man ha fyllt 15 år.

Förutom viktindelning, som i judo, och kunskapsnivå som i orienteringen, kan längd eller höjd vara en del i indelningen. Här kan även ridsporten nämnas där klasserna är indelade efter höjden på hästen/ponnyn. Om man är tolv år och tävlar på stor häst kan man möta vuxna beroende på hästens höjd. Det bör poängteras att ridsporten har haft diskussioner om att gå över till åldersindelning men har märkt att många andra idrotter gått ifrån den indelningen och är därför tveksamma till en ändring.

Sammanfattning: I en del idrotter, till exempel brottning och judo, är vikten avgörande, varvid åldern kanske inte är en helt lämplig och avgörande indelningsgrund. På ett liknande sätt kan längden på barn variera, varvid åldern inte heller är en lämplig indelning i ridsporten. Teknisk utveckling kan vara en annan problematik, som i konståkning. Orienteringen är en specialidrott som tar hänsyn till en mängd faktorer: ålder, kunskap och fysisk styrka.

Tid, storlek eller längd på banan

Att barn och yngre ungdomar skulle spela på stora och "riktiga" planer eller rinkar har man inom lagidrotten betraktat som mindre utvecklande, likaså att de skulle spela "hela matcher", varför *spelplanen och matchtiden* är anpassad. Låt oss börja med fotboll. När

det gäller femmannafotboll ska den stora planen delas in i fyra planer. Det är handbollsmål som rekommenderas, men koner fungerar lika bra. Det ska vara likt spontanfotboll. Därefter spelas sjumannafotboll på tvären, på halv plan. Det anses vara viktigt att spela på mindre planer med färre spelare för att de på planen ska få vara med så mycket som möjligt i spelet. Oavsett om det rör sig om fem- eller sjumannafotboll spelar man med följande tider i olika åldrar: 9-10 år spelar 20 minuter, 10-11 år spelar 2 x 25 minuter, 13-14 år spelar 30 minuter och de som är 15-16 år spelar 40 minuter.

Bandyn är på många sätt lik fotbollen när det gäller anpassning av spelplan och speltid. Även i innebandyns knatteliga (7-9 år) spelar man på små planer, som inte är större än 20 x 10 meter, men vilket kan variera något beroende på hallarnas förutsättningar. Matcherna varar 2 x 15 minuter. Från 12-års ålder spelar man, i Skåne, på stor plan (cirka 40 x 20 meter) med 5 man på plan plus en målvakt och stor målbur, likt seniorverksamheten. Många distrikt spelar med fem mot fem redan från början, men förbundet arbetar med att införa Skåne- eller Stockholmsmodellen (se Appendix).

Men det finns även idrotter där banan, av funktionella eller praktiska skäl, inte anpassas, eller där anpassningen är tämligen marginell. Här kan nämnas volleyboll, curling, boule och biljard. När det gäller volleyboll, till exempel, är storleken på planen densamma oavsett ålder, däremot har man olika höjd på nätet, vilket även kan jämföras med biljard och deras bord. Höjden på nätet varierar beroende på åldersklasserna. Två meter är den lägsta höjden för volley 2000 (under 14 år). Anledningen till att det inte är lägre beror på att utrustningen inte är anpassade för lägre höjd än två meter. Det bör här poängteras att yngre utövare (under 14 år) spelar bästa av tre set i stället för bästa av fem som de vuxna spelar. Likt volleybollens spelplan är dragsportens banor inte speciellt anpassade för barn, men de kör därför kortare sträckor (tre km, där juniorer sedermera kör cirka tio km). Förutom att ha kortare banor försöker även skidförbundet anpassa svårighetsgraden på banan (bland annat mindre höjdskillnader).

I individuella idrotter varierar i regel som sagt banlängden, och friidrotten, likt skidförbundet och även simförbundet, har härvid olika längd

på tävlingar beroende på åldersgrupper. Även i cykelsporten har man varierande längd på distansen, beroende på ålder: P/F 11-12 år cyklar alla 15 km, i P/F 13-14 år där cyklar tjejer 20 km och pojkar 40 km, och i P/F 15-16 år cyklar flickor 40 km och pojkar cyklar det dubbla, 80 km. På samma sätt blir mångkampens distanser längre desto äldre barnen blir (som helst ska vara över 13 år). Likt Cykelförbundet har Roddförbundet anpassat längden på en roddbana beroende på ålder, varvid man rör 250 meter i åldern 10-12 år, 500 meter i åldern 13-14, 1000 meter i åldern 15-16 år, och två 1000 meter för 17 år och äldre. Skidskytteförbundet rekommenderar en tio års gräns för när man först ska åka mer än 2 km (2 x km). Därefter blir det: 11-12 år åker 3 x 1 km, 13-14 år åker 3 x 1,5 km, 15-16 år åker 3 x 2 km. Distanserna måste anpassas för att barn och ungdomar inte ska förlora för mycket om man får straffrundor, som i åldern 10-12 år är hundra meter för en tavelbom.

Det finns andra former av anpassning. Måltavlans placering varierar när det gäller idrotter som bågskytte. Bågskytte bedrivs inomhus genom skjutning på 25-, 18-, och 12-meter. 12-meter skjuts av skyttar upp till 13 år på 60 cm tapet, därefter mellan 13 år till 16 år skjuter man mot 40 cm tapet. Skyttar 16 år och äldre skjuter på 18 meter mot 40 cm tapet eller på 25 meter mot 60 cm tapet. Liknande anpassningar finns i gevär- och pistolskytte, som tillhör Sportsskytteförbundet

Även tiden för en tävling kan anpassas i individuella idrotter, vilket kan jämföras med lagidrotter som fotboll och bandy (se ovan). Låt oss nämna fäktningen, där vuxna fäktas i 9 minuter effektiv tid, och maximalt 15 poäng, Ungdomar brukar fäktas maximalt tre minuter, och ska uppnå 5 poäng. Normal matchlängd för knattar och yngre ungdom är 1,5-2 min. Uppnår man poängen – såväl vuxna som barn – innan tiden har gått avbryts matchen. Även i brottning varierar tiden beroende på ålder: pojk- och ungdomsbrottning varar 3 x 1½ min, med en periodpaus på 30 sekunder, vilket kan jämföras med junior- och seniorbrottning som varar 3 x 2 min, och en periodpaus 30 sekunder. De flesta kampsporter (budo, boxning, judo och taekwondo) har liknande upplägg).

Sammanfattning: Att anpassa spelplanens storlek eller banans längd förefaller vara

standard. Därutöver kan en del idrotter även anpassa banans svårighetsgrad (till exempel vid skidåkning). Att barn spelare eller tävlar under kortare tid är även standard, varvid speltid/längd successivt ökas i takt med stigande ålder.

Resultat- och tävlingsform

Riksidrottsförbundet betonar i sin policy för barnidrotten att den ska vara lekfylld, och att tävlingsmomenten ska tonas ner. En fråga som uppstår är hur specialförbunden tacklat den här problematiken genom att anpassa tävlingsformer och resultatrapportering utifrån det officiella målet. Dessutom finns det alternativa tävlingsformer som kan främja barns olika utvecklingsnivåer?

Seriesystem, resultatrapportering och tabeller blir härvid en central fråga. Låt oss åter börja med fotboll: Från att barnen är tio år förs tabeller över fotbollslagen i Skåne, innan dess spelas matcherna utan resultatredovisning och tabeller. Det bör påpekas att vid vilken ålder man ska börja med tabeller är ett diskussionsämne som då och då dyker inom fotbollen. När fotbollsdistrikten varje år ska göra upp serier för elvamannafotbollen är det även mycket diskussioner kring den bästa utformningen av serier och spelscheman. Matcherna ska helst bli så jämna som möjligt, då förbundet anser det vara ”bra att förlora ibland och vinna ibland”. Geografin och slagkraften styr indelningen. Ledarna vill emellertid gärna förbereda det egna fotbollslaget och flyttar helst upp sitt tolv-års lag i en högre åldersgrupp. Förbundet har inte hittat någon lösning på den här problematiken, men de vill att barn ska spela sjuemannafotboll även när de är tolv år.

En del förbund vill undvika resultatrapportering och seriesystem – i regel upp till tolv-års ålder. Ett exempel är dragkamp, där dess knattar (7-11 år) får vara med på distrikts- och regiontävlingar, samt klubb-tävlingar. Men det finns inget seriesystem, varken för knattar eller ungdom mix (12-18 år). Bandyförbundet rekommenderar föreningarna att undvika resultatrapportering fram till sista året i sjuannabandy. Det är dessutom ofta långa avstånd till lagen, och därför är det vanligt med sammandragningar och poolspel som sker ungefär var tredje helg (se Appendix). Då genomförs flera matcher under samma dag, något som även förekommer inom innebandy,

landhockey och PeeWee.¹¹⁷ Dessa sammandragningar ska vara som en trevlig utflykt, med mycket lek och skoj. Vid cuper utser man ibland ett vinnande lag, men inte alltid. De ser gärna att alla får diplom eller medaljer. Rugbyns tävlingsform påminner om bandyns, av praktiska skäl. U9-U13 har ett antal turneringar som är regionala, för att det inte ska bli för långt att åka till turneringarna. Det finns tre regioner inom rugbyn, inom vilka turneringarna arrangeras.

Rugbyförbundet arbetar dessutom med att barn inte ska tävla mot varandra i kampen om att bli bäst i Sverige. Det ska helst inte vara SM för de yngsta klasserna. Det ska vara mer allvar först vid 15 års ålder, och mer satsning vid 17-års åldern. Förbundet arbetar med att reglerna ska vara olika beroende på förutsättningarna. Barnlag ska till exempel inte behöva vara fasta. Möjligheten ska därmed finnas att två föreningar slår ihop sina grupper så att alla ska kunna vara med. Klubbgränserna ska härvid inte vara så stränga. Toppning, precis som i alla andra barnidrotter, ska helst inte förekomma, och oavsett ”hur man ser ut” ska man kunna platsa i rugby (precis som i amerikansk fotboll/ PeeWee).

Vad som vidare är värt att notera är att innebandyns knatteliga (7-9 år) är tabellös. I Skåne har man dessutom infört poolspel för barn mellan 7-11 år, utan att skriva in resultat i tabeller. Poolspelet är en lättare form än traditionellt seriespel. Tanken med poolspelet är att barnen skall få tillfälle att dra på sig föreningens matchtröja vid ett antal tillfälle per säsong (troligtvis tre gånger på höstterminen och tre gånger på vårterminen). Det viktiga i sammanhanget är att spelarna får träffa andra barn i samma ålder och spela lite matcher. Resultat kommer inte att räknas och därmed inte heller att dokumenteras.

På tävlingar försöker även Orienteringsförbundet och dess föreningar tona ner tävlingsmomentet även om de medverkande rangordnas efter tiderna till en resultatlista. Första till tredjepristagare utses, men vanligtvis får alla medverkande någon form av pris. För ungdomar finns det utvecklingsklasser, medan det för juniorer och äldre finns både motions-

och nybörjarklasser. Dessutom finns det alltid ett antal öppna klasser av varierande svårighetsgrad och längd, där alla kan delta, oavsett ålder, kön och kunskapsnivå.

Dessutom arbetar Friidrottsförbundet med att ta fram förslag på ändring till ungdomstävlingarna där man betonar att tävlingarna ska bestå av både lag och individuella grenar. Samt att flickor och pojkar i vissa grenar ska kunna tävla i samma klass. Man vill även anpassa regler och redskap till åldersnivån. Förbundet vill också införa någon eller några tävlingsformer där alla har samma chans att lyckas, till exempel att den tävlande får gissa hur långt man hoppar och den som hoppar närmast sin gissade längd vinner (kort sagt, en ”precisionsidrott”).

De flesta ridföreningar har tävlingar på ridskolan, så kallade klubbävlingar för att alla som vill ska kunna prova på och öva på ”att visa upp sig” (något som även liknar konståkningens ambitioner). Vanligast är hopp- eller dressyrävlingar. Tävlingar på låg nivå ska handla om lek, när det blir mer allvar måste man ha licens för sig själv och/eller sin häst; ett grönt kort (se nedan). Ridlärarna ska vara med och bedöma vilken nivå eleverna ligger på, samt att höjden på hästen har betydelse. De första tävlingarna kan bestå av att leda hästen runt koner, och så vidare. I år (2005) ska de prova nya tävlingsformer för yngre ryttare för att minska resultatfixeringen. De ska därmed tävla mer mot sig själva. Alla får någon typ av pris vid tävlingarna, till exempel rosetter. På ett liknande sätt håller konståkningsförbundet på att utveckla en ny tävlingsform som förhoppningsvis ska vara klar till nästa säsong. Tyngdpunkten ska ligga på underhållningen, ingen fokus på teknik. De här tävlingarna ska ske parallellt med de vanliga tävlingarna. Det ska inte förekomma rangordning (1-10 i de vanliga klasserna) utan en etta, en tvåa sedan är de resterande treor. De tävlande får inga poäng för sina åk. Den här tävlingsformen ska tillåta alla nybörjare att tävla oavsett ålder. Men man riktar sig även till dem som inte vill satsa eller känner sig redo för ”riktiga” tävlingar.

Ett relativt nytt förbund är Klätterförbundet, som arrangerar Sverigecupen med cirka

¹¹⁷ Poolspel och den (idrotts)kultur som utvecklas i detta sammanhang vore intressant att studera med etnografisk metod.

fem deltävlingar per år där cirka femtio ungdomar brukar medverka. Första till tredje plats premieras, men andra priser brukar lottas ut. Vid andra cuptävlingar försöker man premiera alla, till exempel genom att ge priser till klättrare med roligast lösning, snyggast stil, och så vidare. Kort sagt, här blandas den estetiska idrottens logik med den mer målorienterade idrotten.

Det finns emellertid individuella idrotter *där tävling har en marginell betydelse*, vilket kan jämföras med det stora flertalet vari tävling är en viktig ingrediens och rent av målet med träning, med mera. Det finns till exempel arton olika kampsporter inom budoförbundet och nästan alla har flera olika stilar som kan skilja sig rätt stort, men inte någon av dem kan sägas vara en direkt tävlingsidrott då blott fem procent av medlemmarna tävlar aktivt. Avsaknaden av tävling anses innebära fler stora fördelar. En påtaglig fördel är att skaderiskerna minskar, en annan är att själva träningsögonblicket blir det viktigaste. Aikido, en av kampsporterna, tränas inte för att ta medaljer i en framtida tävling.

Vi kan även nämna att flera simdistrikt runt om i landet har så kallade klubbpoäng som kan liknas vid ett seriesystem. Simtävlingarna är i det avseendet inte individuella, utan poängen en simmare får går till klubben. Och i badminton är kombilag lika viktiga som singel, både vid träning och i serier, och vid utslagstävlingar har man valt att låta vinnarna gå till vänster och förlorarna åt höger så att alla ska få spela så många matcher som möjligt. När det gäller gymnastik på distrikt- och regionalnivå brukar alla som är med få diplom, och ibland är det priser till alla.

Sammanfattning: Förvisso är tävling en central ingrediens i samtliga typer av idrott, men de kan ske på olika sätt, där allvaret kan variera, varvid en del tävlingar mer kan betraktas som "lek" (jämför Huizinga, ovan). En del förbund har dessutom valt att inte ha tabeller i barnidrotten. På senare tid har en rad olika förbund utvecklat alternativa tävlingsformer, allt i syfte att tona ner olika typer av resultatfixering och rangordningsmekanismer.

Anpassning av utrustning och andra hjälpmedel

I en del idrotter är utrustningen mycket betydelsefull, till exempel ishockey och motorcykelsport. Ishockeyns *utrustning* är härvid anpassad för barn och ungdom; den är såväl mindre som lättare och smidigare. När det gäller motorcykelsport (motorcross) och racerbåt (jetski, offshore och classic) används i vissa fall motorer med *mindre styrka*, åtminstone tills barnen och ungdomarna fyllt 15 år, som i motorcross, eller 16 år som i racerbåt.

Men även de flesta andra idrotter behöver anpassa utrustningen för barn- och ungdomar, där vissa anpassningar är enklare medan andra kräver utveckling och nya produkter. För cykelsportens del, till exempel, har man en cykel med lättare utväxling på 6,69 meter per pedalvarv tills man är 14 år. När man blivit 15-16 år cyklar man med utväxling på 7,17 meter och juniorcyklister har utväxling på 7,93 meter. Utväxlingen styr hur tungt det är att trampa.

När det gäller bågskytte är redskapen anpassade. För knatteträning (10-13 år) tillhandahåller föreningarna material som är anpassat för barnen. Utrustningen är lättare och enklare att skjuta med. En båge väger ungefär fyra kilo. Pilarna är kortare och lättare, men är för övrigt lik en vanlig pil. Avståndet är också anpassat efter kraften och kan ligga på fem till sex meter. Knattarna skjuter aldrig längre än tolv meter. De har större tavlor med en tapet på sextio centimeter, vilket är dubbelt så stort som för seniorer. När det gäller skidskytte är tioåringarna separerade från de andra och tävlar för sig själva. De skjuter på stor prick, och ligger ner när de skjuter med stöd. Upp till 14 år är det liggande med stöd, och över 15 år men under 17 år är det fortfarande bara liggande, men nu utan stöd, och man skjuter fortfarande på storprick.

Tyngden kan ha betydelse. På vissa curlingbanor har man därför införskaffat en lättare sten på tolv kilo för barn. Normalt väger en sten som vuxna använder klot 18 kilo. Vissa banor har även målat upp extrabon så att banorna blir kortare vilket gör det lättare även om barnen använder en arton kilo sten. En tävlingsmatch för de yngre åldersklasserna är kortare än för vuxna. Yngre utövare spelar fyra till sex omgångar, vuxna motionärer spelar

åtta omgångar och eliten spelar tio omgångar vid match. Längden på kvastarna som används för att sopa banan är inte anpassade för barnens längd när de införskaffas utan kan kortas genom att någon sågar av skaftet.¹¹⁸

När det gäller innebandy sågade man även här tidigare av klubborna för att anpassa längden på klubban efter hur lång spelaren var. Idag finns det barnanpassade klubbor på marknaden. Klubbans längd har betydelse för inläring av klubbteknik. Till nästa säsong (2005/06) kommer det även att finnas små klubbor med mindre klubbblad som ska underlätta spelet för de yngre.

Förutom tyngd och längd kan *storleken* även varieras. Storleken på fotbollen är nummer 3 eller 4 i åldern 7-13 (för flickor upp till 16 år). En riktig matchboll har storlek 5, vilket även pojkar 13 och flickor 16 spelar med. Även rugby har olika storlek på bollen. Storlek 5 är störst och den spelar de med från 15 års ålder. U13 spelar med storlek 4, U9 med storlek 3. På liknande sätt har handbollen, basketen, volleybollen anpassade bollar. I bandy och bordtennis är bollens storlek densamma för alla, vilket innebär att spelet går långsammare eftersom de yngre inte slår lika hårt.

Vad det gäller anpassning av utrustning inom bordtennis finns det *lägre* bord, men det är få föreningar som har sådana bord. Det finns nybörjarracketar som är lättare och som har smalare skaft. De är långsammare. Efter cirka ett år brukar de flesta, oavsett ålder, vilja ha ett vanligt rack. Upp till man är nio år får badmintonspelare ha mindre rack. Det finns även rack med kortare skaft. De yngsta spelar på mindre plan med ett lägre nät som är höj och sänkbart mellan 90 och 155 centimeter. För barn- och ungdomsfäktare är utrusningen mindre och lättare, värjan är kortare och väger därmed mindre. Knattar har värjor som kallas nollor. När man är ungdom går man över till tvåor. Från och med det att fäktaren blir junior går denne över till fullängd, så kallade femmor.

Det kan även finnas *enklare* "instruktioner", som i orientering. Vad det gäller kartorna vid orientering är skalan olika. Unga och äldre

(cirka 35-40 år och äldre) har skala 1:10 000 som gör kartan mer luftig och lättöverskådlig (tydligare). Juniorer (från 15 år) och seniorer har skala 1:15 000. I orienteringens "in-skolningsklasser" är även pojkar och flickor mixade. Det sker ingen tidtagning vid dessa tävlingar, man kan hålla på så länge man vill. För att underlätta sätter man ut glada och sura "gubbar" i närheten av varje kontroll. Har man tagit en kontroll och springer åt rätt håll möts man av en "glad gubbe", väljer man fel väg möts man av en "sur gubbe". I alla U-klasser inom orienteringen finns det möjlighet för föräldrar och ledare att skugga den tävlande som känner sig osäker. Det är också tillåtet att ge den tävlande instruktioner under tävlingen. Det är inte tillåtet för "skuggan" att ta över och hjälpa till med att lösa orienteringsproblemet. Det är också möjligt för två eller flera tävlande att springa tillsammans med samma starttid. U-klasserna ska ge nya orienterande barn och ungdomar en möjlighet att oavsett ålder kunna börja tävla på en orienteringbanan som motsvarar den tävlandes kunskap.

En annan problematik är marknaden. Hallarna där till exempel bowling och klättring inryms, byggs på kommersiell bas och byggs inte speciellt för barnens skull utan för alla. Utvecklingen de senaste åren har varit att det kommit barngrepp på den svenska marknaden, Finns företag som enbart säljer barngrepp. Klättringen har inte gjort så mycket för att anpassa idrotten för barnen hittills, förutom barngreppen, vilket kan jämföras med bowlingens barnklot och "bumpers" (bomrännor). Klätterförbundet har likaså tagit fram en manual för juniorklättrare som instruktörerna ska använda sig av. Banorna är anpassade på så vis att greppen sätts med kortare mellanrum och är greppvänliga. Friidrotten vill även utveckla ett policydokument och en manual där man även utvecklar mer anpassade redskap för barn- och ungdomsidrotten. Förbundet har därför inventerat friidrottens redskap, vilket lett till att man vid varje friidrottscentrum köpt ett utbildningspaket, "Levande friidrott", bestående av mjuka och lätta kastredskap, låga häckar och så vidare. Ett antal föreningar har även köpt in

¹¹⁸ Curling är i första hand ett lagspel där laget består av fyra spelare som kallas "etta", "tvåa", "trea" och "fyra" efter den turordning som de spelar stenarna.

paketen för att de yngsta lättare ska kunna ta till sig idrotten. Men det är inte särskilt vanligt – vilket bör poängteras – att dessa redskap förekommer vid tävlingar.

Sammanfattning: Enklare, säkrare, kortare, lättare och mindre är ledstjärnan för anpassning av barn- och ungdomsidrottens utrustning. Det finns självfallet specialidrotter som är enklare att anpassa, eller som har en kommersiell marknad som gör det lönsamt att utveckla produkter som är direkt anpassade till barn, istället för att man behöver modifiera de vuxnas utrustning.

Modifiering av regler och domarens roll

En del idrotter har komplicerade regler (till exempel rugby, amerikansk fotboll och innebandy), medan andra, som simning och kanot, har relativt enkla. I regel har varje specialförbund modifierat reglerna något – i vissa fall ytterst marginellt – för att förenkla för barn och ungdomar, eller åtminstone har de anpassat tävlingsformen på ett sätt som gör en modifiering av reglerna förhållandevis onödig. I en del idrotter, främst lagidrotter, har domaren en roll som instruktör, snarare än domare.

I barn- och tidig ungdomsbandy är reglerna förenklade, och de har ingen offside och man får slå in bollen åt vilket håll man vill på planen. När barnen börjar med elvamannabandy (i 14 års-åldern) gäller vuxenregler, men domaren är mer utbildare och instruktör de första åren. I barnfotboll ska reglerna inte heller vara lika "hårda", och allvaret ska tonas ner. Domaren ska ha en mer utbildande roll som tillrättavisar och förklarar vid domslut. Inkast, med mera, får därför göras om tills det blir rätt. Detta liknar fotbollens förhållningssätt till regler i fem- och sjuannafotbollen.

Innebandyns regler – som är relativt detaljrika – är i grunden samma för de yngre, men domaren ska instruera istället för att enbart döma. De ska användas med "sunt förnuft" i syfte att "undervisa". Domarna ska använda reglerna "diskretionärt".¹¹⁹

Rugbyförbundet arbetar med att reglerna ska

vara olika beroende på "förutsättningarna". Rugbyn är en tuff idrott och därför är säkerheten viktigast, vilket medför att regler måste anpassas. U9 får till exempel inte sparka bollen, och plan och boll är anpassade till barn. Antal spelare, avbytare och så vidare, ändras desto äldre man blir. Det finns speciella ungdomsregler, med en massa detaljer som behandlar allt från skydd, antal spelare och planens storlek till klunga och inkast. Dessa regler utgör emellertid inte en fullständig regelbok för ungdomsrugby, utan skall ses som *ett komplement till gängse regler*.

I en del idrotter kan man få extrapoäng, när man till exempel utför en teknik på ett rätt sätt. I tyngdlyftning i åldern 12-14 år får man i seriesystemet extrapoäng för varje avklarad lyft, med rätt teknik, vilket kan jämföras med upplägget i diplomboxning (se Appendix).

I vissa idrotter är några grepp eller tekniker förbjudna inom barn- och ungdomsidrotten. För brottningens knattar, pojkar och ungdomar, till exempel, är dubbelnelson både framifrån och från sidan förbjudet. I fristil är dubbelnelson tillsammans med benlås av motståndarens ben förbjudet. För knattar är även omvänt livtag och smidjebälte från stående förbjudet att utföra. Som tidigare nämnts är spark inte tillåtet i rugby och amerikansk fotboll, samt att en rad tekniker är förbjudna för de yngsta i kampsporterna.

Det är egentligen enbart dragkamp – samt boule och curling – bland lagidrotter som inte modifierat reglerna. I dragkamp för barn och ungdom används därför samma regler som för vuxna. Samma typ av rep används. De ska likt seniorer dra motståndaren fyra meter. Förbundet hävdar att: "Barnen vill ha samma regler, och så vidare, som de vuxna för att känna sig stora". Även basketboll, i alla dess former, har liknande förhållningssätt eftersom basket "kräver respekt för reglerna och hög moral hos utövarna". I fäktning är reglerna också de samma för alla som fäktas, men utrustning och matchlängden är som nämnts tidigare anpassad (se ovan), precis som casting och biljard.

¹¹⁹ Carlsson, Bo & Hoff, David Carlsson, Bo & Hoff, David (2005) "Idrottens konfliktlösningssystem: En rättsociologisk reflektion över idrottens rättskultur och dess etiska och rättsliga styrning"; Retfærd: Nordisk Juridisk Tidskrift, 2:52-78.

Likaså är reglerna inom orientering desamma, oavsett ålder. Mästerskapstävlingar har dock ibland specifika regler. Det som framför allt skiljer de olika klasserna åt är svårighetsgraden och längden på banan. Lätta banor är korta och följer ledstänger (vägar, större stigar, kraftledning). Detsamma gäller kanot, där reglerna är lika för alla, men där sträckornas längd varierar på grund av åldern på de tävlande. Det är även samma regelverk, disciplin och attityd för alla som tränar Aikido oavsett ålder. Ju äldre man blir desto mer lik vuxenträningen blir träningspassen (men man tävlar sällan, se Appendix).

Klättring har samma regler, men man betonar dock säkerheten betydligt mer i barn- och ungdomsidrotten. Det är med andra ord samma regler för alla repklättrare oavsett ålder, förutom att de yngsta är toppankrade. Det viktiga är att alla ska få klättra och då är det bättre att ha ett snällt system. De har ett poängsystem men det är upplagt så att alla ska få klättra två leder och få poäng vid båda klättringarna för att sedan eventuellt kvala vidare. Klättrar man en dålig led så har man chans att gå vidare ändå.

Inom dreams – snowboard – har de så få regler som möjligt för att flexibiliteten ska vara stor (se Appendix). Det ska vara möjligt att ändra reglerna från tävling till tävling och efter de olika förutsättningarna som råder där man tävlar i så kallade dream parks.

Alla åkare följer samma regler och alla måste vara försäkrade.

Sammanfattning: Modifiering och anpassning av regler verkar inte generellt sätt vara en utvecklad anpassningsstrategi. De flesta individuella idrottsgrenar har samma regler för barn som för vuxna, däremot har lagsporterna modifierat några regler – som offside och inkast – för att därmed göra spelet enklare. En del domare fungerar som instruktörer, till exempel i boxning och judo. Även i de flesta lagidrotter är domaren något mer instruktör än domare. Regelanpassningarna har även inneburit att nya idrottsgrenar utvecklats, typ PeeWee och coolhandboll (se Appendix).

Speciella krav på färdigheter, utvecklingsnivå och förhållningsregler

Ishockeyförbundet är noga med olika *utvecklingssteg* och det talas om nivåanpassad träning och tävling, vilket innebär att förbundet utgår från spelarnas mognads- och kunskapsnivå, och de talar om olika stadier (se Appendix). Ett förbund som betonar *kunskapsnivå* är orienteringsförbundet, vilket också kan jämföras med konståkningens och gymnastikens kunskapsnivåer. Klassindelningen på orienteringstävlingar är som tidigare nämnt ordnad efter ålder, kunskapsnivå och fysisk kapacitet. Orienteringsförbundet har en sammanställning som visar hur åldersindelningen ser ut, vilka olika klasser som finns inom respektive ålderskategori, preliminära banlängder, samt vilken kunskapsnivå man bör klara för respektive klass. Kunskapsnivåerna symboliseras av färger som anger vilka tekniska orienteringskunskaper som fordras. Även aikido tar hänsyn till utvecklingsnivå. Beroende på hur duktig och mogen man är och viken ambitionsnivå det handlar om kan man inom aikido välja att träna i vuxengrupper i tonåren (men oftast inte före 15 år). Men kroppen måste vara utvecklad för att klara vuxenträning. Muskler, leder och så vidare, kan annars ta skada av träningen. Men det är även möjligt att hålla sig kvar i tonårsgruppen när man är äldre än 20 år om det passar bättre. Squash är ett annat exempel där man kan vara kvar i en yngre grupp.

När det gäller idrotter där man använder sig av vapen eller olika typer av fordon (må vara med motor, segel eller annan form), föreligger en rad andra förutsättningar än till exempel orientering och friidrott. Här betonas framförallt *säkerhet och mognad* på ett mer tydligt sätt. Här kan nämnas ”farofyllda och äventyrliga” idrotter som bilsport, bob och rodel, bågskytte, issegling, motorcykel, racerbåt, segling, skidskytte, sportdykning, sportskytte och vattenskidor. Därför får barn inte vara aktiv i vissa idrotter, eller så är dessa idrotter väldigt anpassade.

Motorcross, som tillhör motorcykelförbundet, har brons-, silver och guldlicenshjälm. Innan ett barn får guldhjälmslicens måste de gå igenom en utbildning som startar med bronshjälm och sedan silverhjälm.¹²⁰ För att klara bronshjälm måste barnet kunna vissa baskunskaper, som vad man ska ha för kläder,

vad flaggorna betyder och annan allmän information. Vårdnadshavaren måste även vara delaktig i utbildningen. De yngsta kan vara fyra till fem år när de tar bronshjälmen. Nästa steg är silverhjelm och då ska barnet lära sig mer praktiska övningar som olika inbromsningar och köra slalom mellan koner. För att klara guldhjälmslicensen ska barnet köra ett så kallat examensheat samt klara ett teoriprov. Barnet ska ha ökade kunskaper om sin egen klubb samt förbundet. Vårdnadshavaren ska även här genomgå viss utbildning och bli godkänd för att barnet ska klara licensen. Licensierad guldhjälmsförare kan söka ungdomslicens det år föraren fyller tolv år, utan ny uppkörning för ungdomslicens. Även inom bob- och rodel-förbundet krävs licens/körkort. Här får barn först lära sig åka pulka. När de har lärt sig att styra får de ett "körkort". För att ta källkörkort måste man klara av tre moment: bromsteknik, svängteknik och koordinationsövning. Kort sagt, i många idrotter krävs licens, grön kort, eller liknade för att delta i tävlingar.

Säkerhetsproblematiken tar sig uttryck i högre åldersnivåer (se ovan), än vad fallet är i mindre riskfyllda idrotter. Men åldern kan variera och till exempel bilsporten har olika åldrar när man kan börja: Dragracing och crosskart kan man börja tävla i när man är 12 år, efter fyllda 15 år får man köra folkrace och racing, off-rode får man köra som sexton-åring.

Vissa idrotter kräver en viss *fysik mognad*. Kanot, till exempel, kräver en viss styrka, och passar därför egentligen bättre för något äldre barn (12 år), men det finns barn som börjar i nioårs åldern, men de får inte tävla förrän i tolvårs åldern. När det gäller tyngdlyftning har ungdomar i åldern nio-tolv år generellt sett lätt att lära sig tyngdlyftningsteknik, och de får även testa hur mycket de orkar lyfta under följande förutsättningar: 1. Maxlyft måste utföras med den goda tekniken som den unge lärt sig. 2. Maxlyft vid högst två tillfällen/månad i ryck och stöt.

Värt att notera är att sportdykning med apparat kräver en åldersgräns på 15 år av såväl *medicinska* som fysiologiska skäl. Samtidigt har man ansvar för sin parkamrat och det kräver kunskaper om livräddning.

En idrott som kräver både styrka och kunskaper är fälttävlan. Och eftersom fälttävlan är en tuff idrott som ställer stora krav på både häst och ryttare, krävs ganska stora kunskaper för att rida och tävla fälttävlan. Fälttävlan är också en idrott med höga säkerhetskrav, ett måste för att idrotten ska kunna leva vidare. Hästen måste vara lämpad för ändamålet; den måste ha kondition och vilja. Ryttaren ska ha omdöme och kunskap om hästen, både fysiskt och psykiskt, samt veta hur man rider an på olika typhinder ute i skogen. Fälttävlanskortet (se Appendix) ska ses som en hjälp och introduktion in i sporten. Under träningsformer, och för en auktoriserad A-, B- eller C-fälttävlanstränare, får den som vill börja rida fälttävlan pröva på de olika momenten i uthållighetsprovet. För att kunna rida fälttävlan behövs allsidiga kunskaper och då höjs även säkerheten inom sporten och för dess utövare. Alla som tävlar, från lokal tävling och uppåt ska ha tagit Grönt kort (det vill säga, en form av "speciellt krav på färdighet"; se ovan). Det gäller oavsett om det rör sig om en häst- eller ponnyryttare, kusk eller voltigör, och oavsett i vilken gren.

Sammanfattning: Utvecklings- och kunskapsnivån, precis som den fysiska mognaden, är olika för olika barn- och ungdomar, precis som att utvecklings- och kunskapsnivån har olika betydelse för olika specialidrotter, där idrotter som motorcross och fälttävlan ställer väldigt höga krav, men även idrotter som ishockey och orientering betonar utvecklings- och kunskapsnivån, vilket inte per automatik hänger samman med åldern. Självfallet har en del idrotter, som bland annat tyngdlyftning, en inneboende problematik när det gäller att avgöra vid vilken ålder eller fysisk mognad som det är lämpligt för barn och ungdomar att börja träna, och framför allt tävla.

Individualisering av tävlingsmoment, eller omvänt...

"Idrotten vill" lyfter fram möjligheten att utveckla tävlingsformer där barn "tävlar" mot sig själva. En individuell "tävlingsform" inom fotbollen är "teknikermärket", som är helt baserat på egen träning. Barn och ungdomar tränar på olika matchliknande moment för att

¹²⁰ För mer info se "Att bli med guldhjelm – motocross" och "Att bli guldhjelm – speedway"

sedan testa sig tillsammans med en kompis, ledare eller förälders hjälp. Teknikmärket kan användas var som helst. Det enda som behövs är en boll och lite fantasi. Fotbollsspelaren tävlar mot sig själv, och testar matchlika situationer. Teknikmärket är nivågrupperat i tre olika svårighetsgrader; grön, blå och gul, och man börjar med grönt märke *oavsett ålder*. I dragkamp, som är en lagsport, har man utvecklat möjligheter att tävla individuellt, genom att mäta sin styrka i en "dragmaskin". Detta är två exempel på lagidrotter där man utvecklat individuella "tävlingmoment", allt i linje med policyn i "Idrotten vill" och dess betoning av utveckla former där barn tävlar mot sig själv. Frågan är om våra två exempel är en trend, eller ett svar, en respons på något annat...

I friidrott, betonar Friidrottsförbundet, kan man alltid tävla lika mycket mot sig själv som mot andra, eftersom de absoluta resultaten gör det möjligt att oberoende av placering alltid få ett mått på den egna prestationen. Detta gäller även individuella idrott som simning, gymnastik och konståkning. Badminton som i grunden är en individuell idrott, strävar att utveckla lagkaraktären i tävlingarna. I badminton anses kombilag vara lika viktiga som singel, både vid träning och i serier. Det anses vara badmintonspelets styrka och, enligt förbundet, dess framgångsfaktor.

Om vi ska summariskt sammanfatta dessa två iakttagelser – tendens – blir det på följande sätt: I individuella idrotter, typ simning och friidrott, kan det finnas en ambition att hitta kollektiva tävlingsformer, medan å andra sidan, i lagsporter som fotboll kan det finnas det en strävan mot att utveckla individuella tävlingsformer. Detta "spår av utvecklingstendens" blir onekligen intressant att följa de närmsta åren.

Anpassning - några reflektioner

Efter presentationen av olika anpassningsstrategier och/eller -möjligheter väljer vi att även göra en kort "reflektion" över anpassningarnas relation till lagidrott, individuell idrott, estetisk idrott och postmodern idrott.

Lagidrott

Det finns speciella förutsättningar när det gäller att anpassa lagidrotter till barns och ungdomars utvecklingsnivåer. En viktig detalj är att skapa någorlunda jämna förutsättningar (jämför Lindfelt, se ovan). När det gäller barn- och ungdomsidrott räcker det inte med att skapa jämlika förutsättningar mellan lagen. Ett barnlag med Ronaldinho, vars motståndare har Zinidine Zidane i sitt lag, har någorlunda jämna förutsättningar sinsemellan. Däremot finns det enorma interna skillnader inom respektive lag, vilket skulle skapa en oproportionerlig obalans i tävlandet. Det krävs därför även system som anpassar lagidrotten internt, varvid ålder vanligtvis är den gängse mekanismen, men som i unga år kan vara vanskelig som klassificering eftersom de fysiska förutsättningarna, likväl som den tekniska färdigheten, kan variera betydligt.

Låt oss emellertid titta närmare på en rad anpassningsstrategier inom lagidrotter:

Fotboll är den största idrotten, och en idrott som har en lång tradition, och som de flesta har en bild av hur det spelas. Vi har även möjlighet att följa ett otal matcher i TV:n – där professionella vuxna utövar idrotten. Självfallet väger denna bild tungt när det gäller att utforma barn- och ungdomsverksamheten. Verksamheten blir en tydlig utbildningsprocess i riktning mot riktig fotboll, det vill säga elvamannafotboll i seriesystem. Man börjar tidigt med femmannafotboll, med skoj och tjim, för att därefter intensifiera spelet med sjuannafotboll. I 12-13 års-åldern är det dags att börja spela "riktig" fotboll, och hoppet från den lekfulla och intensiva sjuannafotbollen kan förefalla tämligen stor, vilket sannolikt även har betydelse för avhopp och selektion.

Ett intressant inslag i denna lagsport är onekligen "teknikmärket", som gör det möjligt att testa sin individuella förmåga och utveckling (jämför ovan). Självfallet finns det även risk för sortering och status bland dessa

barn och ungdomar, i så måtto att de som inte klarar blått, eller gult märke, eller än värre grönt märks kan bli trakasserade och mobbade. Individuell utveckling i all ära, men risken i en kollektiv idrottsmiljö är att barn och ungdomar alltid blir jämförda sinsemellan.

Vi kan notera att bandyförbundet vill undvika resultatrapportering fram tills 13 års åldern. Tävlingsformen, i form av poolturneringar, kan dessutom bli lite av feststämning, vilket uppstått som ett resultat av de långa avstånden och resorna. Det pratas om utflykt. Likt fotbollen har man mindre antal spelare och mindre plan för barn- och ungdomsverksamheten. Domaren fungerar som instruktör för att rätta spelet i riktning mot ”riktig” bandy. Men i grunden har man förenklat, för att göra spelet roligare för barn och ungdomar.

Ishockeyn är onekligen paradoxal. Det finns ett genomgripande inkluderings- och exkluderingsystem som stänger ute barn och ungdomar, samtidigt betonar man den positiva miljön för dem som är utvalda och har strukturerat och anpassat regel och tävlings-system i enlighet med barn- och ungdomsidrottens förutsättningar. Via tio utvalda råd signalerar man på ett medvetet sätt betydelsen av spontana övningar och att man ska rulla runt på femmor och spelare. Samtidigt hör man tränare säga till sina adepter att de bör avhålla sig från spontanidrott (street-hockey) då det kan leda till oönskade skador. Björnligan upplevs som en smart lösning för dem som kommit in i hockeyfamiljen.

Innebandy har, fram till de senaste åren, varit en snabbt växande barn och ungdomsidrott. Intressant är att notera att denna idrott mer eller mindre uppstått som en skolaktivitet, och har härvid enkelt kunnat utgå från barn och ungdomar. Dock är idrottsgrenen mycket detaljreglerad, med ett omfattande regelsystem, vilket signalerar allvar. Att det finns klubb för barn, med rätt storlek på blad – och inte enbart avsågade vuxenmodeller – är självfallet en fördel.

PeeWee (amerikansk fotboll) är en förhållandevis okänd idrott i Sverige, och där det inte finns tradition och naturliga bilder om dess riktiga utseende. Det spelas – av funktionell nödvändighet – med mixade lag och med olika ålderskategorier varvid syskon kan spela tillsammans. Det känns lite som en familjefest vid

match. Det sägs vidare att den här idrotten är strukturerad med ordning och reda, vilket uppmärksammar till disciplin bland barn och ungdomar. Samtidigt är en av beståndsdelarna i tävlingen uppbyggd på en flora av bestraffningar (för gruppen). Ett flertal idrotter innehåller självfallet bestraffningar, men det finns de som bygger på bestraffningssystemet i högre grad än andra. Här kan nämnas skidskytte, där en tavelbom ger hundra meters straffrunda för barn (se Appendix). Det räcker inte bara med att missa, man måste även bestraffas för missen. En intressant fråga – men i utkanten av vår studie – vore att försöka belysa förhållandet mellan positiva barnmiljöer och barns fostran och utveckling (i linje med idrottens policy) i relation till graden av bestraffningssystem inom olika specialidrotter.

Rugby är en liten idrott i Sverige, med en relativt kort historia i landet i jämförelse med liknande traditionella idrotter, något som även tycks göra det möjligt att testa nya idéer. Intressant att följa är tankarna om att lag inom barnidrotten inte behöver vara fasta, utan att det ska finnas möjlighet att två föreningar slår sina grupper samman så att alla ska kunna vara med. Klubbgränserna ska inte vara så stränga. Förbundet är noga med säkerheten, allt från klunga, skydd och antal spelare, vilket deras detaljregler tydligt signalerar. Samtidigt kan man fråga sig var spontaniteten – leken – tar vägen i en sådan regelstyrd miljö (jämför Hui-zinga, ovan). Rugbyn har, enligt egen utsägo, förändrats mycket under de senaste tio åren. Det finns idag många fler barn och ungdomar, och även kvinnor. Förbundet räknar med en ökning av antalet medlemmar med tio procent varje år, främst bland ungdomar och kvinnor. Nästan hälften av de aktiva är under 17 år, vilket skiljer sig markant från situationen för 10 år sedan. Rugbyn har därför utvecklats ”lite mer på ungdomarnas villkor”.

Intressant att notera när det gäller dragkamp är att förbundet hävdar att barn vill ha samma regler som vuxna, vilket mycket väl kan vara sant, då dagens barn och ungdomar blir allt vuxnare långt ner i åldern, och tonåren kommer allt tidigare, och tycks dessutom vara längre¹²¹ Vi vill även lyfta fram ”Ungdom mix” där man lägger till tio kg för varje flicka, i syfte att skapa jämlikare tävlingar där både tjejer och killar kan mäta sin styrka tillsammans.¹²²

Individuell idrott

I ett samhälle med en tilltagande ”individualisering” borde rimligtvis individuella idrotter ha framtiden för sig, i varje fall på kort sikt, speciellt om man kan relaterar till den ökade trendkänslighet bland ungdomar, och till viljan att ”vara i centrum” och synas.¹²³ Att barn, enligt policyn i ”Idrotten vill”, ska kunna tävla mot sig själva är även något som talar för de individuella idrotternas utvecklingspotential. Den moderna tidens ”äventyrlusta” är även något som talar för en del individuella idrotter, såväl traditionella idrotter som motorsport och segling, som nyare idrotter, t ex klättring.

Skidförbundet verkar vara medveten om tidens vindar. De har under senare år gjort basala ändringar generellt vad gäller regel- och tävlingssystem, vilket även satt sina spår i tankegången kring barn- och ungdomsidrott. Tävlingarna måste helt enkelt vara festligare och anpassade efter barns och ungdomars moderna preferenser, med mer sprint, skicross och stafetter; kort sagt, snabbare tävlingar. Förbundet har även reflekterat kring åldersindelningar och även gjort ändringar där man upplevt som att barnen varit för omogna för tänkta provningar. Man kan tänka sig att ett gammalt förbund skulle ha svårare att göra förändringar, men så är inte fallet med skidförbundet som tycks arbeta utifrån ett modernt förhållningssätt till en idrott med stor tradition.

När det gäller orientering slås man av åldersspannet på de tävlande, och på den familjära tonen med utvecklade inskolningssystem, ”glada eller sura gubbar” och anpassade regler och terränger för barn- och ungdom. Intressant är även deras omfattande klassindelning som bygger på kunskapsnivå, åldersindelning och fysisk kapacitet, allt i syfte att skapa rättvisa och jämbördiga tävlingar och tävlingsmiljöer. Är detta system möjligt i andra sporter?

Budo, och speciellt aikido, har vi lyft fram främst för att det finns en mängd regler, men där idrotten samtidigt är tävlingsfri eller i princip tävlingsfri. Barn- och ungdomar använder samma regelverk som seniorer, med betoning på disciplin och attityd, och man kan

starta med aikido i 5-6 års åldern. Motiven för barn och ungdomar att välja den idrottsform – utan ”riktiga” och ”klassiska” tävlingar – vore intressant att studera (jämför, Huizinga, se ovan).

I friidrotten kan barn och ungdomar lika väl tävla mot sig själv som mot andra, eftersom de absoluta resultaten gör det möjligt att oberoende av placering alltid få ett mått på den egna prestationen, vilket både kan vara en fördel och en nackdel för barn och ungdomar (jmf nedan, gymnastik och simning).

Motorsport är en tävlingsform som man börjar med i en förhållandevis tidig ålder – inte i jämförelse med andra specialidrotter, men med avseende på normal körkortsålder. Det beror sannolikt på att barnen socialiseras i sina föräldrars idrotts- och motorkultur, likt andra specialidrotter med liten barn- och ungdomsverksamhet. Här krävs tydliga säkerhetsanpassningar, vilket även uppnås via ett system av brons-, silver och guldhjälmar. Säkerhet är a och o. Tävlingarna anpassas på så sätt att barn och ungdomar kör kortare sträckor och har svagare motor. Inom bågskytte är regler och tävlingssystem anpassade utifrån behovet av säkerhet och möjligheten att vara roligt för barn, vilket gör att man använder större tavlor och kortare avstånd, för att barnen lättare ska träffa och få poäng. Inom ”riskfyllda” idrotter måste barn- och ungdomsverksamheten underställas högre krav på säkerhet, varvid även speciella krav på färdigheter blir praktiskt, oavsett idrottsrörelsens generella ”öppenhet”.

Trots att draghund är en komplicerad idrott med två, fyra eller sex slädhundar, och att förbundet inte har någon direkt verksamhet för barn under tolv år, finns det tävlingar för barn i åtta års åldern, ja även en barnklass upp till åtta år, men det är enklare former av ”tävlingar”. Men det blir snabbt rätt allvarligt, och redan i tolv års åldern kör man en bana på 3 km, med 3 draghundar i slädhundsstil. De barn och ungdomar som tävlar är sannolikt, precis som tidigare nämnts, barn till vuxna som tävlar i samma sport, och som upplever draghundssporten som en ”familjefest”.

¹²¹ Jmf., Trondman, Mats & Bunar, Nihad (2001) Varken ung eller vuxen Stockholm: Atlas förlag.

¹²² Jmf., Loland, a. a.

¹²³ Jmf., Trondman & Bunar, a. a.

Ridsport däremot är en gedigen barn- och ungdomsidrott. Men mycket av tävling i barnridning skulle kunna gå under beteckningen ”uppvisning”, då syftet egentligen inte primärt är att testa och rangordna ekipagen, utan mer har funktion av att få ryttaren att hålla en riktig stil. Man har en tilltagen standartid under vilken hoppningen ska äga rum, där instruktörer samtidigt bedömer och instruerar ritten. Då man arbetar djur är kraven annorlunda. Det finns en mängd teoriprov som måste avklaras för att utvecklas i ridhierarkin.

Estetisk idrott

Både gymnastik och konståkning är idrotter där barn börjar idrotta i mycket tidig ålder (redan i tre års ålder), och det finns även tävlingsformer (minitävlingar) för de yngsta, men med rätt enkla och fasta övningar. Båda förbunden talar om att utveckla alternativa tävlingsformer för barn. I båda idrotterna förekommer det breddtävlingar utan bedömningar och poängsiffror. Man utser en etta, därefter är samtliga tvåor (i gymnastiken) eller två och treor (i konståkningen). Denna idé har sannolikt uppkommit som ett sätt att tona ner tävlandet och rangordningen. Men samtidigt måste man fråga sig var det personliga tävlandet tar vägen, vad blir måttstocken på att man blivit bättre? På så sätt blir ledarnas uppgift att påpeka och uppmärksamma individuella framsteg. I friidrotten kan tiden, oavsett placeringen, tala om den personliga utvecklingen, men om gymnastiken eller konståkningen inte har poängbedömningar är det faktiskt svårt att veta hur den enskilde utvecklas individuellt. Är det inte via tävling man testar sin egen förmåga, under jämbördiga förhållanden och att man gjort sitt yttersta för att vinna? Frågan är om inte den delen av idrottens fenomenologi är så pass fundamental att den präglar barn- och ungdomsidrotten och dess utveckling i vuxenidrottens spegelbild (jämför Lindfelt och Huizinga, ovan). Härvidlag är det svårt att anpassa barnidrott så att tävling och rangordning elimineras då de även kan utgöra en ingrediens – och en ”måttstock” – i personlig utveckling.

Postmodern idrott, eller vad?

Vi har här valt att lyfta fram klättring och snowboard eftersom de innehåller element som skiljer sig något från övriga idrotter och deras specialförbund. (Förvisso ingår snowboard i skidförbundet.)¹²⁴ Klättring håller på att bli en ungdomsidrott, som växer snabbt, speciellt i storstäder. Det anses vara en spännande och äventyrlig aktivitet – och kan därför fånga ungdomars behov av ”temporära upplevelser”. Klättringen och dess tävlingsformer är inte barnanpassade, mer än en del barngrepp och kortare avstånd. Men klättring i sig själv har karaktären av barnidrott, och genom sin ungdomliga prägel är den lättare att bevara som barn- och ungdomsidrott, speciellt i dess inomhusvariant. Samtidigt är idrotten enkel att variera i sin svårighetsgrad, och kan anpassas efter individuella förutsättningar. Intressant är att man försöker utveckla alternativa bedömningsgrunder, där man försöker premiera samtliga, till exempel genom att ge priser till klättrare med roligast lösning, snyggast stil, och så vidare. Här bör påpekas att det inte finns en på förhand given norm om vad som är snyggast eller roligast.

När det gäller snowboard är idrottens karaktär av föreningslöshet mycket spännande, i en idrottsvärld som vanligtvis har sin grund i föreningsliv, oavsett det rör sig om individuell idrott eller lagidrott. Vidare betonar man att snowboardtävlingar inte sker i traditionell mening. Åkarna åker under en hel dag, med en mix av träning och heat. Därigenom är det en mix av träning och tävling och fest på en gång. Man försöker ha så få regler som möjligt för att flexibiliteten ska vara stor, vilket självfallet kan jämföras med regelstyrda idrotter som innebandy, rugby och basket (jämför Huizinga, ovan). Det ska även vara möjligt att ändra reglerna från tävling till tävling efter de olika förutsättningarna. En möjlighet som i sin grund kullkaster mycket av idrottens fenomenologi, i varje fall i dess traditionella och funktionella form (jämför Lindfelt, ovan). Det är självfallet spännande, och dess konsekvenser för idrott, lek, estetik och uppvisning bör följas mer systematiskt.

¹²⁴ Att snowboard ingår i skidförbundet kan kanske även vara förklaringen till att denna traditionella idrott även tycks vara responsiv gentemot tidens strömningar.

Sammanfattning av kartläggningen

Den empiriska kartläggningen av specialidrotternas barn- och ungdomsidrott har olika syften:

- a) dels att ge en inblick i respektive specialidrotts barn- och ungdomsverksamhet, för att härvid belysa vad man gjort för att anpassa barnidrottens regel- och tävlingsystem utifrån barns utveckling och "Idrotten vill", och vilka olika alternativa tävlingsformer som är möjliga eller hur pass mycket vuxennormen påverkar möjligheterna att anpassa barnidrotten (se ovan).
- b) dels att, genom en komparativ ansats, spåra generella tendenser och mönster i olika typer av idrotter, typ lagidrott respektive individuell idrott.
- c) dels att belysa olika problem, förutsättningar och möjligheter som finns eller som upp kommer när det gäller att anpassa barnidrottens regel- och tävlingsystem utifrån barns utveckling och "Idrotten vill".

Vi ska i föreliggande avsnitt kortfattat beskriva några generella iakttagelser, vilka kan sammanfattas i fyra områden:

1. Det finns en mängd olika försök från de flesta specialidrotter att anpassa barn- och ungdomsidrottens regel- och tävlingsystem.
2. Dessa försök skiljer sig åt, beroende på bland annat om vi har att göra med individuell idrott eller lagidrott. Samtidigt tycks nyare idrotter (t ex klättring) dessutom ha lättare att prova nya alternativ, vilket i och för sig motsägs av att skidförbundet – ett äldre förbund – är ett av de mer offensiva specialförbunden.
3. Ett par specialförbund har även utvecklat alternativa tävlingsformer, där några lag sporter söker efter mer individuella former, och tvärtom, där ett flertal individuella idrotter letar efter tävlingsformer i lag.
4. Däremot tycks specialförbunden ha svårt, mycket beroende på organisationsform, att hitta former som möjliggör för barn att prova på olika idrotter. Med andra ord, hur man än anstränger sig att anpassa barn-

idrottens regel- och tävlingsystem samt utveckla alternativa tävlingsformer, missar man ett centralt budskap i "Idrotten vill", nämligen att ge barn möjlighet att testa olika idrotter.

Vi börjar med att diskutera vilka anpassningsformer som de olika förbunden använt sig av för att anpassa idrotten till barn och ungdomars utveckling och till "Idrotten vill". Det finns onekligen en stor spännvidd vad gäller regler och tävlingsystem, vilket baserar sig på tradition, modernitet samt respektive idrottsgrens innehåll och historia. Därutöver sätter självfallet olika typer av tekniska och praktiska förutsättningar sina gränser för vad som är möjligt att göra när det gäller anpassningsmöjligheter. Policy och enskilda individers kreativitet är även faktorer som kan påverka specialidrottens utveckling och anpassning av barn- och ungdomsidrotten.

När det gäller vad respektive specialförbund har gjort för att anpassa barnidrotten kan man när det gäller lagidrotter speciellt lyfta fram följande teman; ålder, kön, antal spelare, storlek på spelplan, anpassning av utrustning och en del regeländringar. Åldersindelning är centralt i den meningen att man försöker undvika att sjuåringar tävlar mot åtta- eller nio-åringar. I mindre lagidrotter, typ PeeWee, har man av praktiska skäl arbetat med syskongrupper, vilket man även sett som en "social fördel", vilket innebär att åldersindelning inte alltid är av godo, och där blandade åldrar kan ge andra fördelar. Dessutom, vilket hela idrottsrörelsen (läs, "Idrotten vill") är tämligen medveten om, är åldersindelning inget absolut mått på fysisk mognad. När det gäller kön använder de flesta idrotters mixade lag i tidig ålder, men däremot är gränsen var man skiljer på tjej- och pojkidrott i hög grad varierande. En del idrotter, typ dragkamp, har utvecklat strategier för att kompensera när det gäller fysisk styrka. En grundläggande anpassning när det gäller lagidrotter är naturligtvis antalet spelare och storleken på plan. Här kan nämnas fotboll, bandy, ishockey, innebandy, med flera, som samtliga har en stegvis utveckling från till exempel femmannafotboll, via sjumannafotboll till elvamannafotboll och där samtidigt spelplanen gradvis blir större. Härvidlag finns det en stor likhet mellan de flesta lagidrotter. För att förenkla för barnen har man även gjort en del regeljusteringar, och domaren har mer funktionen av instruktör, än att vara domare i

traditionell mening, vilket vore ett intressant förhållande att studera vidare. Idrotter som är tuffa, som boxning, amerikansk fotboll och ishockey, har man på barn och ungdomsnivå anpassat genom att förbjuda en del av vuxenidrottens möjligheter. När det gäller utrustning så har sannolikt det kommersiella inflytandet haft betydelse för utvecklingen av anpassad utrustning.

Här kan nämnas att i en del idrotter har utförarna själva fått "anpassa" vuxenklubbarna med mera, medan det i andra idrotter finns en kommersiell marknad även för barn- och juniorklubbarna, vilket sannolikt även påverkar idrottens popularitet, vilket i sin tur ger större underlag för en marknad. När det gäller tävling finns det ingen generell linje.

Det görs onekligen en hel del för att anpassa barnidrotten när det gäller lagidrotter. Där finns generellt en tradition av anpassning i form av storlek på spelplaner, antalet spelare och speltidens längd. Ålders- och könsindelningar laborerar man ständigt med fullt medveten om åldersindelningens vanskliga premiss, och man försöker även hitta former för mixade lag. När det gäller utrustning har en del idrotter varit hänvisad till egna kreativa initiativ eller till ett kommersiellt intresse.

Vi har härvid sammanfattat de stora dragen i målorienterad lagidrott i dess barn- och ungdomsform, men det finns självfallet även målorienterad individuell idrott, och som vi har kartlagt utifrån en liknande indelning, med betoning på ålder, kön, vikt, längd på bana, tid, tävlingsform, regeländringar och anpassning av utrustning. Likt lagidrottens anpassning av spelplan och speltid har de individuella idrotterna anpassat längden på banan eller sträckan som ska avverkas (simning och skidåkning), eller så har man reducerat speltiden (badminton och tennis). Noterbart är att flickor i en del idrotter, till exempel cykelsporten, har kortare sträckor än pojkar i motsvarande ålder. Även inom individuell idrott måste man hantera åldersproblematiken, och dess betydelse för utveckling och fysisk mognad. Likt lagidrottens indelningar i åldersgrupper har de individuella idrotterna även anpassat tävlingarna utifrån ålder, men här tillkommer även viktindelningar i idrotter som judo, brottning och styrkelyft. I orientering tillkommer en indelning i kunskapsnivå, vilket gör

att en sjuåring kan tävla mot en femtonåring. I friidrott har man nyligen ändrat progressionen i åldersindelning. De flesta förbunden har arbetat med att anpassa tävlingsformer, men regeländringar är inte vanligt i individuella idrotter, förutom säkerhet i bland annat fäktning och extrapoäng för rätt teknik i tyngdlyftning.

Det finns för övrigt individuella idrotter, till exempel arton olika kampsporter som tillhör budoförbundet, där tävling har en marginell betydelse, vilket kan jämföras med det stora flertalet, speciellt inom lagidrott, vari tävling är en viktig ingrediens och rent av målet med träningen.

Självfallet är anpassning av utrustning en viktig detalj, varvid en enklare karta, mindre racket eller klubba, lättare kula eller klot är exempel på anpassning. Det finns även individuella idrotter som förutsätter större säkerhet, speciellt när det rör sig om barn- och ungdomsidrott, eftersom idrotten antingen innehåller vapen eller fordon, eller att man tävlar tillsammans med djur. Och här är det än viktigare att utrustningen är anpassad av säkerhetsskäl. Som sagt, säkerhetsfrågan gör att dessa idrotter ställer större krav på individuella färdigheter, varvid motorsporten åberopar olika typer av licenser och ridsporten, för att tävla, kräver någon form av tävlingskort.

Gymnastik och konståkning är individuella idrotter med inslag av estetiska moment där man försökt arbeta bort det traditionella "tävlingsmomentet", för att i stället få barnen att tävla mot sig själva. Den här typen av strategi har även anammats av friidrottsförbundet, varvid placeringar i tävlingar ska ha underordnad betydelse.

Summa summarum: Även bland den här typen av individuell idrott sker ett omfattande försök att anpassa barn- och ungdomsidrotten med hjälp av längd på tävlingen, matchtid, fysiska förutsättningar, utifrån utvecklingsnivå, och även här brottas man med den basala åldersindelningen. Orienteringen syns vara ett förbund som kommit långt i det här avseendet.

Om vi sammanfattar problematiken så här långt kan vi konstatera via vår kartläggning att det sker en mängd olika typer av anpassningar av barn- och ungdomsidrotten inom de flesta förbund, varvid såväl "Idrotten vill"

som egna initiativ verkar ligga till grund för att göra idrotten attraktivare för barn – och för föräldrar.

”Idrotten vill” talar även om alternativa tävlingsformer och om att hitta former där barn tävlar mot sig själva, och härvid i mindre konkurrens med andra barn och ungdomar. Intressant är härvid att notera att bland lagidrotter finns det förbund som utvecklat individuella tävlingsmoment, typ fotbolls- förbundets teknikmärke, där varje barn, åtminstone formellt, ”tävlar mot sig själv”. Å andra sidan, när vi tittar på individuella idrotter, typ friidrott, försöker man hitta alternativa tävlingsformer som bygger på gruppen och på olika former av lagsammansättning. Kort sagt, i kölvattnet av ”Idrotten vill” och dess betoning på alternativa tävlingsformer, försöker ett par lagsporter i viss mån individualisera tävlingsmomentet, medan några individuella idrotter har en ambition att hitta ”kollektiva former”. Dessa försök och denna utveckling vore intressant att följa mer systematiskt.

En problematik vi kan utläsa i utkanten av vår kartläggning – men som egentligen inte ingår i studiens övergripande syfte och design – hänför sig till Riksidrottsförbundets mål att få barn och ungdomar att prova på olika idrotter, varvid specialiseringen utgör ett tydligt hinder. Har barnen till exempel valt hockey är det hockey som gäller, och det blir svårare att kombinera med andra idrotter. Det finns inga ”naturliga” länkar. Denna problematik kan även spåras inom varje enskilt förbund, som till exempel gymnastikförbundet, med dess uppdelning i olika specialgrenar som försvårar en helhetssyn på gymnastik i barn- och ungdomsidrotten, något som förbundet själv är medveten om.¹²⁵ Men tydligast är gränserna mellan olika idrotter och dess specialförbund, vilket sannolikt inte är speciellt funktionellt för barn- och ungdomsidrott.

Slutsats och en blick framåt

Vi har i vår presentation av den empiriska kartläggning lyft fram några konkreta anpassnings-

åtgärder från ett stort antal specialförbund. Urvalet innebär självfallet att en mängd specialidrotter och deras ambitioner med barn- och ungdomsidrotten kommit i skymundan (och mestadels hamnat i appendix), men det innebär inte att deras verksamheter är ointressanta när det gäller förståelsen av barn- och ungdomsidrottens förutsättningar; dess möjligheter och begränsningar.

Trots (moraliska) svårigheter har vi försökt undvika normativa utsagor om hur barn- och ungdomsidrott *bör* se ut, för att i stället anlägga en deskriptiv ansats i syfte att klargöra och problematisera barn- och ungdomsidrottens möjligheter och begränsningar i relation till *idrottens* fenomenologi och funktionalitet, och till förhållandet mellan lek och tävling.

Via en betraktelse av ”Idrotten vill” och dess syn på barn- och ungdomsidrotten, via en kritisk genomgång av en rad olika FoU-rapporter med angränsande problematik, och via en teoretisk genomgång av tävlingsmomentet i idrotten och idrottens fenomenologi fick vi fram en rad intressanta teman eller frågeställningar, närmare bestämt 21 stycken. Frågan är om vi via vår kartläggning av barn- och ungdomsidrottens regel- och tävlingssystem har kunnat öka förståelsen kring dessa frågor. Vi avslutar rapporten genom att åter ta upp frågorna och se vilka svar och reflektioner föreliggande rapport ger. Frågorna/ambitionerna var bland annat:

- *De överenskomna reglerna definierar vad som är viktigt och att dessa definitioner bygger på stipulation – alltså ett mått av godtycke – och på konvention.*

Kommentar: Ett av de mer intressanta antagandena kring idrottens fenomenologi, som signalerar att idrottens innehåll är tämligen oviktigt; idrott är nämligen stipulativt och dess regler är godtyckliga. Det borde innebära att de vore enkla att definiera om och därmed enkelt anpassa barn- och ungdomsidrotten utifrån barns behov och utvecklingsnivå. Nej, fullt så enkelt är det inte, för när reglerna väl är definierade och brukade genom sin praxis

¹²⁵ Det kan tyckas ”dysfunktionellt” med en uppdelning på flera (sju) discipliner när det gäller barn- och ungdomsidrotten, något som förbundet även observerat, och man vill nu stimulera till ett ökat samarbete mellan tävlingsföreningarna inom respektive disciplin, samt stimulera till ett ökat samarbete mellan tävlingsdisciplinerna. De har en baskurs för alla ledare, oavsett disciplin, och alla lära ut samma grundteknik, vilket gäller för utövare med hög som låg ambitionsnivå. Alla har rätt att få lära sig rätt tekniker. Grundträningen ska vara samma.

övergår de till konventioner som normerar våra föreställningar om hur just den specifika idrottens ska utövas. Därmed uppstår ett problem, nämligen att anpassa regler utan att slå sönder bilden av specialidrottens idé. Ett sätt är kanske att "döpa om idrotten" – "den modifierade reproduktionen" som när det gäller amerikansk fotboll, och dess barn- och ungdomsvariant, nämligen PeeWee, som därmed inte kan jämföras med varumärket "Super Bowl".

- *Idrotten bör ha en ambitionen att utveckla och pröva alternativa tävlingsformer för barnen där de tävlar mot sig själva.*
- *Ungdomarna måste behandlas individuellt inom idrotten.*

Kommentar(er): Här kan man notera att lag-idrotter (typ fotboll) har försökt individualisera tävlingsformerna genom till exempel teknikmärket, medan däremot även individuella idrotter tycks vilja hitta kollektiva tävlingsformer (typ stafett). När det gäller individuella tävlingsformer finns det även specialidrotter som till exempel friidrott och simning, där det är lättare att bedöma den personliga utvecklingen, utan att relatera sig till sina medtävlare.

Utvecklingen av nya idrotter tycks vara individuella, där snowboarden tycks bryta gränser även vad gäller föreningsorganisering.

- *Det bör finnas en medvetenhet om flickors och pojkars olika villkor och förutsättningar i idrotten.*

Kommentar: Idrotten delar snabbt in tävlingar utifrån könsfaktorn, men det finns tävlingar – främst bland mindre idrotter som dragkamp – där mixade lag är en vanlig syn, och där man kompenserar för att skapa "funktionella" och "jämlika" tävlingsförutsättningar (jämför Lindfelt, ovan). Huruvida det är funktionellt ur rättvisesynpunkt att tjejer och killar tävlar separat eller inte inom speciellt barn- och ungdomsidrotten är självfallet en fråga som kräver systematisk forskning.

- *Idrotten bör vara klar över hur könstillhörigheten får ökade betydelse under ungdomsåren.*

Kommentar: Detta tål självfallet att diskuteras, varvid man mycket väl kan hävda att kön även är en social konstruktion, och att idrotten

traditionellt varit en av källorna till att reproducera könsskillnader. En del idrotter, så som skytte, curling, och i vissa fall boule, utmynnar slutligen i skilda tävlingssystem mellan kvinnor och män, trots att det sannolikt inte har någon "funktionell" betydelse med tanke på idrottens fenomenologi. Däremot är traditionens makt stor, och speglar självfallet av sig i barn- och ungdomsidrottens praktik och speciellt i dess föreställningsvärld.

- *Idrotten bör möjliggöra behovet för barn av att prova olika idrotter.*

Kommentar: Här utgör sannolikt uppdelningen i olika specialförbund ett hinder. Dessa förbund strävar att anpassa barn- och ungdomsidrotten inom ramen för sin definition av vad som är viktigt för just den idrotten (jämför, Lindfelt, ovan). Dessutom kan det även tyckas dysfunktionellt med en uppdelning på flera (sju) discipliner – som fallet är inom gymnastiken – när det gäller barn- och ungdomsidrotten.

Det blir dessutom relativt tidigt en fråga om allvar, vilken i sin tur hindrar spontanitet och nyfikenheten på andra "lekar" (jämför., Huzinga, ovan).

- *Vad anser tankarna om en rimlig tävlingsfrekvens och idrotternas naturliga säsongskaraktär?*

Kommentar: En del sporter som bandy och PeeWee är beroende av sammanslagningar, på grund av det begränsade antalet utövare (PeeWee) eller geografiska avstånd (bandy och PeeWee). Under dessa sammanslagningar spelas en serie matcher under en helg, vanligtvis var tredje vecka, varvid tävlingar sker mer sällan, men när de väl sker, är intensiteten sannolikt högre, då det spelas flera matcher. Dessa sammanslagningar och dess miljöer och tävlingskultur/-frekvens vore onekligen intressant att följa via etnografisk metod (se nedan). Även fotbollens och innebandyns cuper och poolspel vore ämnade för observationsstudier.

- *Idrotten bör ha en "översyn av tävlingssystemen i syfte att anpassa dem till vad som är lämpligt för respektive utveckelnivå".*
- *Idrotten måste ta hänsyn till att såväl de fysiska som psykiska förutsättningarna kan variera kraftigt inom en åldersgrupp.*

- *Den biologiska indelningsgrunden i idrotten är inte bra, den borde i stället baseras på mognad, eftersom "fysisk mognad som barnen uppnått inte självklart är relaterad till kompetens och färdigheter inom idrotten.*

Kommentar: Via vår kartläggning och våra intervjuer har vi funnit en rad förbund som är i gång med reflektioner kring "utvecklingsnivåer". Här kan nämnas orienteringens utvecklade klassindelningar och friidrottens och skidförbundets ändringar i höjningar när det gäller indelningar i åldersgrupper. Även ridsporten har reflekterat över möjligheten med fasta åldersgrupper, men avhållit sig då flertalet förbund strävar efter att hitta en mer flexibel indelningsgrund. Detta är självfallet en kapphäst när det gäller kvalitetsutveckling och anpassning av barn- och ungdomsidrotten och dess regel- och tävlingssystem.

- *Det förefaller svårt att bryta ett mönster inom en idrott med lång tradition av tabellsystem.*
- *Det upplevs som lika viktigt att vinna oavsett om vinsten redovisas i tabeller.*

Kommentar: Onekligen finns en mängd försök i en rad olika specialförbund att bryta såväl tabellsystem (i lagidrott) och rangordning (i individuella idrotter), som åldersindelning (se ovan). Samtidigt måste man nog, enligt vårt förmenande, beakta idrottens och tävlingens grundläggande väsen och dess fenomenologi, det vill säga att vara en måttstock, om än i "lekstämning", för att citera Huizinga, och i "en skapad verklighet med egna regler", för att citera Lindfelt, och därmed inte på riktigt, om än på "allvar". Men måttstocken måste självfallet vara "funktionell" – och uppfattas som moraliskt riktig – och anpassad efter förmåga och utvecklingsnivåer.

- *Inom olika idrotter florerar olika värderingar och traditioner.*
- *Man tävlar fortfarande i grunden i snabbhet, styrka, skicklighet, skarpsinne, konstfärdighet och mod.*
- *Det finns en skillnad mellan målorienterad idrott, som har bestämda interna mål, och estetiska idrotter där det man försöker uppnå inte kan skiljas från sättet att nå detta mål, och vars prestation*

genomförs mot bakgrund av vad idrottaren vill utföra.

Kommentar: En av våra tidiga hypoteser när vi startade projektet vara att äldre specialidrotter (som fotboll och gymnastik) hade svårare att anpassa sina varianter av barn- och ungdomsidrott, medan nyare (innebandy och klättring) idrotter var mer anpassningsbara och responsiva gentemot förväntningar och förändrade förutsättningar bland barn och ungdomar när det gäller deras preferenser och motiv. Men det har visat sig att traditionella förbund som gymnastik och skidåkning arbetar offensivt för att anpassa barn- och ungdomsidrotten utifrån "moderna krav" på idrotten, samtidigt som innebandyn, som är ny idrott, är förhållandevis traditionell i sin struktur.

I grunden utgör dock tävlings- och lekmomenten desamma som de antika skådespelen (kort sagt, snabbhet, styrka, skicklighet, skarpsinne, konstfärdighet och mod), men självfallet i moderna former. Men här bör tilläggas att man på senare tid sett ett amalgam av estetisk och målorienterad idrott, och med nya konstnärliga bedömningsgrunder, som inte är bestämda på förhand (jämför Lindfelt), varvid klättring och snowboard möjligtvis kan ses som spjutspetsar för nya former av organiserad fysisk aktivitet.

- *Man kan även fråga sig huruvida regler och tävlingssystem – på ett rättvist eller strategiskt sätt – påverkar laguttagning, positioner och att fördela speltid.*

Kommentar: En del specialidrotter finns det möjlighet att använda en mängd avbytare, med fria byten, och en del förbund uppmanar till att alla ska spela, men det finns inget tvång. Här vore intressant att studera huruvida antalet avbytare har betydelse för fördelningen av speltid.

- *Skytteligor har framställts som ett problem, då man i ett tabellsystem redovisar hela lagets prestation medan skytteligan gäller enskilda individer.*

Kommentar: Här tror vi det finns en poäng; interna jämförelsesystem – speciellt i lagsporter – är mer problematiska än serietabeller, precis som förekomsten av tävlingsmoment under den dagliga träningen (se nedan)

- *Lekelementet träder så småningom i bak*

grunden, i och med att reglerna blir strängare och utarbetas med allt större finesse och prestationerna skruva upp.

Kommentar: En reflektion man kan göra är över rugbyns och innebandys förhållandevis omfattande mängd av regler, som sannolikt äventyrar spontaniteten (leken), och att domaren måste fungera som instruktör. Det intressanta är att innebandyn egentligen primärt växt fram på fritidsgårdar, och härvid i nära anknytning till barn- och ungdomars lek- och tävlingsbehov.

Vi har även i det här sammanhanget påtalat problematiken kring utvecklade och detaljerade bestraffningssystem (PeeWee och rugby), och frågat oss hur det kan kopplas till gängse barnpsykologi. Jämför problematiken med skidskytte där bestraffning är individuell.

Vi avslutar våra teser med:

- *Det är väsentligt att förstå den struktur och den tradition utifrån vilken barn- och ungdomsidrottens konstitueras!*

En blick framåt:

En rapport av den här karaktären ger självfallet upphov till nya frågor med ny forskningsdesign. Den bild som växer fram är att idrotten försöker i görligaste mån anpassa barn- och ungdomsidrottens regler och tävlingssystem utifrån policy så som "Idrotten vill", men att det samtidigt finns en rad motstånd, varvid idrottens historia och kultur, och dess fenomenologi, framstår som mer eller mindre "konserverande". Dessa hinder varierar beroende på specialidrott och dess olika karaktärer, och graden av skillnad mellan barn- och vuxenidrott kan variera beroende på idrotternas karaktär. Som ett resultat av studien har det uppkommit en rad nya intressanta frågeställningar som medför nya angreppssätt med ny forskningsdesign. Vi ska här lyfta fram två möjliga FoU-projekt; ett som ökar kunskapen om tävlingssystem, och ett annat som sätter tävling i ett större sammanhang, om än lokalt i den egna idrottsföreningens regi.

FoU-projektet "Betydelsen av tävlingssystemens karaktär" har fokuserat sina jämförelser och analyser på regler och tävlingar, och hur väl de kan sammanfalla med policyn i "Idrotten vill" och dess successiva anpassning till vuxenidrotten. En tes som uppstod i studien är att tävling är något som är mer eller mindre införlivat i idrottens

innehåll, och något som har sin grund i idrottens fenomenologi. Vidare är hypotesen att barn mycket väl kan hantera framgång och nederlag inom ramen för anpassade tävlingar; tävlingar på barns villkor. Tävlingar är en del av kulturen, och något som utgör kulmen – oftast på helgen – på de förberedelserna under veckornas träning. En rimlig hypotes är att barn kan lära sig förlora – och vinna – mot mer eller mindre "anonyma" motståndare, för att nästa helg åter göra sitt bästa mot en ny motståndare. Vad som däremot vore intressant att belysa – utifrån ett barn- och rättighetsperspektiv – är de dagliga träningarna och dess system. Finns det "tävlingsmoment" i träningarna som på något sätt strider mot "Idrotten vill" och som äventyrar barn- och ungdomars lika förutsättningar och personliga utveckling? Ett dylikt projekt skulle, via jämförelser mellan ett urval specialidrotter, belysa och analysera olika träningssystem och dess grad av "tävling". En utgångspunkt i studien är att det är psykologiskt mer lätthanterligt att förlora mot en förhållandevis anonym motståndare, än att ständigt vara en förlorare på träningen, mot sina kompisar/klasskamrater. Därför är det en angelägen fråga att utveckla träningssystem som på ett lämpligt sätt hanterar idrottens "tävlingsmoment", även i träningen.

Vi har även noterat att det är ganska vanligt med sammandragningar över olika helger i en rad sporter, varvid det förekommer flera matcher eller tävlingar under samma helg och på samma plats. Här kan nämnas bland annat bandy, rugby, snowboard och amerikansk fotboll (PeeWee). Ofta är sammandragningarna funktionella, då det är svårt att arrangera seriesystem på grund av långa avstånd eller få deltagare. Inom vissa specialidrotter spelar syskon tillsammans, i andra spelar eller tävlar pojkar och flickor tillsammans (till exempel i dragkamp och rugby). Dessa tävlingstillfällen – som ofta sker över en helg – lanseras ofta som "fest". Även inom fotboll och innebandy använder man sig av större cuper, med ett flertal matcher under en helg. Föreliggande studie avser att skapa kunskap om denna typ av tävlingsform. Via etnografisk metod, med observationer och intervjuer, i ett urval (fem) specialidrotter är syftet att beskriva, belysa, jämföra och analysera dessa miljöer och kulturer som utvecklas under dessa sammandragningar – på kort och lång sikt, i avseende på lek, tävling, integration och policy.

Referenser

- Carlsson, Bo (2000) Excitement, Fair Play and Instrumental Attitudes. Images of Legality in Football, Hockey and PC-Games. Lund Series in Sociology of Law no. 10.
- Carlsson, Bo (2005) ”Den allvarsamma leken: Sport och juridik, och frågan om leken och tävlandets logik”, ss. 21-31, i Idrottsjuridisk årsbok 2005. SISU: Idrottsböcker.
- Carlsson, Bo & Fransson, Kristin (2005) ”Barn och idrott i ljuset av FN:s barnkonvention”; Svensk idrottsforskning, 3.
- Carlsson, Bo & Hoff, David (2005) ”Idrottens konfliktlösningssystem: En rättssociologisk reflektion över idrottens rättskultur och dess etiska och rättsliga styrning”; Retfærd: Nordisk Juridisk Tidskrift, 2:52-78.
- Fraleigh, Warren (1988) ”Why the Good Foul is not Good Foul”; i W. J Morgan & K. V. Meier (eds) Philosophical Inquiry in Sport. Human Kinetics.
- Huizinga, Johan (1994/1937) Den lekande människan. Natur & Kultur.
- Lindfelt, Mikael (1999) Idrott och moral. Doxa.
- Loland, Sigmund (2002) Fair Play in Sport. Routledge.
- Paulo, David (2005) Human Rights in Youth Sport: A Critical Review of Children’s Rights in Competitive Sports. Routledge,
- Pearson, Kathleen P (1988) “Deception, Sportsmanship and Ethics”; i W. J Morgan & K. V. Meier (eds) Philosophical Inquiry in Sport. Human Kinetics
- Peterson, Tomas (2005) ”Selektions- och rangordningslogiker inom svensk ungdomsfotboll”; idrottsforum.org, 31 augusti, www.idrottsforum.org
- Trondman, Mats & Bunar, Nihad (2001) Varken ung eller vuxen Stockholm: Atlas förlag.
- Winch, Peter (1994/1958) Samhällsvetenskapens idé och dess relation till filosofin. Thales.
- Riksidrottsförbundet, RF (1995), Idrotten vill: Verksamhetsidé och riktlinjer för idrottsrörelsen in i 2000-talet,
- Riksidrottsförbundet, FoU 2002:4, Barn & Innebandy. En kvalitativ undersökning om innebandy-spelares attityder till system utan tabeller
- Riksidrottsförbundet, FoU 2004:2, Kostnader för idrott. En studie av kostnader för barns idrottande
- Riksidrottsförbundet, FoU 2004:3, Varför lämnar ungdomar idrotten? En undersökning av fotbollstjejer och -killar från 13 till 15 år.
- Riksidrottsförbundet, FoU 2004:7, Den goda barnidrotten. Föräldrar om barns idrott
- Riksidrottsförbundet, FoU 2004:8, Föräldrarengagemang i barns idrottsföreningar
- Riksidrottsförbundet, FoU 2005:4, Toppningsstudien. En kvalitativ analys av barns och ledares uppfattningar av hur lag konstitueras inom barnidrotten

Fotnoter

- ¹ Carlsson, Bo & Fransson, Kristin (2005) "Barn och idrott i ljuset av FN:s barnkonvention"; Svensk idrottsforskning, 3. ibid.
- ² ibid.
- ³ "Idrotten vill" kom i en omarbetad och uppfräschad upplaga i juni 2005, men vi har i föreliggande rapport utgått från den tidigare versionen (från 1995), vilket faktiskt kan vara en fördel då det är policydokumentet som idrottsrörelsen fram till dags datum förhållit sig till, men samtidigt missar vi den nya policyn.
- ⁴ Lindfelt, Mikael (1999) Idrott och moral. Doxa ss. 26-54.
- ⁵ Riksidrottsförbundet, RF (1995), Idrotten vill: Verksamhetsidé och riktlinjer för idrottsrörelsen in i 2000-talet, s. 3
- ⁶ Lindfelt, a. a
- ⁷ ibid.
- ⁸ ibid.
- ⁹ Riksidrottsförbundet, a. a., s. 5.
- ¹⁰ ibid. s. 7.
- ¹¹ ibid..
- ¹² ibid., s. 8.
- ¹³ Vid sidan av dessa policyformuleringar finns det riktlinjer för barnidrotten.
- ¹⁴ Riksidrottsförbundet, a. a., s. 16.
- ¹⁵ ibid. s. 20..
- ¹⁶ ibid.
- ¹⁷ ibid.
- ¹⁸ ibid. s. 21.
- ¹⁹ Andra intressanta rapporter rörande barnidrotten är: FoU 2004:8, Föräldrarengagemang i barns idrottsföreningar, och FoU 2004:3, Varför lämnar ungdomar idrotten? En undersökning av fotbollstjejer och killar från 13 till 15 år.
- ²⁰ FoU 2002:4, Barn & innebandy. En kvalitativ undersökning om innebandyspelares attityder till system utan tabeller
- ²¹ Den kvalitativa metoden består av fyra gruppintervjuer, varit totalt sex föräldrar (fem män), sex killar och sex tjejer ingick! En fördel med gruppintervjuer hävdar man är möjligheten till "öppenhjärtlighet", utan undersökningsledarens inverkan. Å andra sidan kan man mycket väl föreställa sig att en dominant person tar kommandot och sätter "ribban" för samtalet.
- ²² FoU 2002:4, Barn & innebandy. En kvalitativ undersökning om innebandyspelares attityder till system utan tabeller, s. 4.
- ²³ ibid., s. 8.
- ²⁴ ibid.
- ²⁵ ibid., s. 9.
- ²⁶ ibid., s. 13.
- ²⁷ ibid.
- ²⁸ ibid., s. 14.
- ²⁹ ibid.
- ³⁰ ibid.
- ³¹ ibid., s. 19.
- ³² ibid., s. 22.
- ³³ ibid., s. 20.
- ³⁴ FoU 2004:3 Varför lämnar ungdomar idrotten?, s. 5.
- ³⁵ ibid., s. 6.
- ³⁶ I den här studien ingår 36 föräldrar (33-50 år, där hälften har universitets- och högskoleexamen), med barn i åldern 10-12 år, och som spelar badminton eller fotboll (i en förening med stabil verksamhet), förmodligen i Umeå. Urvalet torde därmed utgöra en mycket specifik del av en annars mycket mångfasceterad idrottsrörelse. De har intervjuats var för sig eller i par (= 23 familjer).
- ³⁷ FoU 2004:7, Den goda barnidrotten. Föräldrar om barns idrott
- ³⁸ ibid.
- ³⁹ ibid., s. 18.
- ⁴⁰ ibid., s. 20. Jämför Huizinga, se nedan.
- ⁴¹ ibid., s. 21.
- ⁴² ibid., s. 31.
- ⁴³ FoU 2005:4, Toppningsstudien. En kvalitativ analys av barns och ledares uppfattningar av hur lag konstitueras inom barnidrotten, s. xx.
- ⁴⁴ ibid., s. x. Studien baserar sig på intervjuer med tjugofyra barn och tolv ledare i tolv föreningar.
- ⁴⁵ ibid., s. 23.
- ⁴⁶ ibid., s. 24.
- ⁴⁷ ibid., s. 25.
- ⁴⁸ Paulo, D. (2005) Human Rights in Youth Sport: A Critical Review of Children's Rights in Competitive Sports. Routledge, ss. 230-1.
- ⁴⁹ ibid. s. 160.
- ⁵⁰ Huizinga, Johan (1938/2004) Den lekande människan. Natur och Kultur, ss. 7-8.
- ⁵¹ ibid., s. 64.
- ⁵² ibid., s. 9.
- ⁵³ Carlsson, Bo (2005) "Den allvarsamma leken: Sport och juridik, och frågan om leken och tävlandets logik", ss. 21-31, i Idrottsjuridisk årsbok 2005. SISU: Idrottsböcker.
- ⁵⁴ Huizinga, a. a., s. 62.
- ⁵⁵ ibid., s. 63.
- ⁵⁶ ibid., s. 65. Gränsen mellan lek och allvar kan förefalla obestämda, och kommer starkt till uttryck i att man både spelar vid rouletten, och "spelar på börsen". Men allvaret syns även i att "lurifaxet har blivit ett tävlingstema och en lekfigur. Falskspelaren är inte spelfördärvare. Han låtsas följa spelregler och spela med, tills han blir ertappad" (ibid., s. 69).
- ⁵⁷ Huizinga, a. a., s. 81. Han skriver vidare: "Den ädle mannen visar sin dygd genom faktiska prov på kraft, skicklighet och mod, skapsinne, vishet och konstfärdighet, rikedom och frikostighet" s. 83.
- ⁵⁸ ibid., s. 95:
- ⁵⁹ ibid.
- ⁶⁰ ibid., s. 236-7.
- ⁶¹ ibid., s. 237.
- ⁶² ibid., s. 94.
- ⁶³ ibid., s. 95.
- ⁶⁴ ibid., s. 238.
- ⁶⁵ ibid.
- ⁶⁶ ibid., s. 239.
- ⁶⁷ Huizinga skriver: "Det förtjänar beaktande, att denna förskjutning åt det allvarliga hållet gäller även andra lekar än de idrottsliga, särskilt sådana som går ut på förstånds-mässig beräkning, till exempel schack och kortspel" (ibid).
- ⁶⁸ ibid., s. 241.
- ⁶⁹ Lindfelt, a. a., s. 26.
- ⁷⁰ Pearson, Kathleen P (1988) "Deception, Sportsmanship and Ethics"; i W. J Morgan & K. V. Meier (eds) Philosophical Inquiry in Sport. Human Kinetics, s. 263.
- ⁷¹ Fraleigh, Warren (1988) "Why the Good Foul is not Good Foul"; i W. J Morgan & K. V. Meier (eds) Philosophical Inquiry in Sport. Human Kinetics, s. 267
- ⁷² Paulo, a. a.
- ⁷³ Lindfelt, a. a., s. 27.
- ⁷⁴ ibid., s. 28.
- ⁷⁵ ibid.
- ⁷⁶ ibid.
- ⁷⁷ ibid., s. 30. Att idrott är en skapad verklighet med egna regler, kan enligt Lindfelt, även innebära en risk att idrotten kan avsäga sig moraliskt ansvar
- ⁷⁸ s. 32.
- ⁷⁹ s. 36.
- ⁸⁰ Lasch, citerat efter, Lindfelt, a. a., s. xx-xx.
- ⁸¹ Lindfelt, a. a., s. 36. Detta är dock en förenklad (fenomenologisk) bild av idrottens nytta, och som endast talar om dess interna värden, eftersom det finns ett otal externa (utilitaristiska) värden som visar på idrottens nytta: social integration, social fostran, förbättrad folkhälsa, och så vidare.
- ⁸² ibid., s. 38.
- ⁸³ ibid., s. 38-9.
- ⁸⁴ Farleigh, a. a., s. xx.
- ⁸⁵ Lindfelt, a. a., s. 38.
- ⁸⁶ ibid., s. 40.
- ⁸⁷ Loland, Sigmund (2002) Fair Play in Sport. Routledge. Loland har visat att längd har en systematisk inverkan på förutsättningarna i basket då längre spelare favoriseras genom att ha betydligt högre löner än sina kortväxta kollegor.
- ⁸⁸ Lindfelt, a. a. s. 40-1
- ⁸⁹ Tävlings- och konkurrensidealet kan även förstås – men absolut inte nödvändigt – i nationalistiska eller socialdarwinistiska undertoner, ibid., s. 42.
- ⁹⁰ ibid., s. ss. 44-5.
- ⁹¹ ibid., 45.
- ⁹² ibid., s. 46.

- ⁹³ ibid.
- ⁹⁴ ibid., s. 47.
- ⁹⁵ Lindfelt skriver: En annan skillnad mellan konst och idrott är att idrott per definition måste vara konservativ till sin karaktär medan konst per definition måste vara progressiv. Visserligen utvecklas idrottsprestationerna kontinuerligt och nya idrottsgrenar utvecklas. Likaså justeras reglerna i olika idrottsgrenar dels för att korrigera idrottens jämlikhetsidé, dels för att utveckla den idrottsliga svårighetsgraden eller spänningen, men reglerna kan inte radikalt förändras: Idrottens grundläggande innehåll kan inte förändras. Ett 100-meters lopp måste exempelvis förbli ett 100-meters lopp och inte plötsligt ett 110-meters lopp för att man numera springer mycket snabbare (ibid., s. 48; jämför ovan).
- ⁹⁶ ibid., s. 47
- ⁹⁷ ibid.
- ⁹⁸ När det gäller konst är det även ”svårt att tänka sig konstitutiva regler för hur man ska göra skulpturer, [...], eller vad som räknas som konst”, vilket kan jämföras med idrott (ibid., s. 48).
- ⁹⁹ ibid., s. 47
- ¹⁰⁰ ibid. Men vi bör nämna att inom konsttäckningen ger man poäng först för det tekniska utförandet och därefter för det konstnärliga utförandet.
- ¹⁰¹ ibid., s. 50.
- ¹⁰² ibid., s. 51.
- ¹⁰³ ibid.
- ¹⁰⁴ ibid., s. 52.
- ¹⁰⁵ ibid., s. 53.
- ¹⁰⁶ ibid., s. 54.
- ¹⁰⁷ Att idrotten och dess rättskultur och regelssystem är speciellt intressant att studera – i synnerhet för rätts-sociologin – beror på att idrotten ofta framställs som en moralisk arena, och som en miljö för social fostran, och att idrotten – antingen som underhållning eller som fysisk aktivitet – är en påtaglig del av många människors vardagsliv; och därmed även en källa till allmänt rättsmedvetande kring frågor om rätt och fel, rättvisa och orättvisa jmf., Carlsson, Bo (2000) Excitement, Fair Play and Instrumental Attitudes. Images of Legality in Football, Hockey and PC-Games. Lund Series in Sociology of Law no. 10.).
- ¹⁰⁸ Se not 14.
- ¹⁰⁹ Handikapp- och dövidrott ingår inte, inte heller akademisk idrott och Korpen.
- ¹¹⁰ Snowboard ingår i skidförbundet.
- ¹¹¹ Ålder är även en vanlig variabel i selektionsstudier (Peterson, 2005).
- ¹¹² En intressant fråga är hur ofta detta egentligen förekommer.
- ¹¹³ Det bör dock poängteras att inom bilsporten får man börja tävla och träna förhållandevis tidigt i en del klasser/discipliner (se Appendix).
- ¹¹⁴ Jämlik innebär inte att idrotten är könsneutral, i det att man dansar i par, kille och tjej.
- ¹¹⁵ Idag är det ungdomarna som kör bäst, bättre än seniorerna, och många klarar att köra efter de stora linjerna. Bäst under säsongen 2005/06 är en kille som är 14 år.
- ¹¹⁶ Styrkelyftförbundet jobbar aktivt med att motverka viktfixering.
- ¹¹⁷ Poolspel och den (idrotts)kultur som utvecklas i detta sammanhang vore intressant att studera med etnografisk metod.
- ¹¹⁸ Curling är i första hand ett lagspel där laget består av fyra spelare som kallas ”etta”, ”tvåa”, ”trea” och ”fyra” efter den turordning som de spelar stenarna.
- ¹¹⁹ Carlsson, Bo & Hoff, David Carlsson, Bo & Hoff, David (2005) ”Idrottens konfliktlösningssystem: En rätts-sociologisk reflektion över idrottens rättskultur och dess etiska och rättsliga styrning”; Retfærd: Nordisk Juridisk Tidskrift, 2:52-78.
- ¹²⁰ För mer info se ”Att bli med guldhjälms – motocross” och ”Att bli guldhjälms – speedway”
- ¹²¹ Jmf., Trondman, Mats & Bunar, Nihad (2001) Varken ung eller vuxen Stockholm: Atlas förlag.
- ¹²² Jmf., Loland, a. a.
- ¹²³ Jmf., Trondman & Bunar, a. a.
- ¹²⁴ Att snowboard ingår i skidförbundet kan kanske även vara

förklaringen till att denna traditionella idrott även tycks vara responsiv gentemot tidens strömningar.

- ¹²⁵ Det kan tyckas ”dysfunktionellt” med en uppdelning på flera (sju) discipliner när det gäller barn- och ungdomsidrotten, något som förbundet även observerat, och man vill nu stimulera till ett ökat samarbete mellan tävlingsföreningarna inom respektive disciplin, samt stimulera till ett ökat samarbete mellan tävlingsdisciplinerna. De har en baskurs för alla ledare, oavsett disciplin, och alla lära ut samma grundteknik, vilket gäller för utövare med hög som låg ambitionsnivå. Alla har rätt att få lära sig rätt tekniker. Grundträningen ska vara samma.

Appendix

Specialförbund: En kort presentation av barn- och ungdomsanpassning

Amerikansk fotboll

Intresset för amerikansk fotboll är ganska stort hos barn och ungdomar på de ställen där amerikansk fotboll förekommer, men den är fortfarande en relativt liten idrott i Sverige. Det är en idrott som passar de flesta eftersom det behövs små och snabba såväl som större och tunga spelare. De flesta kan hitta en roll som passar dem i laget. Pee-Wee spelas med mixade lag. Eftersom det inte finns ålderskategorier så kan även syskon spela i samma lag, vilket oftast är mycket uppskattat. På de ställen där Amerikans fotboll finns är det en populär idrott. Pee-Wee, U16 och U19 spelar med en mindre boll och seniorer spelar med vanlig, stor boll.

Flaggfotboll är en sport för de flesta. Det är en sport där det är möjligt för alla att vara med och spela vare sig du är lång, kort, smal, tjock, snabb, långsam, stark eller svag. Flaggfotboll baseras på amerikansk fotboll och spelens idé är likvärdiga. Vissa skillnader förekommer främst i det att flaggfotboll spelas utan tacklingar. Flaggfotboll är en sport som innehåller fart, fläkt, styrka, atletik, akrobatik, intelligens, taktik och inte minst glädje.

Pee-Wee kallas den amerikanska fotboll som spelas av de allra yngsta ungdomarna, 8-13 år. Från det året man fyller 14 år är det möjligt att spela i U16. Från det året man fyller 17 år får man spela i U19 och även delta i seniorlag. U19 spelar med elva man på planen. U16 spelar med nio eller elva man på planen. Det är föreningarna som bestämmer hur många de vill ha i laget. Vid slutspel är det förbundets regler med nio man på plan som gäller.

Pee-Wee spelas på mindre plan; en halv normalstor amerikansk fotbollsplan utan mål. Det förekommer inget sparkspel därav inga mål. Matcherna är kortare, för övrigt är reglerna samma som för de äldre. U16 spelar på stor plan med lika höga mål. Hjälmskydd är krav, och de finns i alla storlekar. I byxorna finns alla skydd som behövs för nederdelen av kroppen.

Spelarna tränar för att bli offensiv- eller defensivspelare. Förbundet ser dock gärna att spelarna får öva både på defensiva och offen-

siva positioner för att hitta lämplig position. Man anmäler sedan sitt intresse för den positionen man vill ha. Det är meningen att alla ska få vara med.

Amerikansk fotboll är mycket strukturerat med mycket ordning och reda. Alla gör samma sak under uppvärmningen. Alla positioner är lika viktiga. Gör man ett regelbrott bestraffas hela laget, genom att de tappar mark. Planen delas upp i zoner om tio yards (9,14 m).

Straffskalan skiljer sig genom att straff som enligt tävlingsbestämmelserna ger femton yards ger tio yards för ungdomar och straff som ger tio yards för seniorer ger fem yards för ungdomar.

Badminton

Generellt börjar barn med badminton när de är 9-10 år. För barn mellan 4-6 år finns projektet minibadminton som låter barn prova på badminton under lekfulla förhållanden. Det sker vanligtvis en gång i veckan i femtio minuter där barnen använder badmintonracket i tio minuter. Den resterande tiden går åt till lek. Minibadminton ska öka barnens koordinationsförmåga, balans med mera, och har egentligen ingenting med badmintonspel att göra. Minibadminton anordnas på dagis eller i föreningarnas hallar. Sker det i en hall ska föräldrar närvara och vara med i gemenskapen och leka precis som barnen.

Upp till 9 år får barn ha mindre rack. Det finns även rack med kortare skaft. De yngsta spelar på mindre plan med ett lägre nät som är höj- och sänkbart mellan 90 och 155 centimeter. Barn som spelar med minirack använder ballong istället för fjäderboll. Från cirka 10 års ålder spelar man på normalstor plan och normal höjd på nätet.

Vanligtvis börja man tävla i badminton när man är mellan 9 till 12 år i olika åldersgrupper. Under träningen är det nivågrupperat efter barnens och ungdomarnas förmågor.

Tjejer och killar tränar alltid tillsammans oavsett ålder och nivå. Kombilag är lika viktiga som singel, både vid träning och i serier. Det är badmintonspelets styrka och en framgångsfaktor, enligt förbundet. Vid träning försöker man till viss del hålla ihop kompisgäng genom att låta dem träna tillsammans minst en gång i veckan även om de inom gruppen utvecklas olika och har olika ambitionsnivåer.

Tävlingsformen är den samma för alla ungdomsklasser och seniorer. Tävlingsarna sker

genom utslagstävlingar eller poolspel. Poolspel medför automatiskt att man får spela fler matcher även om man förlorar. Vid utslagstävlingar har man valt att låta vinnarna gå till vänster och förlorarna åt höger så att alla ska få spela så många matcher som möjligt. Det är framför allt viktigt för de yngre eftersom det ger dem goda möjligheter att få övning. Det är vanligt att alla eller ingen får priser vid en tävling. Det ska inte finnas prispall på en U9 tävling och fokus ska aldrig vara enbart på de fyra bästa.

Bandy

Bandyn passar både tjejer och killar. Bandy är en snabb, spännande och teknisk sport som kan utövas av alla, menar förbundet. Det är enkelt att spela – allt som behövs är boll, klubba, skridskor och hjälm, sedan är spelet igång.

Bandy spelas på en stor plan med elva spelare i vardera lagen. Men förbundet rekommenderar femmannabandy (spelas på en halv sjuanna plan, med små mål) i 6-9 års ålder, och sjuanna bandy (spelas på en halv vuxenplan, med lite större mål) från 9 till 13 år. Vidare rekommenderas föreningarna att undvika resultatrapportering fram till sista året i sjuanna bandy. Det är ofta långa avstånd till lagen därför är det vanligt med sammandragningar/poolspel som sker ungefär var tredje helg. Då genomförs flera matcher under samma dag. Detta ska vara en som en trevlig utflykt med mycket lek och skoj. Det skiljer sig runt om i landet för hur långa matcherna är när det gäller fem- och sjuanna. Vanligt är dock att enskilda sjuannamatcher spelas med två halvlek på 25-35 minuter. Vid poolspel och cuper är matcherna kortare efter som fler matcher spelas på samma dag. Matcherna brukar vara 2x15 min eller 2x20 min, vilket gäller både fem och sjuanna. Det är mycket sällsynt med enskilda matcher i femmannabandy. Det ger följande bild:

- femmannabandy (7-9 år): Sammandragningar var fjortonde dag. Ej för lång tid mellan sammandragningarna. Endast spelprogram, ingen serietabell. Alla ska spela lika mycket. Ska spelas lokalt eller internt inom föreningen. Rekommenderad spelplan, längd 40-50 m, bredd 20-30 m.
- sjuannabandy (10-12 år): Sammandrag var fjortonde dag. Vid behov enstaka matcher. Enstaka spelprogram 10-11 år, serietabell från 12 år. Alla ska spela lika mycket. Spelas i distrikt.

- elvannabandy (13-16 år): Enstaka matcher. Serietabell. DM och SM spelas. Alla som tränar regelbundet ska spela match. Föreningar som ej kan spela elvanna ska beredas för sjuannaspel i elvannaserier. Då får elvannalagen spela sjuanna när de möter de lag med färre spelare.

Förbundet rekommenderar att inte använda serietabell för 12 år och yngre. Vid cuper utser man ibland ett vinnande lag, men inte alltid. De ser gärna att alla får diplom eller medaljer. Det förekommer att man lottar ut pris till lag, som till exempel vattenflaskor för spelare under 12 år.

Det finns ett obegränsat antal på avbytarbänken och de får byta hur mycket de vill. Flickor får delta i pojklag och får även vara ett år äldre än pojkarna i laget. Man har även mixlag. Bollen är densamma som för seniorer (medför att det går långsammare eftersom de inte slår lika hårt). Klubbarna är däremot anpassade efter spelarnas längd, och det finns därmed juniorbandyklubb. Reglerna är förenklade för de yngre spelarna och de har ingen offside. När ungdomarna börjar med elvannabandy gäller vuxenregler, men domaren är mer av en utbildare de första åren.

Det har skett två förändringar de senaste 10 åren. Domaren har blivit mer lik en instruktör. Den andra förändringen är tekniska justeringar, som att spelarna får slå in bollen åt vilket håll han/hon vill på planen.

Bandyn har även ett policydokument *Bandyn vill*, mycket likt sin förlaga.

Bangolf

Bangolfen har nästan nio tusen medlemmar var av nästan hälften av dem, cirka 3 500 stycken, är ungdomar mellan 7-15 år. Det finns ingen tävlingsverksamhet för bangolfspelare yngre än 7 år. Alla tävlar med samma regler, men innan man får delta i tävlingar måste man ha ett grönt kort för att få licens. Det handlar om att svara på tolv frågor om Bangolfens ABC. I övrigt finns annars inga andra anpassningar.

De yngre spelar med juniorklubb som är från 65 cm långa. Kortare klubb är svåra att spela med och detta har varit avgörande när man satte gränsen vid 7 år i tävlingssammanhang. Det går idag att måttbeställa klubb. Ungdomarna brukar få ett startpaket med en klubba och tre grundbollar (en stum boll, en

rakslagsboll och en mer studsig boll). Dessa bollar gör det inte lättare, utan är billigare vilket gör att alla kan ha råd.

På ungdoms-SM deltar inte nybörjare. Deltagarna ska ha tävlat på lägre nivå några gånger. Ungdom C, 7-11 år, tävlar med två varv filt och fyra varv europabanen. Ungdom A, 14-15 år, och B, 12-13 år, tävlar på 4 varv filt och sex varv europabanen. Ett varv är arton banor (hål). På U-SM tävlar ungdomarna alltid på två underlag. I B- och C-ungdom brukar alla som medverkar få priser, men så är inte fallet med A-ungdomar, som ska förberedas inför juniortävlingarna. Det är dock inte alla föreningar som har prisbord till alla i B- eller C-grupperna. Klivet upp till att bli junior är ganska stort

De flesta som börjar träna bangolf gör det vid 7-11 års ålder.

Flickor och damer spelar inte mot pojkar och herrar i tävlingssammanhang. Det är dock få flickor/damer som tävlar. Under de senaste 10 åren har bangolfen blivit mer anpassad för de yngre utövarna, och det har blivit allt viktigare att "lära genom lek".

Baseboll och softboll

Baseboll och softboll är idrotter som kanske är lite svåra att förstå första gången man tittar på dem, men efter ett tag framgår de enkla, grundläggande, reglerna rätt tydligt. Att det sedan finns många komplicerade regler behöver man kanske inte tänka på så mycket i början. Baseboll och softboll är två rätt lika lagspel, som spelas av två lag bestående av nio aktiva spelare i varje. Lagen kan också ha reserver som får sättas in när som helst under spelets gång, men en utbytt spelare får inte gå in i spelet igen. Lagen spelar omväxlande inne och ute. Innelaget är det offensiva laget. Det är bara det offensiva laget som kan ta poäng, en poäng för varje spelare som motsols lyckats ta sig runt hela spelplanen. Upp till 15 år är åldersindelningen indelat i:

A: 13-15 år; 16 m till pitcher, 24 m till bas, 75 m till staket

B: 10-12 år; 14 m till egna tränaren som kastar, 18,3 m till bas, 60 m till staket

C: - 9 år; Bollen ligger på ett T (inget avstånd), 18,3 m till bas, 60 m till staket.

Det är nio spelare på planen bör barn och ungdomar, precis som för vuxna, men i B och C

ska alla närvarande vara med och slå. Det är fria byten i ABC. Lagen kan vara blandade pojkar och flickor då det ofta är för få flickor för att få ihop till ett lag. Samma boll som för vuxna används vid spel. Men basebollträet är anpassat efter hur stort barnet är.

Seriesystemet börjar när ungdomarna blir juniorer (15 år). Innan dess har det funnits helgturneringar där alla möter alla, samt ungdoms-SM för 13-15 åringar. Reglerna har sett ungefär lika ut under de senaste tio åren. De anpassas förvisso efter hur många barn och ungdomar det finns, men ingen annan anpassning förutom avstånd till basen (se ovan).

Basket

När det gäller barn- och ungdomslag brukar basketen, enligt förbundets utsago, vara lite "mer generös". Alla inskrivna spelare (7-11 år) i *minibasketserier* ska spela minst fem minuter. En match varar oftast tre gånger fem minuter. På planen ska finnas max fem spelare och minst två spelare. Det gäller alla åldrar och serier. I minibasket ska man helst spela med låga korgar.

Det finns egentligen ingen lägre åldersgräns för att spela i seniorlag. Det kan även finnas mixade serier, vilket är ganska fritt mellan basketdistrikten i deras regionala serier.

Det finns olika storlekar på boll:

Bollstorlek 7 används av herrar senior, herrar junior, ungdomsspelare pojkar 16 år.

Bollstorlek 6 används av damer senior, damer junior, ungdomsspelare flickor 13 år, ungdomsspelare pojkar högst 15 år.

Bollstorlek 5 används av ungdomsspelare, högst 12 år

Planerna kan vara mindre för de yngsta. Längden på match kan även variera. Seniorer och juniorer spelar fyra gånger tio min, effektiv tid. Mellangruppen spelar fyra gånger åtta min. Man kan börja spela från 7-8 årsålder, vilket i och för sig varierar från distrikt till distrikt. Basketen har i regel lite enklare regler för minibasketlagen/ nybörjare (se ovan).

Ålderskategorierna har förändrats en del under åren beroende på att fler grupper intresserat sig för basket, och att åldersspannet inom grupperna har minskat.

Spelet sker som i andra lagbollsporter i horisontalplanet men målet står inte som i andra bollsporter vertikalt upp ifrån golvet, utan är placerat i horisontalplanet, 305 centi-

meter ovanför. Det ställer unika kvalitetskrav på basketbollspelaren, som förutom snabbhet, styrka, spänst, bollkontroll och spelförståelse, färdigheter som gäller i alla lagbollspel, också behöver ha balans, koordination, behärskning och känsla i skottögonblicket. I basketboll gäller det att träffa rätt i stället för att skjuta hårt.

Basketförbundet skriver: "Det är din egen skicklighet att placera den där som avgör. Det finns ingen målvakt som kan göra en fantomrädning eller schabbla, det finns inget att studsa fel på. Det är du, bollen och hålet som den ska i." Basketboll är ett rent spel utan kroppskontakt. Man får inte tackla eller hålla fast motståndaren. Därför är basketboll ett spel där man aldrig kan slå ut skicklighet med våld. Det gör basketboll till ett bollspel för de riktiga bollspelarna. Genom korgens placering medför spelet mycket rörelse upp och ner. En basketbollspelare är ofta uppe i luften med uppsträckta armar, vilket gör kroppen helt oskyddad. Spelet kräver därför respekt för reglerna och hög moral hos utövarna.

Biljard

Biljarden har en mycket begränsad barn- och ungdomsverksamhet, cirka femtio stycken av deras medlemmar är under 20 år och ungefär fem av dem är under 12 år. Fram till man är 16 år klassas man som ungdom i tävlingssammanhang. Det finns inga skillnader i upplägget för ungdomar jämfört med seniorer och alla spelar under lika villkor. Enbart distanserna i matcher som skiljer. Tävlings- och spelreglerna är de samma oavsett ålder, men det finns bord i olika storlekar. När det gäller tävling och träning sker merparten av dessa aktiviteter på så kallade "full size"-bord som används på internationella tävlingar.

Biljarden har inte utvecklats något nämnvärt de senaste tio åren men just nu pågår ett gediget arbete för att anpassa idrotten till den nya generationen men arbetet har ännu inte fått sin form. Oavsett ålder, kön och funktionshinder kan man spela biljard. Världsmästaren i 8 ball sitter i rullstol.

Bilsport

Bilar och bilsport fascinerar unga och gamla. Inte mindre än hälften av drygt arton tusen aktiva bilsportutövare är ungdomar mellan 15 och 25 år. Det finns en mängd olika klasser

(till exempel, karting, crosskart, dragracing, rally, bilorientering, folktrace och racing) och varje klass är indelade i olika klasser som har olika regler som till viss del är anpassat efter de olika åldrarna *men i stort sätt tävlar barn och vuxna under samma villkor*. Man kan börja tävla i ung ålder. Redan som femåring får man börja träna med radiostyrda bilar och som sjuåring får man tävla. Vid 10 års ålder gör man karting- och dragracingdebut. Karting kan man börja med som sexåring och dragracing och crosskart vid åtta års ålder. Från 12 år kan man börja tävla i crosskart. Efter fyllda 15 år kan man tävla med personbilar i folktrace och juniorracing på bana. I racing är då bilen övertäckt, men är den öppen ska man ha fyllt 16 år. Rallycross får man börja året man fyller 15 år. Vid rally behövs en co-driver och man får börja då man får börja övningsköra, 16 år. Co-drivern ska vara godkänd av trafiksäkerhetsverket. Fram till man fyller 18 år kallas det rallyutbildning. De får vara med vid de flesta tävlingarna men de startar före de vanliga loppen. Off-rode får man börja med som 16-åring. Vanligtvis tränar och tävlar ungdomarna på inhägnade områden. Ska man ut på trafikerad väg behövs en co-driver. I rallycross gäller 16-årsgräns. Bilorientering kan man börja med som 16-åring med co-driver. Sextonåringar kan tävla i banracing (Formel Ford och JTCC) och på den artonde födelsedagen öppnar sig hela bilsporten! Då finns isracing och Backe bland annat. Redan som 13-åring får man börja som kartläsare i rally och bilorientering. Dragracing är världens snabbaste motorsport. Redan från 10 års ålder kan man börja köra dragracing. Man tävlar i Junior Dragsters. Dessa dragsters är bakmotordrivna i halv skala och man tävlar över maximalt 1/8 engelsk mil. Har man tävlat som junior kan man vid 16 års ålder gå vidare och tävla i seniorklasserna. Det är möjligt att börja tävla i Folktrace redan från det år man fyller 15 år. Racing är en hastighetstävling på asfalterad bana för standardbilar, sportvagnar och formelbilar. Till racing räknas också bil-speedway och isracing. Bilarna delas även in i olika klasser inom grenen. En racingtävling består av ett eller flera lopp. Ett lopp kan bestå av flera deltävlingar med sammanräkning av uppnådda resultat eller av försöksheat med utslagning och final. Upp till 30-talet bilar kan tävla samtidigt, beroende på banan. Racing kan man börja tävla i redan från 15 år, som junior i standardvagnsklassen och i formelbilsklass från 16 år.

Bob och rodel

Det finns inga fungerande bobbanor i Sverige. För att få träna och tävla i "riktig" bob måste man vara 16 år. Inom rodel finns emellertid varianterna kälke, naturrodel och banrodel.

Barn får först lära sig åka pulka. När de har lärt sig att styra får de ett "körkort". För att ta kälkkörkort måste man klara av tre moment: Bromsteknik, Svängteknik och koordinationsövning. Barnen får lära sig sköta om en kälke, hur man slipar och hur man tar hand om den för att den inte ska rosta, och så vidare. Föreningarna lånar ut nybörjarkälkar.

Boblandet är ett projekt som är till för barn från cirka 6 år till 10 år (men även ungdomar och vuxna kan åka). Barnen får lära sig styra och svänga i fart, lär sig trafikregler med mera. Projektet ingår i ett större EU-projekt. Det finns tvååringar som åker för att bekanta sig med kälken. Boblandet finns på nio anläggningar. Den största anläggningen ligger i Persåsen och här har tre tusen körkort utfärdats.

Bob- och rodelsporten har haft många olyckor och barnen måste därför lära sig handskas med farten. Kort sagt, lära sig ta ansvar för vart man får åka, hur man får åka, och så vidare. Hjälmska alltid användas.

När man sedan börjar åka i bana får nybörjarna starta längre ner i banan. Det finns en kortare banan i Persåsen som är på 650 m och en längre på 1300 m. De är även breda (cirka 8 m) vilket medför att flera kan träna samtidigt.

De första tävlingarna som arrangeras av boblandet är mycket enkla, och med körkort får man sedermera vara med i utslagstävlingar och tävlingar på tid.

Boblandet är till för dem som vill åka kälke och ha roligt i snön. Boblandet kan vara ett alternativ till skidåkning, särskilt för de minsta, eller en rolig lek vid sidan av skidåkningen för hela familjen

Bordtennis

Inom bordtennissporten klassas barn som ungdom tills man är 12 år. Det ska inte före komma något elittänkande på denna nivå utan vara fokus på lek. Det förekommer inga former av uttagningar före 12 års ålder.

Det finns en ungdomsserie från 9 år fram till man fyller 15 år. Serien spelas i lagform och är in delat i pojkar och flickor, P9, F9 och

så vidare. Efter man har passerat 15 år går man upp i seniorlag.

Förbundet vill att föreningarna ska spela mycket lagspel för att det ska bli så rättvist som möjligt på träning och tävling. Det förekommer ännu inte så mycket dubbelspel eller lagspel vid tävlingar, vilket förbundet vill införa. Föreningarna tjänar mer pengar på att ha individuella tävlingar eftersom fler kan bjudas in.

Vad det gäller anpassning av utrustning så finns det lägre pingisbord men det är få föreningar som har sådana bord. Det finns även nybörjarrack som är lättare och har smalare skaft. Men de är långsammare, och efter cirka ett år brukar de flesta vilja ha ett vanligt rack. Bollen är den samma för alla.

Reglerna är de samma för alla, rent formellt, men domarna ska inte vara lika petiga med de yngre; barn får till exempel slå bollen direkt ur handen vid serve. Den första regeln som en yngre utövare lär sig är att inte hålla/lägga den fria handen i bordet, det innebär poängförlust. "En regel som är lika bra att lära sig så fort som möjligt".

För att stimulera barn och ungdomar att utveckla sina kunskaper som pingisspelare har SBTf tagit fram ett Teknikmärke som finns i valörerna guld, silver och brons för skola respektive förening (jämför fotboll).

Boule

Boule har cirka 14 000-15 000 medlemmar. Bara 380 av dem är under 17 år. 62 % av alla licenserade är 55 år eller äldre. Vanligtvis är det barn till spelare som börjar. Man tävlar i följande grupperingar:

Minior: får fylla högst 11 år under året, mixat flickor och pojkar
Yngre junior: fyller 12, 13 och 14 år under året, mixat flickor och pojkar
Junior: fyller 15, 16 och 17 år under året, mixat flickor och pojkar
Senior fyller 18 år eller mer under året, öppen eller damklass. (18-55, 55, 65 år)

Boule spelas tre mot tre, trippel, två mot två, dubbel, eller en mot en, singel. I trippel har varje spelare två klot och i dubbel och singel har varje spelare tre klot. Kloten är gjorda av metall och väger mellan 650-800 gram, diametern ska var mellan 70,5-80 mm. Boule spelas på grusbanor. Kloten spelas mot en målkula

(lillen) och spelet går ut på att få sina klot så nära lillen som möjligt, närmare än motståndaren/motståndarlaget. Det förekommer ingen direkt anpassning av boule efter barnens förut-sättningar.

Bowling

Det är vanligast att barn börjar utöva bowling vid 11-12 års ålder men det förekommer att 7-åringar är med. Träningsgrupperna får inte vara för stora eftersom antalet banor ofta är begränsat.

Nybörjare får öva med "bumpers" i bom-rännorna, som gör så att klotet alltid träffar kägloerna. Men bumpers förekommer däremot inte under tävling.

Det är viktigt att kloten inte är för tunga för barn och ungdom, för att de inte ska komma till skada. Storleken på hålen måste vara anpassade efter storleken på handen.

I och med att barnkalas med bowling på menyn blivit allt vanligare har hallarna införskaffat fler barnklot och små storlekar på skor. Nybörjarklot som vanligtvis säljs i paket med väska och skor kostar inte så mycket, cirka 1 100 kronor.

Inom bowlingen verkar det inte som flickorna har varit lika sugna på att tävla utan mer uppskattar den sociala biten, enligt förbundet.

Boxning

Föreningar tar emot barn från 10-12 års ålder men det är vanligast att ungdomarna börjar vid 14-15 års ålder. Traditionen bygger på pojkars utveckling och då är tonåren en lämplig ålder att börja boxas. Boxning är inte av tradition en barnidrott.

I dagsläget funderar inte förbundet på att ta med, eller satsa mer på dem under 10 år. Det är främst en resursfråga. Det finns inga tankar i den riktningen och boxningen vill inte vare någon form av "barnpassningsverksamhet".

Träningen skiljer sig tekniskt inte åt för någon. Däremot håller man tillbaka på sparringen för de yngre utövarna. Man har även noterat att det är svårare för yngre att kontrollera humöret, och den emotionella delen måste utvecklas innan barn och ungdomar är redo för boxning.

Diplomboxningen som är till för de yngre utövarna är indelade i åldersklasser med två års intervall, och som även är indelat i viktclasser.

Det skiljer cirka 3 kilo mellan varje klass. I diplomboxning är det de tekniska färdigheterna som bedöms. Ungdomarna ska boxas med varandra inte emot varandra, och det är inte tillåtet att slå hårt. Den egna tekniken premieras, och inte antalet träffar. Förflyttning, balans, försvar, och så vidare, är det viktiga komponenter i boxningen. Grundreglerna är dock de samma. Domaren är med i ringen från början och är med för att hålla kontrollen. Matcherna ska inte bli för hårda eller domineras av enbart en boxare. Domaren ska fungera lugnande och övervakande. Felaktigheter ska tillrättavisas. Den här formen av boxning ska leda till att "tävlingsbeteendet ska läras in". Av dem som tränar boxning är det enbart cirka tio procent som tävlar.

Under de senaste tio åren har det inte hänt något inom boxningen som berör anpassningen för barn. Förbundet har inte blivit kritiserat för att de inte har barnboxning, tvärtom hade nog kritiken varit hård om de infört det.

Brottning

Brottning – såväl grekisk-romersk som fristil – kännetecknas av en mängd ålderskategorier och viktclasser, varav de nationella ålders- och viktclassbestämmelser ser ut som följer:

Knattar (K): 8-11 år
viktclasser: 22/24, 26, 29, 32, 35, 38, 42, 47, 53, 53/59 kg

Pojkar (P): 11-14 år
viktclasser: 29/32, 35, 38, 42, 47, 53, 59, 66, 73, 73/85 kg

Ungdomar (U): 14-17 år
viktclasser: 38/42, 46, 50, 54, 58, 63, 69, 76, 85, 85/100

Juniörer (J): 17-20 år
viktclasser: 46/50, 55, 60, 66, 74, 84, 96, 96/120 kg

Seniorer (S): 17 år och äldre
Viktclasser: 50/55, 60, 66,74, 84, 96, 96/120 kg

Flickor/yngre (f/y): 8-11 år
viktclasser: 22/24,26, 29, 32, 35, 38, 42, 47, 53, 53/59 kg

Flickor/äldre (f/ä): 11-14 år
viktclasser: 28/30, 32, 34, 37, 40, 44, 48, 52, 57, 62, 62/68 kg

Kvinnor/ungdom (KvU): 14-17 år
viktclasser: 35/38, 40, 43, 46, 49, 52, 56, 60, 65, 70, 70/76 kg

Kvinnor/junior (KvJ): 17-20 år

viktclasser: 40/44,48, 51, 55, 59, 63, 67, 72, 72/78 kg

Kvinnor (Kv): 17 år och äldre

viktclasser: 44/48, 51, 55, 59, 63, 67, 72, 72/78 kg

Det föreligger ingen större skillnad vad gäller regler, förutom matchtid: Pojkar och ungdom: 3 x 1½ min, periodpaus 30 sekunder. Junior och senior: 3 x 2 min, periodpaus 30 sekunder

När det gäller knattar, pojkar och ungdomar är emellertid Dubbelnelson både framifrån och från sidan förbjudet. I fristil är Dubbelnelson, tillsammans med benlås av motståndarens ben, förbjudet. För knattar är även omvänt livtag och smidjebälte från stående förbjudet att utföra.

Budo och kampsport

Det finns arton olika kampsporter inom förbundet och nästan alla av de arton har flera olika stilar som kan skilja sig rätt stort, men inte någon av dem kan sägas vara en direkt tävlingsidrott då blott fem procent av medlemmarna är aktivt tävlande. De största idrotterna är karate med nitton tusen utövare, Ju Jutsu med elva tusen utövare och Aikido med drygt fem tusen utövare.

Exemplet Akeido (som är helt tävlingsfri): Den japanska kampkonsten aikido tillhör det fåtal idrotter som är helt tävlingsfria. I stället betonas samarbete och viljan att lära av varandra. Avsaknaden av tävling anses innebära flera stora fördelar. En påtaglig fördel är att skaderisken minskar, en annan är att själva träningsögonblicket blir det viktigaste. Aikido tränas inte för att ta medaljer i en framtida tävling. Förutom speciell barnträning, som bedrivs på många klubbar, tränar alla tillsammans. Det görs ingen uppdelning mellan damer och herrar. De flesta som börjar träna är runt 20 år, men det finns nybörjargrupper vari ingår såväl tonåringar som pensionärer.

Vanligtvis börjar barn träna Aikido vid 7 års ålder även om det går att börja tidigare. För nybörjarna är det framförallt grovmotoriken som ska tränas men även koncentration och liten del aikidoövningar. Träningen sker främst genom lek som är socialt utformat. Åldersindelningen är 5-6 år, 7-8 år, 9 år, 10-12 år, tonåringar och vuxna. I andra föreningar som inte har egna lokaler får de ibland slå ihop alla barn eller dela in på annat vis för att alla ska få möjlighet att träna. Beroende på hur duktig/mogen

man är och viken ambitionsnivå man ligger på kan man välja att träna i vuxengrupper i tonåren (oftast inte före 15 år). Men man kan även hålla sig kvar i tonårsgruppen när man passerat tjugooårssträcket, om det passar bättre. Det är samma regelverk, disciplin och attityd för alla som tränar oavsett ålder. Ju äldre man blir ju mer lik vuxenträningen blir träningspassen. Kroppen måste vara utvecklad för att klara vuxenträning. Muskler, leder, och så vidare, kan ta skada av träningen annars.

Pojkar/flickor och herrar/damer tränar tillsammans. Bland barn och ungdomar är cirka fyrtio procent flickor, och bland de vuxna är det något färre.

De har kvar den gamla japanska filosofin när det gäller till exempel etikett men har annars en modern träningsverksamhet och har haft det länge. Därför har det inte skett något speciellt under de senaste tio åren. Självklart kan det variera från klubb till klubb hur barn- och ungdomsanpassat träningen utförs.

Ju Jutsu (som inrymmer en viss tävlingsinriktning) finns för de lite mindre (7-8 år), och går under namnet "knattar" och har träning en gång i vecka. Alla övningar bygger på rörelseglädje och lär barnen lära sig kasta varandra på mjuka mattor. Barnen lär sig lyssna och förstå, och är noga med disciplinen och respekten för varandra. Träningen för barn i åldern 9-11 år är upplagd för att stimulera rörelse och leklust, och att kombinera detta med teknikträning. Ju Jutsu kombinerar lekarna med mattbrottning och kasttekniker och bygger all träning på barnens naturliga rörelseglädje. Träningen för ungdomar (12-15 år) är upplagd på samma sätt som för barn men med en annan intensitet och en högre svårighetsgrad. I detta skede tillkommer även ett större inslag av kamp. Ju Jutsu låter även ungdomarna pröva på grunderna i att tävla, allt under kontrollerade former.

Bågskytte

Eftersom bågskytte är en farlig sport rekommenderas inte barn börja före 10 års ålder. Kontakten sker genom skola eller privat. Träningsredskapen är anpassade. För knatteträning, 10-13 år, tillhandahåller föreningarna material som är anpassat för barnen. Utrustningen är lättare och enklare att skjuta med. En båg väger ungefär fyra kilo. Pilarna är kortare och lättare men är för övrigt lik en vanlig pil. Avståndet är anpassat efter kraften och kan

ligga på fem till sex meter. Knattarna skjuter aldrig längre än tolv meter. De har större tavlor med en tapet på sextio centimeter, vilket är dubbelt så stort som för seniorer. Yngre junior är i åldrarna 13-15 år. Junior är man i åldern 16-18 år, sedan blir man senior. Knattarna är inte uppdelade i flickor eller pojkar utan tävlar mixat. (Cirka tjugofem procent av utövarna är flickor/kvinnor, och förbundet vill ha in fler flickor/kvinnor i idrotten.) Reglerna är de samma för alla.

Bågskytte bedrivs inomhus genom skjutning på tjugofem-, arton- och tolvmeter. Tolvmeter skjuts av skyttar upp till 13 år på sextio cm tapet, därefter mellan 13 år till 16 år skjuter man mot fyrtio cm tapet. Skyttar 16 år och äldre skjuter på arton meter mot fyrtio cm tapet eller på tjugofem meter mot sextio cm tapet. Vid en tävling inomhus skjuts 2 x 30 pilar, maxpoäng blir då på den 10-ringade tavlan 600 poäng. Senioråldern är också indelad i klass mellan 19 år till 39 år, 40 år till 49 år, 50 år till 59 år och 60 år och däröver.

Utomhus skjuter de yngsta på tjugo meter, upp till 12 år. 13 år till 16 år tävlar på max femtio m. Damer skjuter på maximalt sjuttio meter och herrar maximalt på nittio meter. Den vanligaste tävlingen går över 144 pilar, en s.k. FITA-rond, på fyra olika skjutavstånd.

Casting

I castingsporten konkurrerar de tävlande i nio olika grenar där man antingen kastar långt eller med precision. Allt är konstruerat så att man ska kunna hantera alla typer av kastspön. I castingsporten tävlas det i tre olika redskapsklasser, fluga, haspel och spinn (s.k. multirulle). Inom varje redskapsgren förekommer precisions- och längdkast. Casting är inte direkt anpassat för yngre utövare men Sverige har för tillfället ett juniorlandslag som är på stark frammarsch. Stommen består av kastare som är födda 1987 och är även juniorer under 2005.

Curling

Normalt väger en sten som vuxna använder arton kilo, men på vissa curlingbanor har det införskaffats lättare sten på tolv kilo för barn. På en del banor har man även målat upp extra-bon så att banorna blir kortare, vilket gör det lättare även om barnen använder en arton kilo sten.

En tävlingsmatch för de yngre åldersklasserna är kortare än för vuxna. Yngre utövare spelar fyra till fem omgångar, vuxna motionärer spelar åtta omgångar och eliten spelar, vid match, tio omgångar.

Bona på en curlingbana är alltid lika stora, men banans längd och vikt på stenarna kan variera beroende på hur banan är utrustad. Kvastarna som används för att sopa banan är inte anpassade för barnens längd när de införskaffas utan kan kortas genom att någon sågar av skaftet.

Curlingen har inga officiella åldersklasser utan är uppdelat i yngre junior för dem under 17 år och äldre junior för dem under 21 år. När man fyllt 21 år räknas man som senior. I tävlingssammanhang finns en rad olika klasser vilket gör att alla ålderskategorier kan vara med, även i SM-sammanhang.

Det är alltid fyra spelare på isen och någon avbytare finns egentligen inte. Lag som skickas på Junior-VM har en reservspelar med som kan hoppa in vid skada eller sjukdom.

Lag med yngre juniorer som deltar i SM får spela mixat tjejer och killar.

Reglerna är de samma för alla, oavsett ålder och ambitionsnivå.

Det arrangeras *några* tävlingar för de yngsta deltagarna som är 9-10 år.

Curling är i första hand ett lagspel där laget består av fyra spelare som kallas "etta", "tvåa", "treå" och "fyra" efter den turordning som de spelar stenarna.

Curling kallas ibland för *issporternas schack*. Lagkapten måste spela smart och lura motståndarna i taktiska fällor och på så vis vinna matchen åt laget. Curling handlar oerhört mycket om taktik, varvid en viss färdighet erfordras.

Cykelsport

Cykelsporten är indelat i olika discipliner: Landsväg, BMX och Mountainbike.

Landsväg:

När det gäller landsväg får man börja cykla när man är 10-12 år, och alla som anmäler sig till tävlingarna får vara med. Vanligtvis cyklar de yngre utövarna mellan två och fyra mil. Fram till man är 14 år har man lättare utväxling på 6,69 meter per pedalvarv. När man blivit 15-16 år cyklar man sex mil med utväxling på 7,17 meter. Juniorcyklister har utväxling på 7,93 meter och de cyklar tolv mil. Utväxlingen styr

hur tungt det är att trampa. Tävlingsreglerna är precis desamma för alla, bland annat måste man följa trafikreglerna.

För nationella tävlingar i Sverige gäller:

Klass	Max distans
P/F 11-12	15 km
F13-14	20 km
P13-14	40 km
F 15-16	40 km
P15-16	80 km
DamJ	80 km
Junior	140 km
Nyb (P/F)	1 km

Mountainbike

Mountainbike liknar i sitt upplägg landsväg, förutom att den utförs i annan terräng. Klassindelningen är densamma som för landsväg.

BMX

Det är tillåtet att utöva BMX tidigare (före 10 års ålder) än i de andra två disciplinerna. Tävlingsarna är åldersmässigt mycket blandade. Tävländande cyklister ska inneha av SCF utfärdad licens enligt följande:

Herrar	Damer
8-10 år Pojkar Nybörjare	8-10 år Flickor Nybörjare
11-16 år Pojkar Ungdom	1-16 år Flickor Ungdom
17-18 år Junior	17-18 år Damjunior

Danssport

Danssport (bland annat Cha-Cha-Cha, Samba, Rumba, Paso Doble och Jive samt Vals, Tango, Slowfoxtrot, Wienervals och Quickstep och därutöver Bugg, Rock'n Roll, Lindy Hop, och Boogie Woogie) är, enligt förbundet, *världens mest jämställda lagidrott* med världens minsta lag. Danssport är "en gränsbrytande idrott utan åldersgränser, pojk- eller flicklag". Och i dansen kombinerar fysisk aktivitet med drama, estetik och musik. Danssporten har följande indelning: Barn under 12 år, ungdom är 12-15 år, juniorer är 16-18 år, och från 19 år är dansarna seniorer.

RF:s mästerskapstecken i valörema guld, silver och brons delas ut till paret/trions förening samt i miniatyr till par/trion om minst två par/trior startat. Arrangören ska dela ut priser/diplom till samtliga som dansat i final i mästerskapsklasserna.

SM och JSM arrangeras av DSF en gång per år och gren. URM kan arrangeras av DSF en gång per år och gren. URM är öppen för

par/trio som enligt åldersreglerna är ungdom eller barn samt tävlar i regelgrupp fyra och högre, klasserna UC och UN, eller Junior klass. Det är inte tillåtet för dansare att tävla i flera åldersklasser i samma gren vid samma tävling.

Draghund

Draghundsporten tillhör också en av världens snabbast växande vinteridrotter, enligt förbundet, och delas upp på två olika grenar, den nordiska stilen och slädhundsstilen. Det finns cirka hundra-tjugo klubbar fördelade över Sverige. Men eftersom idrotten är en kombinationsidrott med djur är den ganska avancerad vilket gör den svår för barn. Det finns ingen direkt verksamhet för barn (under 12 år). Från 12 år och uppåt har de tävlingsgrenar.

I nordisk stil behövs skidor, stavar, pulka, vikter, nordisk sele, dragbälte, draglina och dragvilliga hundar. I nordisk stil drar hunden en pulka med last och föraren åker efter på skidor. Det finns också en flerspanssklass där två eller flera hundar drar pulkan. Draglasten ökar i förhållande till antalet hundar. Nordisk stil är indelad i HD9, H12, D12 (upp till 17 år), Junior 17-20 år. Från och med det året man fyller 21 år man senior.

När det gäller slädhundsstilen behövs släde, snöankare, draglinor, selar och dragvilliga hundar. Hundarna är spända i lösa linor och styrs med kommando från föraren. Tävlingsklasserna i slädhundsstil är fyra, sex och åtta hundar, samt öppen klass med obegränsat antal framför släden. Slädhundsstil är indelat i yngre ungdom 9-11 år, äldre ungdom 12-14 år, och junior 14 år och äldre. Seniorer är 19 år och äldre. Yngre ungdom kör med två hundar, äldre ungdom med tre hundar, juniorer med fyra hundar och seniorerna får köra med obegränsat antal hundar men mist med fyra.

Reglerna är desamma för alla som tävlar oavsett ålder, men banan är kortare för de yngre. Det finns alltså inga speciella ungdomsregler. Vid tävlingar bjuds alla klasser in och de har inga egna ungdomstävlingar. Ibland arrangeras knattelopp med raka banor på fem- till sexhundra meter. De är till för att de som normalt inte får tävla ska få prova på och få känna sig delaktiga. Det brukar vara uppskattat att få nummerlapp och stå vid mållinjen. Men det är ingen tävlingsform.

Yngre ungdom kör tre km, äldre ungdom (H/D12) kör fem km och Junior kör cirka tio

km. Banorna är för övrigt inte anpassade. Utrustningen är den samma fast mindre. Det föreligger ett hjälmvång för ungdomarna men inte för de äldre. Förbundet har en specificerad lista för barn- och ungdom, upp till 14 år:

Barnklassen är upp tom 8 år:

- Under målsmans ansvar.
- ESDRAs regler ska gälla så långt det är möjligt.
- Banan ska vara lagd så att man kan se spannet hela sträckan.
- Handledare får medfölja spannet.
- Lämplig banlängd kan vara tre- till sjuhundra meter, beroende på arrangörens möjligheter.
- Funktionärer ska finnas ut med banan med cirka hundra meter mellan varje funktionär.
- Spannstorlek: en hund, och två hundar om handledare medföljer.
- Hjälmska bäras, minimikrav är godkänd cykelhjelm eller hockeyhjelm.

Yngre ungdom 9 till och med 11 år (under innevarande säsong, 1/7 – 30/6)

- Spannstorlek två hundar.
- Hjälmska bäras, minimikrav är godkänd cykelhjelm eller hockeyhjelm.

Äldre ungdom 12 till 14 år (under innevarande säsong, 1/7 – 30/6)

- Spannstorlek maximalt tre hundar.
- Hjälmska bäras, minimikrav är godkänd cykelhjelm eller hockeyhjelm.
- Utrustning: kravet på utrustning bör vara samma som i övriga klasser.

Dragkamp

Dragkamp är ett lagarbete, där alla ger sitt bästa i full harmoni med lagkamraterna. Det anses vara "envist och uthålligt". Väl utvecklad teknik, styrka, självdisciplin och samarbetsvilja är nödvändiga egenskaper för ett dragkampslag värt namnet. Skador är inom dragkampsporten sällsynta. Dragkamp är en "ren" idrott, som varken innehåller häftiga rörelser eller tacklingar som skadar motståndaren. "I dragkamp utvecklas idrottens bästa egenskaper – en god kamratskap och god sportsmannaanda".

Upp till barnen är 12 år finns inga vikt-klasser. De är åtta personer i varje lag, med fria byten, man har samma regler som seniorer, och

även samma typ av rep. Motståndarna ska dras fyra meter. Vanligtvis börjar man med dragkamp vid 7-8 års ålder. Förbundet har en stor knatteturnering, enbart riktad till knatter. De får även vara med på distrikts- och regionstävlingar, samt klubbstävlingar. Men det finns emellertid inget seriesystem.

Ungdom mix är för ungdomar mellan 12-18 år och här kommer vikten in. Ett lag som består av bara killar får väga 560 kg, tio kg plus för varje flicka så max blir då 600 kg med fyra flickor. Det är tillåtet med sju till tio dragare i ett lag, även här används samma regler som seniorer, varvid motståndaren ska dras fyra meter. Man har även här distrikts-, regions- och klubbstävlingar, och inget seriesystem. För att få vara med i seniorlag måste man ha fyllt 15 år. "Barnen vill ha samma regler, och så vidare, som de vuxna för att känna sig stora", enligt förbundet.

Ett dragkampslag för seniorer består av åtta dragare, en reserv, en coach och en vattenbärare. Siste man i laget kallas *ankare*. Man tävlar i olika vikt-klasser och det är de åtta dragarnas sammanlagda vikt som räknas. *Invägning* sker på tävlingsdagen.

Vikt-klasser:

Damer: 500, 520 och 560 kg.

Herrar: 560, 600, 640, 680 och 720 kg.

Ungdom: 560 kg.

Junior: 15-21 år, Herrar 600, Damer 520 kg.

Mixed: Herrar/Damer, 560 kg.

Ungdom (12-18 år) tom 560 kg (600 kg)* 7-10 deltagare	Knatte (under 12 år) fri vikt 8 deltagare, men 15 dragare får användas, fria byten
---	---

* Bonus av 10 kg för varje tjej, begränsat upp till 600 kg

I seniortävlingar får ingen dragare vara under 15 år, och i juniortävlingar får ingen dragare vara under 13 år. Ett juniorlag får bestå utav max fyra deltagare upp till 21 år. Övre åldersgräns för övriga är 18 år. I ungdomstävlingar får ingen dragare vara under 12 år, och inte vara äldre än 18 år. I knattetävlingar får ingen dragare vara över 12 år.

Inom sporten finns visa krav på utrustningen. *Repet* eller *linan* skall vara minst 33,5 meter långt och ha en omkrets på 10-12,5 cm. *Linan* skall vara "ren", inga typer av handfästen är tillåtna, men utomhus får man visserligen använda kåda till händerna. Utomhus måste skorna vara absolut släta under; dobbar eller

spikar får ej användas. Utomhus ska banan vara fyrtio meter lång och vara minst tre meter bred, och man tävlar på plant gräsunderlag. Inomhus tävlar man på en matta av grovt mönstrat gummi, och en match avgörs i bäst av tre dragningar i finalserier och i placeringsdrag. I övriga dragningar avgörs matchen i bäst av två drag, vilket medför att matchen kan sluta oavgjort. För att vinna ett drag gäller det att dra motståndarlaget en sträcka på fyra meter. Om något av lagen begår regelbrott får de en varning av domaren. Efter tre varningar under ett drag blir laget diskvalificerat. Det är förbjudet att sitta ner, låsa repet vid kroppen eller flytta händerna på repet.

Flygsportsförbundet

På grund av att flera grenförbund under Svenska Flygförbundet regleras av bestämmelser om civil luftfart (BCL), får inte barn och ungdomar under 16 år vara aktiva medlemmar. Innan man fyllt 16 år får man inte skaffa licens.

Det är endast modellflygföreningarna som tar emot barn och ungdomar. Den undre gränsen för att börja med modellflygning är cirka 7 år, men det är först från 10 års ålder man har den motorikförmågan och det omdöme som krävs för att flyga på riktigt. Modellflygning är som att lära sig cykla; har man en gång lärt sig så sitter det i för resten av livet. Av de knappt åtta tusen medlemmarna som ägnar sig åt modellflygning är få under 20 år.

Det finns en uppsjö av klasser inom modellflygningen bland annat friflygande motormodeller (F1B-F1G), linstyrda modellplan (F2A-F2D), RC-modeller (F3A-F3D), linstyrda skalamodeller (F4B-F4F), Raketflyg, Aircombat, Q500 och Fun Fly

Fotboll

Barn börjar träna fotboll tidigt redan vid 5-6 årsåldern. Tävlingar för 7-8 åringar förekommer som sanktionerade cuper som är föreningsdrivna. 7-8 åringar spelar med fem man på små planer, och matcher spelas utan resultatredovisning och tabeller. Från att barnen är 10 år förs tabeller över lagen i Skåne. Detta varierar i de olika distrikten. (När man ska börja med tabeller är förvisso ett ständigt diskussionsämne.) Det finns rekommendationer för femmannas fotboll. Den stora planen ska delas in i fyra planer. Det är handbollsmål som rekommenderas, men koner fungerar lika bra.

Det ska vara likt spontanfotboll och reglerna ska inte vara lika hårda, och allvaret ska tonas ner. Domaren ska ha en mer utbildande roll som tillrättavisar och förklarar vid domslut. Inkast mm för görs om tills det blir rätt. Storleken på bollen är nummer tre eller fyra.

Sjumannas fotboll spelas på tvären, en halv plan. Det finns särskilda mindre mål för att efterlikna elvamannafotbollen. Det är viktigt att spela på mindre planer med färre spelare för att de på planen ska få vara med så mycket som möjligt. Sjumannafotbollen är en utbildningsfas, och domaren är fortfarande utbildare, men är mer "polis" än innan för att efterlikna riktig fotboll. Använder storlek fyra på bollen.

Det är ingen skillnad för flickor och pojkar i fem- och sjumannafotboll. På de senaste åren har de kunnat ha rena flicklag för yngre flickor. Flickor och kvinnor får spela i pojk- och herrlag. Det finns numera ingen begränsning; förut var det till och med 13 års ålder.

I fem- och sjumannas får man ha hur många avbytare på bänken som helst, men fotbollsförbundet har inte infört att det måste ske ett visst antal byten per match eller att alla ska få spela lika mycket tid. De säger: "Fungerar det utan sådana rättvisekrav är det bra men det kan behövas klara rekommendationer ibland."

När man går över till elvamma vid 13 års ålder är det max sexton spelare som får vara med vid match. När distrikten ska göra upp serier varje år är det mycket diskussioner kring hur det görs bäst. Matcherna ska helst bli så jämna som möjligt, och det är bra att förlora ibland och vinna ibland. Från 13 år spelas det elvamma, men det ska även finnas sjumannas för de äldre. Trenden är dock att även många 12 års lag vill spela i 13 års serier för att öva inför övergången till elvamannafotboll. Ledarna vill förbereda laget och flyttar upp det, och förbundet har inte hittat någon lösning på problematiken, men de vill att barn ska spela sjumannas även när de är 12 år.

Pojkar 13 år och flickor 16 år spelar med bollstorlek nummer fem. På distriktsnivå görs exakt samma för pojkar och flickor. Från 11 år ska indelningen i seriesystem göras så att den gynnar alla. De flesta föreningarna vill spela i de "sämre" serierna. Geografin och slagkraften styr indelningen.

En individuell "tävlingsform" inom fotbollen är "teknikmärket": Teknikmärket är helt baserat på egenträning. Barn och ungdom-

mar tränar på olika matchlika moment för att sedan testa sig tillsammans med en kompis, ledare eller förälders hjälp. Det enda som behövs är en boll och lite fantasi. Märket är nivågrupperat i tre olika svårighetsgrader grön, blå och gul, och man börjar med grönt märke oavsett ålder.

Friidrott

Friidrott är mycket populärt just nu och det gör att vissa föreningar inte har möjlighet att ta emot alla som vill prova på, utan de får använda sig av ett kösystem. Friidrott är en idrott där det är självklart att flickor och pojkar respektive kvinnor och män idrottar tillsammans såväl i träning som vid tävling. Alla som vill får vara med på tävling, ingen som tränat behöver riskera att "sitta på bänken" på grund av "topping av laget". Man kan alltid tävla lika mycket mot sig själv som mot andra, eftersom de absoluta resultaten gör det möjligt att oberoende av placering alltid få ett mått på den egna prestationen.

Inom friidrotten har de inte licenser så förbundet vet inte exakt hur många medlemmar de har. De kan se hur många som är anmälda via det lokala aktivitetsstödet (LOK) och cirka fyrtio procent av de redovisade är mellan 7-12 år, trettiofem procent av de redovisade är 13-16 år och de övriga trettiofem procent är 17-20 år. De som är mellan 13-20 år brukar dock träna oftare än de yngre, vilket medför att antalet yngre borde vara fler.

Förbundets träningsmaterial sträcker sig till barn ner till 7 års ålder, men förbundet arbetar med att ta fram förslag på ändring till ungdomstävlingarna och som bland annat går ut på följande:

- Tävlingarna ska bestå av både lag och individuella grenar.
- Tävlingarna ska genomföras i högt tempo utan långa köer
- Tävlingarna ska genomföras i enkla former. (Många har vant sig vid den höga standarden som finns på många arenor och väljer därför bort de enklare tävlingarna vilket förbundet inte tycker är bra).
- Tidsbegränsade tävlingar
- Att man ska införa någon eller några tävlingsformer där alla har samma chans att lyckas, till exempel att man får gissa hur långt man hoppar och den som hoppar närmast sin gissade längd vinner.
- Alla ska tävla lika mycket, lika lång tid

- Flickor och pojkar ska vid vissa grenar kunna tävla i samma klass.
- Anpassa regler och redskap till åldersnivån. Lättare kastredskap, lägre häckar och så vidare.

Kort sagt, förbundet vill formulera ett policydokument som siktar på att få tävlingarna mer anpassade. På lokalnivå finns idag tävlingar för de yngsta som föreningarna själv reglerar och där de bestämmer vilka grenar som ska vara med. För många föreningar är det en god inkomstkälla att arrangera tävlingar och de bjuder därför in många yngre, men oftast inte yngre än 7 år. Den vuxna tävlingsformen överförs på barnen och de tävlar efter samma regelverk som förbundet sanktionerar (men barn yngre än 12 år är inte representerade i reglementet, och från 11 år och ner har arrangören rätt att bestämma). Tävlingarna brukar därmed vara mer anpassade när det är distriktsförbunden som styr.

Förbundet har gjort en inventering av friidrottens redskap vilket lett till man vid varje friidrottscentrum köpt ett utbildningspaket, "Levande friidrott", bestående av mjuka och lätta kastredskap, låga häckar och så vidare. Ett antal föreningar har även de köpt in paketen för att de yngsta lättare ska kunna ta till sig idrotten. Men det är inte särskilt vanligt att dessa redskap förekommer vid tävlingar.

För tre år sedan skedde en förändring i grenutbudet, en progression. Då infördes en ny åldersklassindelning och grenar. Härvid senarelades progressionen med ett år. Det som 15-åringarna gör nu gjorde tidigare 14-åringarna, och så vidare. (Enkäter har nyligen skickats ut för att göra en utvärdering av denna förändring.)

Frisbee

Svenska frisbee förbundet är ett relativt ungt förbund som bildades 1974. Frisbeen är uppdelad i två discipliner Ultimate som är lagidrott och discgolf (frisbeegolf) som spelas individuellt. Reglerna är desamma för barnen som för vuxna i de båda disciplinerna men de har regelböcker som är framtagna efter kunskapsnivå som bygger på samma grund.

Få föreningar i Sverige har verksamhet för yngre barn än 10-11 år. Det är rekommenderat att barn ska börja i den åldern, och att de då har en lättare frisbees, som till exempel väger 165 gram.

Det finns inga seriesystem före 15 års ålder, men de har turneringar på helger. Det är inte tävlandet som är det viktiga utan att komma iväg och träffa andra.

Ultimate: Kan spelas:

- inomhus, 20 x 40 m (som en handbollsplan), målområde sex meter. Det är rekommenderat att använda åtta till tio spelare i laget, med fem på planen. Fria byten, vid mål eller skada. Eller
- utomhus: 100 x 35 m. Målområdet är 18 x 35 m. Spelas vanligtvis med tre sjuor, alltså tjugoen spelare med sju på planen. Storleken och vikten (175 g) på frisbeen är den samma i både inomhus som utomhus men barn får använda lättarefrisbee (se ovan). Förbundet funderar på att minska planen för de yngre.

Discgolf spelas individuellt, och man kastar i korgar på en bana med nio eller arton korgar (hål). Man räknar det totalt antalet kast och poängen är att klara banan på så få kast som möjligt. Det är en annan typ av frisbee än vid Ultimate. Den är anpassad för att kasta långt, och som är mindre och hårdare och finns i många olika modeller.

Förbundet håller på att utveckla ett handikappsyst.

Fäktning

Inom fäktningen är cirka tjugofem procent av medlemmarna är under 12 år, och cirka sjuttio procent är under 20 år. När man får börja beror på vilken policy föreningen har. I vissa föreningar kan man börja när man är 6 år, i andra först när man är 10 år. Många börjar när de är 12-15 år, för att de slutat med andra idrotter. Förbundet har följande åldersindelning:

Knatte: 9 år och yngre
Minior: 10, 11 år
Yngre ungdom: 12, 13 år
Äldre ungdom: 14, 15 år
Yngre junior: 16, 17 år
Äldre junior: 18-20 år
Senior: 21 år och äldre
Yngre oldboys: 40-49 år
Äldre oldboys: 50-59 år
Veteraner: 60-69 år
Äldre veteraner: 70 år och äldre.

Tjejer och killar tränar ihop, eller i alla fall samtidigt. Men när det kommer till matchträ-

ning är de uppdelade. De yngre tävlar lokalt, men från yngre ungdom arrangeras tävlingar centralt ifrån. För de unga arrangeras tävlingarna av en förening där alla möter alla. Är det många anmälda delas de in i grupper där alla möter alla. Man har uppsamlingsheat, A- och B-finaler. Även om man inte vinner ska man få fäkta i många matcher. Vid tävlingar utses en etta, tvåa och trea, men det är vanligt att alla får diplom. Fäktmässigt är reglerna de samma för alla som fäktas, men utrustning och matchlängden är anpassad. Utrustningen är mindre och lättare, värjan är kortare och lättare. Knattar har värjor som kallas nollor, vilka är den lättaste och kortaste varianten.

Ungdomsfäktare går över till tvåor. När man blir junior går man över till fullängd, så kallade femmor. Vuxna fäktas i nio minuter effektiv tid, och maximalt femton poäng, Ungdomar brukar fäktas maximalt tre minuter, och ska uppnå fem poäng. Normal matchlängd för knattar och yngre ungdom är 1,5-2 min. Uppnår man poängen – såväl vuxna som barn – innan tiden har gått, avbryts matchen. De unga tävlar i hopslagna klasser, och även i yngre ungdom kan det förekomma mixade klasser.

Det finns nationell ranking från yngre ungdom och uppåt. Detta system har förbundet haft under de senaste femton åren.

Säkerhetskraven ökar ju äldre man blir; med tätare masker, andra dräkter och klingor. Det finns ett stort regelverk när det gäller säkerhet för seniorena.

Golf

Allt yngre börjar spela golf, ner till 5-6 år förekommer. Det finns 460 golfklubbar runt om i Sverige och det är upp till varje klubb att bestämma hur de vill ta hand om barn och ungdomar. Grupper kan delas in efter handikapp, ålder eller kön, i syfte att göra det så bra som möjligt för den enskilde individen. Man brukar säga att det inte ska vara fler än sju i en grupp, men det ska anpassas efter vad barnen kräver. Förbundet säger att varje barn är unikt och varje barn ska få utvecklas i sin takt.

Det organiseras cuper och tourer där man ska var 13 år för att få delta (på riksnivå). På klubb tävlingar kan man börja tidigare. På klubbnivå brukar det inte förekomma priser utan man tävlar mot sig själv för att sänka sitt handikapp. När man tävlar på riksnivå är det mer på allvar.

Som nybörjare får man lära sig fyra saker: hänsyn, banvård, säkerhet och att inte spela för långsamt. Man får lära sig att man är sin egen domare och att man inte ska fuska. Efter hand kommer tävlingsmomentet in.

Svenska Golf förbundet har startat en utbildning - Golf för barn - som ska öka kvaliteten hos barn- och ungdomsverksamheten i Golf Sverige.

Gymnastik

Gymnastikförbundet har hundra års erfarenhet av barn och ungdomsverksamhet. De arbetar med ett helhetstänk - "Gymnastiken vill" - där material och utbildningar bygger på träning av grundövningar och andra färdigheter. Utöver detta är rörelseglädje ett centralt begrepp i verksamheten. Det finns sju discipliner inom gymnastiken: Hopprep, Kvinnlig AG, Manlig AG, Rytmask Gymnastik, Aerobic Gymnastics, Trampolin och Trupp, och det arrangeras tävlingar i dem alla. Trupp är den disciplin som har flest barn och ungdomar, medan Aerobic Gymnastics har minst.

Barn kan börja med familjegymnastik redan när de är 2-3 år, men det till kommer många barn i alla åldersgrupperna. Cirka fem till tio procent av medlemmarna är pojkar eller herrar.

Träningspassen brukar ske i åldersindelade grupper men det är upp till föreningarna att avgöra hur de vill dela upp grupperna. När man får börja tävla som senior beror på disciplinen (se nedan). De mindre barngrupperna är alltid mixade, därefter beror det på olika faktorer om pojkar/flickor tränar tillsammans men det finns mixtävlingar, även för seniorer, vilket medför att träningen även är mixad. Det är föreningarna som skaffar licenser till sina medlemmar, så det är de som avgör vilka som ska tävla. Man måste klara vissa saker och krav för att få tävla. I vilken ålder man får börja tävla beror på vilken disciplin man utövar. Tävlingsarna är anpassade efter vilken nivå gymnasten är på. Tävlingsarna är mycket anpassade efter åldrarna, men det är stor skillnaden mellan de olika disciplinerna och det skiljer när man börjar tävla. I trupp är det vanligt att man börjar tävla redan vid 7-8 års ålder.

Trampolin är en liten disciplin och förbundet arrangerar USM, JSM och SM. Det förekommer nog breddtävlingar på distriktsnivå, men förbundet vill satsa mer på denna typ av tävlingar eftersom intresset för trampolin

ökat i och med att allt fler skaffar trädgårds-trampoliner.

Inom rytmisk gymnastik arrangeras regiontävlingar, och man får börja delta i vid 8-9 års ålder med enkla fasta övningar för de yngsta.

När det gäller de individuella tävlingarna är det viktigt att barnen ska våga visa upp sig, och det ska vara mycket lite fokus på själva tävlandet. När det gäller barn på distrikts-/regionnivå brukar alla som är med få diplom; ibland är det priser till alla. I trupp som har väldigt många deltagare (kan vara sex- till sjuhundra stycken) brukar det vara utdelning av deltagarplaketter istället. Det förekommer breddtävlingar utan poängsiffror. Vanligt är att en etta utses, sedan är de övriga tvåor. Inom allmångymnastiken, förekommer "tävlingar" från cirka 3 år, från cirka 7 år får de göra kulterbyttor, hjula och så vidare, vid cirka 10 år är det KM eller tävlingar i grupp som gäller. Det är först när man blir senior (cirka 16 år) som man tävlar efter seniorregler.

Förbundet är optimistiskt inför framtiden och skriver: *Under de gångna hundra åren har Gymnastikförbundet ständigt utvecklats. Vid 2004 års förbundsmöte kommer det att fattas nya beslut som innebär en fortsatt anpassning till tidens villkor och krav. Gymnastikrörelsen står starkt rustad för att med kompetens och engagemang ta sig an nya utmaningar. Med tillit och förväntan möter vi det nya seklet!* Man ska, kort sagt, vara lyhörd för nya trender och växlande behov.

Förbundet har i RF:s anda formulerat såväl policydokument som handlingsplaner för barnidrotten, där man bland annat vill satsa på flickidrotten, och man vill även öppna dörrar för fler, samt ta hänsyn till barns varierande utvecklingstakt och utforma barnidrotten så att tävlingsresultat är av underordnad betydelse. Gymnastikförbundet ska därmed pröva alternativa tävlingsformer anpassade för barn. I stor utsträckning tävlar barnen mot sig själva och sina egna resultat i stället för mot varandra. Men samtidigt ska de flickor och pojkar som har talang och ambition att göra en elitsatsning även kunna göra detta under socialt trygga former. Det kan även tyckas dysfunktionellt med en uppdelning på flera (sju) discipliner när det gäller barn- och ungdomsidrotten, något som förbundet även observerat, och man vill nu stimulera till ett ökat samarbete mellan tävlingsföreningarna inom respektive disciplin,

samt stimulera till ett ökat samarbete mellan tävlingsdisciplinerna.

Gång och Vandring

Gång har inte särskild stor barn- och ungdomsverksamhet. Tävlingsgång är en gren som ingår i friidrotten.

För att locka fler unga utövare har förbundet engagerat ett ungdomsråd som har tagit fram konceptet "Gångpolarn". Bakgrunden är att många barn och ungdomar rör sig för lite och att goda vanor ska grundas tidigt, där gång är ett bra alternativ. Förbundet har tagit fram märken som ligger på olika nivåer för hur långt eller länge man ska gå. Man får själv välja vilken nivå man vill satsa på. Gångpolarmärket finns i fyra olika valörer.

Brons- cirka en km eller tjugo minuters promenad

Silver – cirka två km eller fyrtio minuters promenad

Guld och högre valör – cirka tre km eller sextio minuters promenad

Handboll

De yngsta spelarna (D-ungdom, 10 år) som utövar handboll spelar med skumgummiboll, men de håller på att utveckla en ny mjuk boll som är mer lik en handboll. Sedan används softboll (BC-ungdom 12 och 14 år. Upp tills barnen är 11 år (födda 94) spelar de på tvären av en handbollsplan med handbollsmål med sänkt ribba. 9-10-åringar spelar inte i serier. Men cuper arrangeras vanligtvis över en helg, runt om i Sverige.

Spelat har ändrats mycket de senaste tio åren. Spelet har blivit snabbare och tuffare. Men vad det gäller material, regler och så vidare, har inte så mycket skett. Generellt sett har hallarna dock blivit bättre. Klister accepteras inte i alla hallar därför börjar ungdomarna använda klister relativt sent. Nackdelen är att det tar en tid att lära sig spela med klister. Tjejer använder oftast mer klister, vilket kanske kan tyda på att handbollarna är för stora för framförallt tjejerna. Bollarna skulle kanske vara ytterligare mindre än de redan är för barn och ungdomar. Det finns andra sätt att spela handboll:

- **Minihandboll:** Minihandboll spelas med en skumgummiboll. Bollen är "snäll" mot nybörjarna och alla kan greppa den. Värm-

land och Örebro har provat att spela på tvären, en plan har då måtten 20 × 12 meter vilket gör två planer på en "riktig" plan. Varje lag består av fem spelare. Det blir bra fart på matcherna eftersom det är så korta avstånd vilket dessutom gör att samtliga spelare blir mer delaktiga i spelet.

- **B. Coolhandboll:** Ett handbollsliknande spel där man ska lägga bollen på en målplatta. Lämpligt att spela på ställen där det inte finns några mål, exempelvis på skolgården

Förbundet har även utvecklat ett "körkort" för handboll, Handbollskortet, som mest handlar om uppträdande och god miljö.

Innebandy

Innebandyn har cirka 130 000 licenserade spelare vara av cirka 95 000 av dem är 16 år och yngre. Innebandyn har fram tills nu haft en stor tillströmning av barn och ungdomar, vilket gjort att det är fullt i vissa föreningar och att barn och ungdomar fått stå på kö för att få börja. Som lagsport är innebandyn näst störst efter fotbollen på tjejsidan. Fram till 11 år är det fritt att mixa lagen. Från 12 år till 15 år måste laget ansöka om dispens för att en flicka ska få spela med pojkarna. Pojkar får inte spela i flicklag.

Vid 7-9 års ålder brukar barn börja med innebandy. För dem finns knatteligan. De spelar då på små planer inte större än 20 x 10 meter, men vilket dock varierar beroende på hallarnas förutsättningar. I Skåne spelas matcherna tre mot tre, små mål och ingen målvakt. Speltiden är 2 x 15 minuter och spelarbyten görs genom avblåsning i intervall av två minuter. Stockholm har en annan variant med fyra mot fyra på liten plan (20 x 10 m). Knatteligan är tabellös. Reglerna – som är relativt detaljrika – är i grunden samma för de yngre, men domaren ska instruera istället för att enbart döma. Reglerna ska användas med "sunt förnuft" i syfte att "undervisa".

Mellan 10 och 11 år får man välja om man vill fortsätta med småplansspel eller prova på stora planer med spel fem mot fem. Det ska vara en förberedelsestid inför seriespel och spel på stor plan. I Skåne har de *poolspel* för barn mellan 7-11 år utan att skriva in resultat i tabeller. Matchtiden vid poolspel är 2 x 20 minuter och spelarbyten sker vid avblåsning, som i knatteligan.

Tidigare sågade man av klubbarna för att anpassa längden på klubban efter hur lång spelaren var. Idag finns det barnanpassade klubbor på marknaden. Klubbans längd har betydelse för inläring av klubbteknik. Till nästa säsong (säsong 05/06) kommer det att finnas små klubbor med mindre klubbblad som ska underlätta spelet för de yngre.

Från 12 års ålder, i Skåne, spelar man på stor plan (cirka 40 x 20 meter) med fem man på plan plus en målvakt och stor målburen. Många distrikt spelar med fem mot fem redan från början men förbundet arbetar med att införa Skåne- eller Stockholmsmodellen. Från 12 år används tabellsystem. Indelningen av lagen ska ske så lokalt som möjligt. Det ska vara geografiskt bra, för att resorna ska bli så korta som möjligt. Självklart beror det även på hur många lag som finns i ett område också. Det spelas normalt en match per vecka och serien sträcker sig mellan oktober och mars för att det inte ska konkurrera med "sommarsporterna". Reglerna för ungdomarna är, som nämnts, samma som för seniorer.

Poolspelet är en lättare form än traditionella seriespel. Tanken med poolspelet är att ungdomarna skall få tillfälle att dra på sig föreningens matchtröja vid ett antal tillfälle per säsong (troligtvis tre gånger på höstterminen och tre gånger på vårterminen). Det viktiga är att spelarna får träffa andra ungdomar i samma ålder och spela lite matcher. Resultat kommer inte att räknas och därmed inte heller att dokumenteras. Ansvaret för arrangemangen ligger helt på de anmälda föreningarna. Syftet är att få fram en god idrottsetik, såväl för genomförande av den verksamhet man anmäler sig till som för en god ledarstil. Klasserna P10 och F10 deltar i poolspelet. Tre lag möts på samma spelplats, där alla möter alla. Matcherna spelas på fullstor plan med fem utspelare och en målvakt. Om man har mer än ett lag i samma klass i poolspelet får man mixa lagen mellan varje omgång.

Ishockey

Ishockeyn har drygt 100 000 aktiva medlemmar, cirka 40 000 är under 12 år och 50 000 är mellan 12- 20 år. De flesta är 6 till 9 år när de börjar med ishockey. Damhockeyn utgör 3 000 av antalet ishockeyspelare och av dess är 1 800 tjejer under 16 år.

Det är ganska ofta förekommande att flickor spelar med pojkar. Flickorna spelar ofta

i både pojklaget hemmavid och i en annan klubbs flick- eller damlag också. Flickorna spelar ofta upp till 16 årsålder sedan blir de fysiska förutsättningarna för tuffa när killarna kommer upp i junioråldern. Fram till 16 år klarar sig flickorna då de ofta är tidigare fysiskt utvecklade än killarna. Utrustning är anpassad för ungdom; både mindre, lättare och smidigare.

Det finns tio goda råd för ungdomshockey, bland vilka märks: Träning är viktigare än match, träna själva så mycket som möjligt (egna spontana övningar är viktigt). Uppmana gärna till street-hockey eller spela gärna innebandy i alla varianter. Hockey ska vara kul: skippa taktiken, skit i spelsystem, låt dem jaga pucken. Inga toppningar och taktiska system: låt ungdomarna använda sin egna fantasi och utvecklas på sina egna villkor. Låt alla prova på alla positioner i laget. Läs inte ungdomarna som back, center eller ytterforward redan från början. Rulla runt femmorna. Byt istället för köp: Ska man hänga med i märkes hysterin kan det bli dyrt att prova på hockey. Se till att klubben ordnar bytesdagar eller hyr ut utrustningspaket för säsongen. **DÅ KAN ALLA SPELA ISHOCKEY!**¹

Det talas om nivåanpassad träning, vilket innebär att man utgår från spelarnas mognads- och kunskapsnivå, och man talar om olika stadier:

- Björnligan 7 år: Leken står i centrum – ishockey i lekfulla former. Lekstadium
- Gulddåldern 9 år: Motorisk gulddåldern – motorik- och koordinationsträning extra gynnsam.
- Inför puberteten 13 år: Fysisk tillväxt – uppbyggnadsträning. Uppbyggnadsstadium.
- Inför junioråldern 16 år: Prestation – specialisering. Prestationsstadium
- Junior 18 år: Högprestation – högprestationsstadium..

Björnligan – ishockey på tvåren (7 år):

Björnligan är inne på sin trettonde säsong och är ishockey som spelas på tvåren av rinkens och är för barn upp till 9 år. Två matcher kan spelas samtidigt på rinkens i de båda ytterzonerna. Detta betyder att fyrtiofyra spelare uppdelade i fyra lag med högst elva spelare per lag kan

¹ http://www.coachescorner.nu/Pages/Arkiv/UNGdom/ung_arkiv1.html

vara på isen samtidigt. Verksamheten sker ute i respektive förening. Under de tio senaste åren har över trehundra femtio föreningar arrangerat Björmligan. Syftet med att arrangera Björmligan är i första hand att rekrytera barn och ungdomar. Vi ska se Björmligan som en föreningsverksamhet med matcher endast internt inom föreningen, utan tabeller och poängligor. Liksom i fjol kommer antalet flickor som deltar i Björmligan att bevakas. Damhockeyn blir för varje år större och målet är att fler flickor börjar bekanta sig med ishockeyn. Björmligan är ett utmärkt tillfälle för flickorna att pröva på sporten. Förbundet manar till att rekrytera spelare genom att dela ut inbjudan till alla skolbarn i årskurserna 1-3, och med affischer och annonser i lokaltidning. Vidare ska man dela in spelarna i lag områdesvis eller slumpvis, om de inte anmäler sig lagvis. Räkna inga tabeller, serier eller skytteligor

Dessutom brukar man ordna en speciell avslutningsdag med lite extra "pompa och ståt". Det koras ingen segrare utan man välj istället att lotta ut priserna bland deltagarna. Diplom ska delas ut till alla som deltagit.

Matchregler för Björmligan är följande: Speltiden bör vara 2 x 15 min rullande tid. Byten var nittionde sekund efter avblåsningarna. En viktig regel är att alla ska spela lika mycket. Matcherna leds av en matchledare (utbildade domare behövs inte). Ishockeyrinken delas upp så att matcherna spelas i de båda ytterzonerna med de blå linjerna som avgränsningar. Mittzonen används som uppehållsyta för de som inte spelar, de kan till exempel träna teknik. Spelytorna kan avgränsas med minisarg, liggande träreglar, bandysarg eller gummslang. Ishockeyförbundets samarbetspartner JOFA har tagit fram nya skydd för de yngsta spelarna. Skydden är godkända för spelare upp till 10 år. Hjälmskydd, halsskydd, benskylld, armbågsskydd, klubba, matchtröja (enhetlig för laget). Vid regelbrott ska matchledaren blåsa av och informera om vad felet bestod av. Om spelare har klar målchans just då tiden för bytesavblåsning ska spelaren ges möjlighet att utnyttja sin chans. Direkt efter ska avblåsning ske. Minsta antal är sex spelare och högsta antal är elva spelare. Det ska vara fem utspelare och en målvakt är på isen samtidigt. En viktig grundregel är att samtliga spelare ska prova på målvaktsspelet. För regelbrott utdöms "mindre eller större straffet". Utvisning förekommer inte. Mindre straffet – spelaren får en tillsägelse av matchledaren, därefter sätts spe-

let igång genom tekning framför det felande lagets mål, (fem meter från målet). Större straffet – straffslag, utdöms för roughing, slashing, crosschecking – utdöms när en spelare ensam med målvakten dras ned bakifrån. Straffslaget utförs av valfri spelare i laget.

Issegling

Issegling går ut på att ta man ska ta sig fram på skridskor eller förflytta en farkost försedd med medar med hjälp av segel.

Barn- och ungdomsverksamhet inom isseglingen är ganska liten. Det är en ganska svår och farlig sport som inte riktigt lämpar sig för, framför allt, barn.

Under de senaste fem åren har man tagit fram en isjakt, en *ice optimist*, som barn från cirka 10 år kan köra. *Ice optimisten* fungera ungefär som en optimist jolle fast på is.

Även inom skridskoseglingen har det tagits fram ett lättare segel som även den är lämplig för barn från cirka 10 år. I skridskosegling håller seglaren i riggen. Segelytan är normalt 4,8 kvm och dess vikt är femton kg. Hastigheter runt 110 km/tim kan uppnås. Total sträcka vid tävling är cirka tio km. Lägsta klassen vid tävling är 10-15 år, följt av juniorklassen 16-21 år. Det finns drygt tjugo föreningar som har barn- och/eller ungdomsverksamhet. Intresset bland de yngre ökar dock. Mycket av den här verksamheten är fortfarande under uppbyggnad.

Judo

Judo är en mycket populär idrott bland barn och de har många barn i sina föreningar. Det finns judo för barn från 4 år upp till cirka 6 år, och kallas för skilda saker i de olika distrikten: knattejudo, judolek, stor och liten (där även de vuxna får vara med) eller liknande. Gemensamt är att barnen leker judo, och de har inte riktig träning. Det finns speciella barn regler som består av särskilda bestämmelser för barn och ungdomstävlingar, kategori barn 10 (B10).

Tävlingar genomförs med poolsystem och indelning sker efter löpande vikt. De fyra närmaste i vikt tävlar mot varandra. Vid tillräckligt antal kan dessa kategorier även indelas efter erfarenhet och grad. För B12 kan även viktindelas ske.

Matchområde skall vara minst 5 x 5 meter med minst två meter säkerhetsområde. Vid tävlingar med inblandning av andra kategorier

skall tävlingsområdet vara särskilt avskilt för kategorierna B10 och B12 (tydligt markerat, man ska ej blanda kategorier). Vid regelbrott stoppar domaren matchen och informerar den tävlande enkelt och tydligt (utan att använda ett för barn obegripliga begrepp) om felet som begåtts. Icke tillåtna tekniker är: "kumi kata" ovanför axelklaffen, skulderkast med ett eller två knän i mattan, benplockstekniker (grepp i ett eller två byxben) "sutemiwaza" (offerkast), kata gatame-grepp, inga vändningar, fasthållningar med samkaku-waza, samt inga halslås (shima waza) eller armlås (kansetsu waza). Vid upprepade regelbrott av samma slag används ordinarie bestraffningssystem (shido), men den tävlande ska varje gång muntligen enkelt och tydligt få veta vad felet är. Tävlingar genomförs med poolssystem eller utslagspooler med direkt återkval. Vid tillräckligt många deltagare kan de yngre kategori indelas efter erfarenhet och grad. Matchtiden är två minuter i dessa åldrar, vilket kan jämföras med tre minuter för U14-16, fyra minuter för J17-22, och fem minuter för herrar/damer (från 17 år). *Golden Score* används inte i ålderna B10 och B12.

Kanot

Kanotförbundet består av sex olika grenar: Fors, Hav & Motion, Slätvatten (racing har flest aktiva medlemmar), Drakbåt, Kanotsegling och Kanotpolo. Det finns unga barn som börjar med kanotsport redan vid 9 års ålder men idrotten kräver en viss styrka och passar därför bättre för de något äldre barnen. Av dem som är under 25 år är cirka trettio procent barn, 12 år och yngre.

Det finns barnanpassade kanoter som är kortare och som därmed väger mindre. Barnen orkar bära dessa själva, och kanoterna är lättare att styra i vattnet. Det finns inga tävlingsklasser för dem som är under 12 år. Paddlarna är individuella och anpassade efter hur lång man är.

Vid 12 års ålder får man börja tävla och åldersindelningen är följande:

Miniorer: 12 år
Ungdom: -14 år
Ungdom: -16 år
Junior: -18 år

Miniorer och ungdomar tävlar oftast i enmannakanot, sällan med två- eller fyramannakanot. De får bara tävla i en klass per tävling. I

Svenska Ungdomscupen tävlar ungdomarna mot andra i samma ålder, för att det är ett mer rättvist system. Alla som deltar får poäng och de lag som har med många tävlande premieras på så vis. Reglerna är de samma för alla som tävlar, det är sträckornas längd som varierar.

Det är fler killar än tjejer (cirka trettio procent) som är medlemmar i kanotförbundets föreningar. Tjejer och killar tävlar samtidigt, men inte mot varandra. Det är ingen skillnad i sträckorna mellan tjejerna och killarna.

Klättring

Det finns tre typer av tävling: Speedklättring – inte särskilt populär i Sverige – där två tävlar mot varandra samtidigt. Wall som går ut på att ta sig så högt upp som möjligt och repklättring där man även tar sig så högt som möjligt, men med säkerhetslina.

Förbundet har cirka sex tusen medlemmar och cirka tusen av dem är juniorer (under 18 år). Medlemmarna delas in i åldersklasser vid tävlingar. De senaste tre åren har de vuxit med cirka tusen medlemmar per år, mest i storstäder, där den ökade tillgängligheten med möjlighet att klättra inomhus varit den självklara orsaken. Tidigare praktiserades det enbart utomhus. Klättring anses vara en spännande idrott, mycket äventyr och det lockar, för tillfället. Hallarna byggs på kommersiell bas och byggs inte speciellt för barnens skull utan för alla. Utvecklingen de senaste åren har medfört att det även kommit barngrepp på den svenska marknaden. Det finns numera företag som enbart säljer barngrepp.

Klättringen har inte gjort så mycket för att anpassa idrotten för barnen hittills, förutom barngreppen. Men förbundet har tagit fram en manual för juniorklättrare som instruktörerna ska använda sig av. Banorna är anpassade på så vis att greppen sätts med kortare mellanrum och är greppvänliga. Så mycket mer än så är det inte.

Instruktörerna ska visa barnen/ungdomarna vad som är rätt och fel. Förbundet rekommenderar inte klättring före man är 6-7 år gammal. Före man fyllt 12 år får man inte säkra varandra, och före de är tillåtna att göra det måste de kunna visa vilka kunskaper de har och att de är mogna att klara av det. Uppsikten ska vara sträng för att inga olyckor ska ske. Utbildning är därför viktigt.

Det är möjligt att börja tävla relativt tidigt, om man vill. Utomhus finns alla typer av

svårighetsgrader, vilket gör att även nybörjare kan klättra och tävla utomhus. Man kan börja med klättring tidigt om det finns kompetent personal i närheten. Traditionellt är det utomhusklättring som är den stora grenen, men det är inte längre en självklarhet för barn och ungdomar.

I tävlingsammanhang är barn och ungdomar indelade i ålderskategorier: Knattar som är under 12 år, juniorer som är mellan 14-16 år och seniorer från 17-18 år. I knatteåldern tävlar flickor och pojkar mot varandra medan de äldre är uppdelade damer och herrar för sig. Knattar och juniorer tävlar på rep. Ungdomstävlingar är med topprep eller man leder. När det gäller disciplinen Boulder, som man klättrar utan rep med tjocka mattor under, rekommenderas det inte för ungdomar 16 år eftersom den säkerhetsmässigt är farligare samt att det inte är nyttigt för unga att träna den typen av träning som krävs. Väljer man som 16-åring att börja med Boulder blir man automatiskt senior i den disciplinen och tävlar på samma villkor som de äldre. Man kan alltså tävla som både junior i repklättring och som senior i Boulder. Juniorer klättrar genom att ta med sig repet och fästa det efterhand desto högre upp de kommer. Det kallas att leda.

I Sverige arrangeras Sverigecupen med cirka fem deltävlingar per år där cirka 50 ungdomar brukar medverka. Första-, andra- och tredjeplats premieras, men andra priser brukar också lottas ut. Vid andra cup-tävlingar försöker man premiera alla, till exempel genom att ge priser till klättrare med roligast lösning, snyggast stil, och så vidare. Vid de loka tävlingarna är det än viktigare att premiera alla deltagare.

Det arrangeras ungefär fem tävlingar per år och då brukar tjugo till trettio knattar delta (kan skifta från år till år). Knattegruppen är större än mellangruppen vid tävling. Varje år arrangeras juniorläger där alla juniorer som är tävlingsaktiva bjuds in. I år (2005) deltog femtiofem ungdomar. Läget är till för att stärka och höja gemenskapen, och i högsta grad anpassat för ungdomarna.

Det är emellertid samma regler för alla repklättrare oavsett ålder, förutom att de yngsta är toppankrade. Det viktiga är att alla ska få klättra och då är det bättre att ha snällt system. De har dock ett poängsystem, men det är uppbyggt så att alla ska få klättra två leder och får poäng vid båda klättringarna för att sedan gå vidare eller inte. Klättrar man en dålig led så

har man chans att gå vidare ändå. Desto mer man klättrar desto bättre kan man bli.

Förbundet arbetar med ett mer anpassat reglemente för Sverige som beräknas vara klart nästa år.² Med tydliga riktlinjer vill klätterförbundet förankra barn och ungdomsklättring i säkra former. Förbundet vill därmed stödja klubbarna och deras verksamhet.

Konståkning

Konståkningen har cirka tolv tusen medlemmar som är yngre än 20 år. Barn börjar med skridskoskola där de yngsta är 4 år men de kan var upp till cirka 8 år när de börjar. Skolan innehåller mycket lek och barnen ska lära att ta sig framåt på skridskor. Det är flest flickor som är med men det är fler pojkar än i de övriga grupperna. Teknisk färdighet avgör när man börjar med konståkningsskola. Det brukar ta mellan 1-3 år innan man flyttas upp. Allt bygger på att man lär sig en teknisk färdighet. Har man lärt sig en teknik går man vidare till nästa. Man går gradvis uppåt mot svårare tekniker.

Flickor och pojkar tränar i blandade grupper hela vägen upp till landslaget. Det är bara under tävling de delas. Men det är tillåtet med mixade klasser. Om endast en eller två pojkar anmäler sig till en klass ska arrangören i samspråk med anmälda pojken/pojken ska avgöra om pojken/pojken ska tävla för sig eller tillsammans med flickorna. Om flera pojkar anmäler sig till samma klass ska de naturligtvis tävla för sig. Från och med cirka 7 år får man delta i tävlingar, men man kan börja tävla hur sent som helst. Första tävlingarna är så kallade minitävlingar där endast en begränsad del av ytan används och det förekommer ofta en speciell slinga som åkaren ska följa. Det finns även tester för de yngsta där det förekommer att flera åkare är på isen samtidigt för att visa vad de kan.

Förbundet håller på att utveckla en ny tävlingsform som förhoppningsvis ska vara klar till nästa säsong. Tyngdpunkten ska ligga på underhållningen, ingen fokus på teknik. De här tävlingarna ska ske parallellt med de vanliga tävlingarna. Det ska inte förekomma rangordning (1-10 i de vanliga klasserna) utan en etta, en tvåa sedan är de resterande treor. De tävlande får inga poäng för sina åk. Den här tävlingsformen ska tillåta alla nybörjare tävla

² Krabat: Riktlinjer för barn- och ungdomsklättring

oavsett ålder men även för dem som inte vill satsa eller känner sig redo. Denna tävlingsform är en utveckling av de först C-tävlingarna där nybörjarna inte heller får poäng. Vid dessa tävlingar får vanligtvis alla deltagare medaljer eller annat pris som är lika för alla.

Trenden att konståkare måste vara mycket unga för att lyckas har vänt. Åkarna är numera tvungna att vara fyllda 15 år för att få delta vid stora internationella mästerskap och 13 år vid internationella juniortävlingar.

Konståkningen har tagit fram ett eget policydokument "Konståkningen vill", efter RFs förlaga, som klubbarna ska arbeta efter. Allt har utvecklats under de senaste tio åren; man har fått bättre utbildningar, bättre tränare och ledare, och så vidare. Förbundet håller dessutom på att utveckla den nya tävlingsformen som komplement till den andra tävlingsverksamheten.

Landhockey

1978 blev landhockeyn ett eget förbund och har varit en framgångsrik familjesport. Det är få unga som utövar landhockey, men utövare ner till 4 års ålder har förekommit.

Minihockey är ett projekt som pågår för att få in fler barn och ungdomar mellan 8 och 14 år till landhockey genom samarbete med skolor. Reglerna de spelar efter är förenklade varianter av grundreglerna. Allt annat spel utgår teoretiskt från samma regler och generellt har landhockeyn många regler. Klubbans platta sida får endast användas, ingen kroppskontakt är tillåten, mål får endast göras inom målområdet, man får lyfta bollen men inte slå den över knähöjd, man får inte lyfta motståndarens klubba och så vidare. Domaren är främst med för säkerhetens skull när de yngre spelar match.

Föreningarna kan ha knattelag för dem som är yngre än 15 år.

Landhockey inomhus spelas på femmannaplan, där regler och planstorlek är den samma för knatte-, junior- och seniorlag. Landhockey utomhus spelas på elvamannaplan för seniorer och juniorer. Barn under 12 år kan även spela med femmannalag utomhus, och då på halv plan.

Från cirka 10 års ålder får man börja åka på cuper. I knattelagen ska toppning inte förekomma, alla som vill vara med och spela ska få vara med. På seniorsidan är det mer fokus på

att ta ut det bästa laget men många lag har få spelare, vilket gör att *alla måste var med*.

Motorcykel och Snöskoter

Motocross är störst när det gäller barnverksamhet inom motorcykelförbundet. Motocross är sporten som ger allt ifråga om fart, spänning, adrenalinkickar och den totala kontrollen över sig själv och sin motorcykel. Det innebär ansvar men också spänning, äventyr och kontroll över motorcykeln. Man tävlar mot andra likasinnade crossintresserade ungdomar, såväl killar som tjejer. När man är under 13 år är det 80-kubik som gäller, när man är 13 år kan man ta steget upp till en 125:a

År 2004 hade förbundet tusen guldhjälmslicenser (barn under 12 år) och i juni hade de 900 guldhjälmslicenser, vilket innebär att det i slutet av 2005 bör finnas fler än föregående år. Före ett barn får guldhjälmslicens måste han/hon gå igenom en utbildning som startar med brons hjälm och sedan silverhjälm.³ För att klara brons hjälm måste barnet kunna vissa baskunskaper, som vad man ska ha för kläder, vad flaggorna betyder och annan allmän information. Vårdnadshavaren måste även vara delaktig i utbildningen. De yngsta kan vara 4-5 år när de tar brons hjälmen. Nästa steg är silverhjälm och då ska barnet lära sig mer praktiska övningar som olika inbromsningar och köra slalom mellan koner. Koordinationen är viktig. För vårdtagarens del ska kunskapen öka när det gäller hur man ska och inte ska uppföra sig vid banan. Vikten av bra kost för barnen samt att de ska få möjlighet att vila. För att klara guldhjälmslicensen ska barnet köra ett så kallat examensheat samt klara ett teoriprov. Barnet ska ha ökade kunskaper om sin egen klubb samt förbundet. Vårdnadshavaren ska även här genomgå viss utbildning och bli godkänd för att barnet ska klara licensen. Licensierad guldhjälmsförare kan söka ungdomslicens det år föraren fyller 12 år, utan ny uppköring för ungdomslicens. Uppklassningen kan inte återtas. Förare och vårdnadshavare ska kunna dokumentera att föraren under minst fem relevanta tävlingar (från det år man fyllt 10 år) på regionnivå eller liknande, inte möter relevant motstånd från konkurrenter. När man fyllt 12 år går man upp i ungdomsklasserna U12-15 år

³ För mer info se "Att bli med guldhjälms - motocross" och "Att bli guldhjälms - speedway"

med 80 cc (kubik). Ungdomsklassen är vanligtvis indelad i 12-13 år och 14-15 år.

Idrotten är anpassad på så viss att maskinerna varierar i storlek. Det finns många sorters små maskiner. Det går att strypa motorena vilket medför att fordonen inte kan köra så fort. Ungdomar kör i snitt 45-50 km/h och barn cirka 30-35 km/h. Maskinen man som senior ska lära sig behärska är på 500 cc och utvecklar minst 60 hkr – och den saknar både växellåda och broms. För ungdomar mellan 12-17 år finns liknande maskiner, men med 80 cc motorer som är försedda med växellåda. Effekten blir då cirka 20 hkr – det räcker mer än väl för de cirka 160 meter långa banor man tävlar på. Från att man är 13 år får man köra 125 cc upp till man är 16 år som kallas U125. Klassen är till för dem som är lite mer storvuxna och kan hantera motorcykeln. Junior är man mellan 15-19 år där det finns tre olika maskinklasser: 125 cc, 250 cc och 500 cc. Klasserna är inte indelat mer efter ålder som vid ungdom. Förarna väljer själv vilken klass de vill köra i men vanligtast är att man börjar med 125 cc för att sedan gå vidare till 250 cc och sist 500 cc. Från det att man fyllt 19 år är man senior. De som är riktigt duktiga kan dock bli elitförare redan vid 15 års ålder. Det skiljer en del i reglerna mellan ungdom, junior och senior. De blir mer och mer utförliga och detaljerade. Den största skillnaden är antalet tillåtna starter per säsong. För ungdomar tjugo stycken, för juniorer 30 stycken och för seniorer upp till 40 starter.

Förbundet "tycker att barnidrott bör vara omväxlande och lekfull", den ska "uppmuntra till fysisk aktivitet", och vara "lagd på varje barns individuella nivå och KUL". Barnidrott bör också vara fri från "elitänkande", högt ställda förväntningar och utslagning. Vidare: "Tävlingar inom barnidrott bör vara kravlös, utan högt ställda förväntningar."⁴

Mångkamp

Inom mångkampen ingår tre discipliner: Modern femkamp, Orienteringsskytte och Militär femkamp. Disciplinerna är komplicerade och kräver en viss mognad för att kunna utövas. I princip tar man inte emot ungdomar yngre än 13 år i Modern femkamp och i de övriga två disciplinerna ska utövarna vara ett par år äldre för att få börja.

Ungdomsklasserna (under 18 år) i Modern femkamp tävlar i fyra grenar. Från och med man är junior (18 år och äldre) tävlar man i alla fem grenar. Distanserna för hur långt man simmar och springer blir längre ju äldre man blir. Reglerna för hur tävlingarna ska genomföras är i princip desamma oavsett ålder.

Orientering

Orienteringsförbundet har mellan 100-120 000 medlemmar, där cirka trettio procent är under 16 år, tio procent är under 12 år och cirka trettiofem procent är under 20 år. De flesta börjar med orientering när de är mellan 8-12 år. De har även en relativt stor grupp nybörjare (med eller utan förkunskap) som är 30-45 år, föräldrar till barn som börjar.

Fler klasser har tillkommit sedan 60-talet. Till en början var det äldre klasser som tillkom i och med att medlemmarna blev äldre, men därefter även klasser för allt yngre. De fyra utvecklingsklasserna (U-klasser), till exempel, infördes för cirka tio år sedan. Till skillnad från de vanliga klasserna som är åldersindelade är U-klasserna indelade efter kunskapsnivån. Upp till man är 16 år får man vara med i U-klasserna. Vid tävlingarna kan en 7-åring möta en 15-åring men ofta är de yngre med i de lättare U-klasserna och de äldre i de svårare U-klasserna. Det medför att klasserna är relativt jämna (även om en 7-åring och en 15-åring kan ligga på samma kunskapsnivå så springer den äldre snabbare och har bättre uthållighet). På tävlingarna försöker man tona ner tävlingsmomentet även om de medverkande rangordnas efter tiderna till en resultatlista. Första till tredjepristagare utses men vanligtvis får alla medverkande någon form av pris. Pojkar och flickor tävlar i samma klasser utom vid tävlingar med många deltagare då de delas upp i varsin klasser.

Reglerna inom orientering är den samma oavsett ålder. Mästerskapstävlingar har dock ibland specifika regler. Det som framför allt skiljer de olika klasserna åt är svårighetsgraden och längden på banan. Lätta banor är korta och följer ledstänger (vägar, större stigar, kraftledning).

Vad det gäller kartorna är skalan olika. Unga och äldre (cirka 35-40 år och äldre) har skala 1:10 000 som gör kartan mer luftig och lättöverskådlig (tydligare). Juniorer (från 15 år) och seniorer har skala 1:15 000.

⁴ "Att bli med guldhjälms – motocross" och "Att bli guldhjälms – speedway", s. 3.

Det är upp till föreningarna att bestämma om pojkar och flickor ska träna tillsammans eller åtskilt. Ofta är grupperna uppdelade efter kunskapsnivå och kompisgäng, mixat pojkar och flickor. Brukar vara Gröna gruppen, vita gruppen, och så vidare. När barnen blivit äldre, cirka 14-15 år väljer man ibland längre träningsrundor för killarna för att de fysiskt klarar mer.

I inskolningsklasserna är även pojkar och flickor mixade. Det sker ingen tidtagning vid dessa tävlingar, man kan hålla på så länge man vill. För att underlätta sätter man ut glada och ledsna "gubbar" i närheten av varje kontroll. Har man tagit en kontroll och springer åt rätt håll möts man av en "glad gubbe", väljer man fel väg möts man av en "ledsen gubbe".

*Från knattar till 90-åringar:*³ Orientering bedrivs av alla ålderskategorier. På en vanlig tävlingsplats samsas deltagare i allt från inskolningsklasser för 7-8-åringar, till de äldsta veteranklasserna. Det är inte ovanligt med deltagare i 85-årsklassen. På O-Ringen, världens största orienteringstävling, som pågår i fem tävlingsdagar och arrangeras någonstans i Sverige under juli varje år, finns det som regel till och med en 90-årsklass. En vanlig orienteringstävling innehåller cirka femtio klasser. Dessa betecknas med ett H i början för herrklasser och ett D i början för damklasser. Därefter följer åldersklassen. På ungdoms- och juniorsidan anges äldsta ålder för respektive klass och för löpare från 35 år och uppåt lägsta tillåtna ålder som får tävla i klassen. Elitklasser arrangeras för herr- och damseniorer, samt både äldre (19-20 år) och yngre (17-18 år) juniorer. För ungdomar finns det utvecklingsklasser, medan det för juniorer och äldre finns både motions- och nybörjarklasser. Dessutom finns det alltid ett antal öppna klasser av varierande svårighetsgrad och längd, där alla kan delta, oavsett ålder och kön. Banlängden varierar naturligtvis i förhållande till ålder. Även den tekniska svårighetsnivån varierar mellan klasserna.

Klassindelningen på orienteringstävlingar är ordnad efter ålder, kunskapsnivå och fysisk kapacitet. Orienteringsförbundet har en sammanställning som visar hur åldersindelningen ser ut, vilka olika klasser som finns inom respektive ålderskategori, preliminära banlängder, samt vilken kunskapsnivå man bör klara för respektive klass. Kunskapsnivåerna symbo-

liseras av färger som anger vilka tekniska orienteringskunskaper som fordras.

Det finns fyra olika U-klasser, U1, U2, U3 och U4. De har grön, vit, gul respektive orange svårighetsgrad. U-klasserna är öppna för alla barn och ungdomar upp till och med 16 år. Dessa klasser är ett komplement till de åldersindelade klasserna för barn och ungdomar. I alla U-klasser finns det möjlighet för föräldrar och ledare att skugga den tävlande som känner sig osäker. Det är också tillåtet att ge den tävlande instruktioner under tävlingen men det är inte tillåtet för "skuggan" att ta över och hjälpa till med att lösa orienteringsproblemet. Det är tillåtet för två eller flera tävlande att springa tillsammans med samma starttid. U-klasserna ska ge nya orienterande barn och ungdomar en möjlighet att oavsett ålder kunna börja tävla i orientering på en orienteringsbana som motsvarar den tävlandes kunskap.

Racerbåt

Det är i Rundbaneracing som de yngsta deltagarna får delta i inom racerbåtsförbundet, från det året man fyller 10 år (J15). Yngre deltagare får träna men inte vara med och tävla. Det är nytt för i år med denna klass. Tidigare vara man tvungen att vara 12 år för att få tävla. Det har funnit mindre båtar för barn länge men det är mer reglerat idag, så att det går långsammare och är mer stabilt, vilket är anledningen till att barn får tävla i Rundbaneracing.

Att yngre får tävla i Rundbana beror på att båtarna har anpassats så att motorerna är mindre (går inte lika fort) och stabilare, vilket gör dem enklare att hantera. Det är viktigt med säkerhet. I de andra disciplinerna finns inte anpassade båtar.

Från 12 år får de köra en snabbare båt som de kan köra tills de fyller 16 år. De som är 14 år eller äldre kan börja köra i T 400 (eller OSY 400). För alla andra klasser måste man vara 16 år eller äldre.

Inom Rundbaneracing finns ett flertal klasser, från ungdomsklasserna J15 och T15 till muskelklassen, Formula 2000. Målsättningen är att alla ska kunna hitta en klass som passar sin plånbok.

Rundbaneracing innebär att man kör på en bana med två till fem bojar som rundningsmärken. Banans längd är cirka 1 000-1 800 meter per varv. Varje tävling körs i fyra heat om fyra till sex varv där poängen från de tre bästa heaten räknas ihop till en slutpoäng.

³ <http://www.orientering.se/t2.asp?p=3354>

Formula 2000 körs enligt ett särskilt Formula-reglemente. Tävlingarna körs i skyddade vikar eller i hamnområden. Killar och tjejer tävlar på lika villkor. J15 är den minsta sportbåtsklassen. Man får börja tävla i den här klassen det år man fyller 10 år till det år man fyller 13 år. I T15 får man börja tävla det år man fyller 12 år till det år man fyller 16 år.

I de övriga tre disciplinerna, Jetski, Offshore och Classic finns det inte någon verksamhet för dem som är yngre än 14 år. Det året man fyller 14 år får man delta i standardklasserna och året man fyller 16 år är det tillåtet att köra med starkare motorer.

Tävlingsmomentet är samma för alla. Först till mål vinner. Klockan avgör, och det gäller även de yngre klasserna.

Ridsport

De flesta som börjar med ridsport börjar rida i tidig skolåldern. Nära storstäderna finns det ridskolor som profilerar sig för att ta emot små barn från cirka 4 år. Det finns alltid ledare närvarande och det går ut på att få kontakt med hästen, öva balans, och så vidare. Antalet profilerade ridskolor ökar, men hur ridningen ser ut för de yngsta vid vanliga ridskolor ser olika ut. De yngsta har små hästar, kortare "lektioner" och ibland är det mer 4H-liknande aktiviteter vilket gör att barnen även får träffa andra djur än bara hästar. Mindre ridskolor har inte samma möjligheter men man ska helst ha hästar anpassade efter alla typer av elever.

De flesta ridföreningar har tävlingar på ridskolan, så kallade klubbtävlingar för att alla som vill ska kunna prova på. Vanligast är hopp- eller dressyrtävlingar. Tävlingar på låg nivå ska handla om lek, när det blir mer allvar måste man ha licens för sig själv och/eller sin häst, grönt kort (se nedan). Ridlärarna ska vara med och bedöma vilken nivå eleverna ligger på, men även höjden på hästen har betydelse för nivån. De första tävlingarna kan bestå av att ledaren för hästen runt koner, och så vidare.

Klasserna är indelade efter höjden på hästen/ponnyn. Om man är 12 år och tävlar på stor häst kan man möta vuxna beroende på hästens höjd. Man får inte tävla på ponny längre än till man fyllt 18 år. Ridsporten har haft diskussioner om att gå över till åldersindelning men har märkt att många andra idrotter gått ifrån den indelningen och tvekar därför inför den.

Ridsporten är anpassat för barnen på så vis att det finns små hästar, små borstar, färger

(bilder) som gör det lätt att hitta i stallet för dem som inte kan läsa, och så vidare. De yngre börjar med lätta hoppbanor. Det ska ta cirka två minuter att ta sig runt banan och för de yngre är då banan kortare och lättare. Ju bättre man blir ju mer hinner man på två minuter. Det ska alltså vara anpassat efter vilken svårighetsgrad man ligger på. Vanligt är att ha stilbedömning istället för tidtagning på tävlingar för yngre. De ska ta sig runt banan på en standardtid men det viktigaste är att de rider mjukt och bra. De har även denna typ av bedömning på de första officiella tävlingarna.

Enligt förbundet verkar det som pojkarna lockas mer av tävlandet inom ridningen än de flesta flickorna. Många tjejer tycker att det är mysigt att ta hand om ponnyn/hästen, där många lockas av det kravlösa hos hästen.

I år (2005) ska förbundet prova nya tävlingsformer för yngre ryttare för att minska resultatfixeringen och för att de ska tävla mer mot sig själva. Alla får någon typ av pris vid tävlingarna, rosetter. De har även kunskaps tävlingar så att tävlandet blir mer brett.

Eftersom fälttävlan är en tuff sport som ställer stora krav på både häst och ryttare, krävs ganska stora kunskaper för att rida och tävla fälttävlan. Allt fler vill glädjande nog prova på sporten och det är roligt. Men fälttävlan är också en sport med höga säkerhetskrav, ett måste för att sporten ska kunna leva vidare. Hästen måste vara lämpad, ha kondition och viljan. Ryttaren måste ha omdöme, kunskap om hästen både fysiskt och psykiskt samt veta hur man rider an på olika typhinder ute i skogen. Fälttävlanskortet ska ses som en hjälp och introduktion in i sporten. Under träningsformer och för en auktoriserad A, B eller C fälttävlanstränare får den som vill börja rida fälttävlan pröva på de olika momenten i uthållighetsprovet. För att kunna rida fälttävlan behövs allsidiga kunskaper och då höjs även säkerheten inom sporten och för dess utövare.

Alla momenten i kortet kan ske under ett träningstillfälle och för en auktoriserad fälttävlanstränare. Det är distrikten som står som arrangör och ansvarig för genomförandet av fälttävlanskortet. Är man nybörjare inom sporten och vill ta kortet, så ska man vända sig till sitt distrikt. Där vet de vilka träningstillfällen som finns för kortet, på vilka terrängbanor det ska genomföras och för vilken tränare. Provet för kortet är uppdelat på två delar. Den ena delen är ett teoretiskt prov som är upplagt på samma sätt som det Gröna kortet. En skrivning

med ett visst antal frågor, ska besvaras med hjälp av Fälttävlans-TR IV 2003. Alla frågor är baserade på fälttävlan och vad debutantklassryttare måste känna till för att kunna genomföra en debutantklass. För ponnyryttare gäller följande för det teoretiska provet; Ponnyryttare under tretton år som vill ta fälttävlanskortet behöver inte göra det teoretiska provet skriftligt utan har en muntlig genomgång med provledaren. Däremot genomförs det praktiska provet, med avstånd, tempo och hinderhöjder, anpassade för rätt kategori. Ponnyryttare från tretton år och uppåt gör teoriprovet skriftligt eller muntligt och gärna tillsammans med sina föräldrar. Den andra delen är det praktiska provet som är förlagt ute. Provet består av tre delar, en temporidning i trav och galopp, hoppning av enskilda typhinder som kan förekomma i en debutantklass, till exempel upp- och nedhopp, vad i vatten eller någon typ av grav. Avslutningsvis rider ekipaget över en kortare terrängbana. Under uthållighetsprovet bedömer tränaren bland annat ryttarens sits och följsamhet över och mellan hinder, ryttarens förmåga att rida hästen i balans mellan hinder, rytm, tempo och väg. Blir ryttaren godkänd får han/hon ett märke att klistra på det Gröna kortet, som ett bevis på att de har klarat fälttävlanskortet och har rätt att starta i sin första debutantklass.

Alla som tävlar, från lokal tävling och uppåt ska ha tagit Grönt kort. Det gäller oavsett om det handlar om häst- eller ponnyryttare, kusk eller voltigör, och oavsett i vilken gren de tävlar i.

Ringette

Saknar information

Rodd

Rodden är till viss del anpassad efter barn och ungdomars förutsättningar. Åror och längden på banan varierar enligt följande:

Ungdom D 10-12 år: långt och smalt blad på åran för att skona ryggen, ror vid tävling tvåhundrafemtio meter.

Junior C 13-14 år: långt och smalt blad, ror vid tävling femhundra meter.

Junior B 15-16 år: långt och smalt blad, ror vid tävling tusen meter.

Senior 17 år och äldre, Big blade åra, ror vid tävling två tusen meter.

Ungdomsbåtar (mindre båtar) var tidigare vanliga men på grund av ekonomiska skäl har allt fler föreningar valt bort dessa båtar. Ungdomsbåtarna har vanligtvis åror i trä som är något tyngre men som för båten mer stabil i vattnet.

För att spara på ungdomarna och ge fler möjlighet att tävla får Ungdom D, Junior C och B tävla i två lopp per dag i två olika typer av båtar, totalt högst fyra lopp (kval och final). Seniorer får tävla i så många lopp som de själva vill ställa upp i.

Seniorer startar vid startbryggor vilket inte ungdom och junior gör. De ligger i en så rak linje som det går.

Alla i en förening ska i princip kunna vara med och tävla vid tävlingarna. Det är upp till föreningarna hur de lägger upp det men förbundet rekommenderar att de ska turas om så att alla som vill får vara med och tävla.

Ungdomar D och Junior C har mixbåtar med pojkar och flickor. Det är jämt fördelat med antal flickor och pojkar men flickorna börjar bli fler. Förbundet har aldrig haft någon speciell tjejsatsning.

Rodden ändras lite varje år även om grundprincipen är den samma. Det är framför allt distansen som ändras. Hoppet mellan de olika klasserna ska inte vara för stora för att övergångarna ska gå bra. De provar nya distanser nästan varje år.

Rugby

Rugby går ut på att de femton spelarna i laget – ibland kan de vara sju eller nio spelare – ska ta så många poäng som möjligt genom att placera bollen bakom motståndarlagets mållinje eller sparka bollen över den tre meter höga målrribban. Det är tillåtet att sparka, kasta och bära bollen. Eftersom bollen är oval och studsar ganska oförutsägbart försöker man fånga bollen före studs. I rugby får man inte passa bollen framåt, bara bakåt.

Rugbyn hade 3 525 licenserade spelare förra året (2004) var av 1 373 var under 17 år. Rugbyn är uppdelat i U7, som inte har särskilt många deltagare, U9, U11, U13, U15, U17, U19, senior. U9-U13 har ett antal turneringar som är regionala, för att det inte ska bli för långt att åka till turneringarna. Det finns tre regioner inom rugbyn.

Förbundet arbetar med att lag med barn inte ska tävla mot varandra i kampen om att bli bäst i Sverige. Det ska helst inte vara SM för de yngsta klasserna. Det ska vara mer allvar

först vid 15 års ålder och mer satsning vid 17 år. Förbundet vill att reglerna ska vara olika beroende på förutsättningarna. Barnlagen ska inte behöva vara fasta. Möjligheten ska finnas att två föreningar slår sina grupper samman så att alla ska kunna vara med. Klubbgränserna ska därmed inte vara så fasta. Toppning ska helst inte förekomma. Oavsett hur man ser ut ska man kunna platsa i rugby (precis som amerikansk fotboll).

Rugbyn är en tuff sport och därför är säkerheten viktigast, vilket medför att regler måste anpassas. U9 får till exempel inte kicka bollen och plan och boll är anpassade. Antal spelare, avbytare och så vidare ändras ju äldre man blir. Bollens storlek varierar. Storlek fem är störst och den spelar de med från 15 års ålder. U13 spelar med storlek fyra, U9 med storlek tre.

Rugbyn har förändrats mycket under de senaste tio åren. Det finns många fler barn och ungdomar, samt kvinnor idag och det är en ökning med cirka tio procent mer medlemmar varje år, främst bland de tre grupperna nämnda innan. Nästan hälften av medlemmarna är som tidigare nämnt under 17 år vilket de inte var för tio år sedan. Rugbyn har därför utvecklats mer på ungdomarnas villkor.

Lagen tränar mixat, flickor pojkar, damer och herrar. Förbundet anser att det är en styrka för idrotten. Det var först förra året som det infördes flickklasser, flickor 14 år och flickor 17 år. U9, U11, U13 är alltid mixat. Upp till U17 kan man ha mixade lag, men vill flickorna ha egna klasser får de det.

Det finns speciella ungdomsregler, med en hög grad av detaljering och som behandlar allt från skydd, antal spelare och planens storlek till klunga och inkast. Det är emellertid inte en fullständig regelbok för ungdomsrugby, utan skall ses som ett *komplement* till gängse reglerna).

Segling

I grunden är segling ingen större barnidrott. Men optimistjollen är ett litet undantag, då den är lämplig som utbildningsbåt; säker och lätt att hantera både på vattnet och på land. Båten kan användas så snart man lärt sig att simma. Förbundet vill dock få klubbar att utöka eller förstärka ungdomsverksamheten och göra idrotten mer ungdomsvänlig. Därför har förbundet startat ett projekt som kallas Ungdomsvän-

liga klubben som är till för att stärka de föreningar som vill satsa på ungdomar.

Simning

Det finns cirka 110 000 barn och ungdomar under 20 år som håller på med simning. Simning är något som så gott som alla sysslar med under någon tid. Till skillnad från alla andra specialförbund har simförbundet verksamhet även för de allra yngsta i form av babysim som finns för barn upp till 2 år. Det följs av minisim (2-4 år), simundervisning (4 till cirka 8 år), tekniskskola (cirka 8 till 12 år) och tävlingssimning från 12-16 år. Tävlingssimning är en fortsättning på tekniskskolan, dock inget tvång på att man måste tävla. (För att få medverka i någon av de andra verksamheterna, konstsimm, simhopp och vattenpolo måste man vara simkunnig, så simningen är första steget in i de idrotterna.)

För barn ska det vara mycket lek och ge vattenvana. Dock vanligt att föräldrar tycker att det är för mycket lek och att de ska lära ut mer ren simning.

När det gäller gruppindelningar får föreningarna göra som de vill, men vanligt är att man delar in grupper efter kunskap. Grupperna är alltid mixade med pojkar och flickor. Det gäller ända upp till elitnivå. Det arrangeras mästerskapstävlingar från 12 år, men många börjar tävla vid 10 års ålder. Först är det interna tävlingar (utmanarna) där simmarna tävlar mot sig själva. Börjar på tjugofem meter sedan femtio meter och hundra meter. Alla som vill får vara med. Det gäller att klara olika tider för brons, silver och guld. Det innebär att alla vid en tävling kan ta guld. Det tävlas i alla fyra samsätt.

Senare finns det vanligtvis öppna klasser med 12 år och yngre. Det är tränarna som avgör vilken klass man ska tillhöra. Här tävlar man också i de fyra samsätten, först tjugofem meter sedan femtio meter och hundra meter, och så vidare, beroende på hur duktig man är. Alla ska i princip kunna vara med, men det har hänt i storstäderna att det varit för många deltagare och då har man valt att inte låta alla deltagare ställa upp i alla samsätt för att tävlingsdagen inte ska bli allt för lång. Flera distrikt runt om i landet har så kallade klubbpoäng som kan liknas vid ett seriesystem. Tävligen är inte individuell utan poängen en simmare får går till klubben.

Sedan ett år tillbaka har simförbundet haft en nyframtagna databas där man kan se alla resultat från alla tävlingar. Det innebär att alla kan kontrollera hur man ligger till. Det medför både bra och dåliga saker med denna databas. Fördelarna är att statistiken är mycket god och det är lätt att följa resultatredovisningen. Negativt är att föräldrar har större koll hur deras barn och ungdomar ligger till i förhållande till andra i samma ålder och därmed sätter större press på barnen och ungdomarna. Reglerna är de samma hela vägen upp förutom att ingen diskas på en interntävling. Domarna ger lappar till tränarna om något går fel och ber dem öva på detta under träning.

Det verkar inte ha hänt så mycket med simningen under de senaste tio åren. Förbundet anser däremot att de har en stabil grund som de är nöjda med. Och saker som poolers storlek, djup och så vidare kan de inte göra mycket åt. De anser sig ha en bra linje med bra pedagogiska mål. Man börjar med att tävla lokalt för att sedan sakta arbeta sig uppåt till större evenemang. Arrangören bestämmer åldersklasserna och vilka klasser som får medverka. Det brukar vara indelat i 12 år och yngre, 13-14 år, 14-15 år, junior för damer upp till 18 år för herr upp till 19 år, sedan är man senior.

Skidor

I skidförbundet ingår tio discipliner: Alpint, backhoppning, freestyle, längdåkning, nordisk kombination, rullskidor, skidorientering, snowboard (se nedan), speedski och telemark. Störst bland de tio disciplinerna (och även bland barn och ungdom) är alpint, längdåkning och snowboard. Vi kommer här att behandla längdåkning och snowboard. Längdåkning kan man börja med så fort man har lärt sig att gå. Klassindelning är följande: Barn, under 8 år, ungdom, mellan, 9-16 år, och junior, mellan 17-20 år. För barn och ungdom kan klasserna vara indelade enskilt (9 år, 10 år och så vidare) eller sammanslaget 9-10 år, 11-12 år och så vidare. Det finns även regler för hur långt de olika åldersklasserna får åka. Desto yngre man är desto kortare ska man åka. De som är 9-10 år åker 2,5 km, 11-12 år åker 3 km, 13 år åker 5 km, 14 år åker 7,5 km, 15 år åker 10 km, 16 år åker 15 km. Förbundet rekommenderar ofta kortare sträckor än de ovanstående, till exempel rekommenderas 9-åringar att åka 1,5 km. Man ska ta hänsyn till barnen och ungdomarna. Spåren ska läggas efter deras teknik och även

banas utformning är viktig så att den inte blir för svår när det till exempel gäller klättring. Pojkar/flickor och damer/herrar är alltid uppdelade förutom vid vissa mixade stafetter för främst yngre. Förbundet har även infört stafetter med olika längd vid U-SM. Detta för att fler ska ha möjlighet att vara med.

Det finns även speciella köldregler för hur kallt det får vara under tävling: minus femton grader för juniorer och minus sjutton för seniorer. Detta är något som man inte lika ofta tar hänsyn till i andra länder. Man måste dessutom alltid ta hänsyn till vind och luftfuktighet. Barn tävlar utan tidtagning och därför förekommer ingen rapportering av resultat. Upp till 14 år ska alla som deltar i tävling få pris, vilket är en relativt ny regel.

Utvecklingen de senaste tio åren är främst att förbundet börjat titta mer och tänka på barnen. Att anpassa sporten är inte bara till för att locka fler utan ur hälsosynpunkt och för att göra skidåkning roligare. Från att man är ungdom börjar man ta tid på tävlingar och man har rätt att publicera resultat, men förbundet vill undvika det så långt det går.

Det finns inga öppna klasser utan bara åldersindelade klasser. Skidförbundet har börjat med nya former av tävlingar för att göra det roligare och intressantare för de yngre.

Kortvasan: Nya regler för barn och ungdom (ett exempel): Åldersgränsen för Kortvasan 2003 blev 13 år, i stället för att som tidigare har 11-åringar fått åka den tre mil långa Kortvasan mellan Oxberg och Mora. (OBS! Svenska Skidförbundets regelverk säger dock att ungdomar under 15 år inte får åka tre mil i tävlingssammanhang.) Skidförbundets rekryteringsgrupp hade fått signaler om att det fanns ungdomar i 11-12-årsåldern som for fram för hårt i spåret och som var väldigt trötta vid målgången. Under våren och sommaren 2002 hade representanter förbundet och Vasaloppet djupgående samtal om Kortvasans åldersgräns och hur man på bästa sätt utvecklade Kortvasan som arrangemang. Någon tävling i egentlig mening har Kortvasan aldrig varit eftersom deltagarna inte gjort upp om några placeringar och priser. Men alla startande har haft nummerlapp och de över 16 år har fått en åktid registrerad. Arrangemanget ska definieras som ett familjelopp, alltså inte som en tävling, vilket innebär att de gängse tävlingsreglerna frångås något. Förbundet strävar, enligt egen utsago, efter att gynna skidintresset i alla åldrar, men man ska vara mycket varsamma med

unga växande människor där olikheterna i mognadsålder kan skilja flera år mellan individer i samma åldersgrupp. Följande förändringar har gjorts i Kortvasan:

- Löpande start som i Öppet spår.
- Ingen tidtagning för ungdomsåkarna.
- 13-15-åringar får inte starta i första grupp.
- Ytterligare en officiell vätskestation till tre.
- Höjd festkaraktär i Kortvasan genom exempelvis musik på några ställen efter spåret.

Under 2002 har ungdomsting och -möten genomfördes i fem olika distrikt från norr till söder. Ungdomarna som var mellan 13-20 år (cirka 160 stycken) framförde synpunkter och önskemål om attraktiva arrangemang, för att locka fler till sporten och för att få fler att vilja fortsätta. Sammanfattningsvis har följande starka önskemål framförts:

- Mer variation av banlängder och tävlingsformer
- Mer skicross
- Mer sprint
- Mer lagtävlingar och stafetter i olika former, lagsammansättningar etcetera
- Musik som ungdomar gillar.
- Bra speaker är A och O
- Priser till alla i ungdomsklasserna

Förbundet noterar: "Om vi vill locka de unga till skidspåren och utveckla sporten måste vi ta dessa önskemål och viljeuttryck på allvar! FART OCH FEST ÄR NYCKELORDEN!"

Snowboard

Snowboard tillhör skidförbundet (se ovan), men har en begränsad klubbverksamhet, vilket ska jämföras med övriga RF-förbund. Tidigare var snowboard i hudsak inriktad på seniorer, men har sedan några år tillbaka gjort en ungdomssatsning. Dreams är ungdomssatsningen för både snowboard- och skidåkare. Tävlingar arrangeras över hela Sverige med flera deltävlingar.

Problemet för förbundet är att det är få snowboardåkare som är med i olika klubbar. Många av åkarna är därför inte försäkrade. Men genom att bli medlem i Dreams och skaffa en "Dreamticket", som till fullo ersätter till tävlingslicensen, erhåller de en försäkring. Kortet ska åkarna sedermera ha om de

vill köra i Dream Camps, och i kortet (125 kr) ingår en bra grundförsäkring som gäller vid all träning och tävling. Dream har i nuläget (2005) cirka tvåtusenfemhundra medlemmar och medelåldern är 15 år.

Det är väldigt populärt bland barn och ungdomar att hoppa och då lockar snowboard och freestyle. Det finns tävlingar för barn ner till 7-8 år, och de kallas kidsklassen och är för barn 12 år och yngre. Alla kör på samma bana medan det finns sex olika linjer som då är anpassade efter hur duktig man är. Barnen kör på de små linjerna. Idag är det ungdomarna som kör bäst, bättre än seniorerna, och många klarar att köra efter de stora linjerna. Bäst just nu (2005/06) är en kille som är 14 år.

Ungdomsklassen består av dem som är upp till 15 år, och ej börjat gymnasiet. Juniorerna är mellan 16-19 år, går i gymnasiet och seniorerna är 20 år och äldre, efter gymnasiet. Tävlingarna sker inte i traditionell mening. Åkarna får åka en hel dag och så är det heat. Därigenom är det är träning och tävling och fest på en och samma gång.

Inom snowboard händer det mycket varje år, och det måste byggas fler parker. Det finns Dream Park, där man utbildar för hur parkerna ska byggas. De visar vart trenden rör sig och hur det kan utvecklas för varje år.

Inom Dreams har de så få regler som möjligt för att flexibiliteten ska vara stor. Det ska vara möjligt att ändra reglerna från tävling till tävling efter de olika förutsättningarna, och så vidare. Alla åkare följer samma regler och det är krav på att alla ska var försäkrade. Inför nästa säsong införs hjälmtvång på tävlingar, men så gott som alla använder hjälm. De som arbetar med Dream är alla unga killar och därför vet de mer vad åkarna vill ha. Efter tävlingar tillfrågas åkarna om vad de saknar och vad de tycker om saker. Snowboarden arbetar med att få föräldrarna mer engagerade för att de behövs så att åkarna ska kunna var med på tävlingarna. Förbundet anser sig ha ett nytänkande när det gäller att "ta hand om" föräldrarna.

Skidskytte

Det finns några få som är 10 år och är med men de flesta börjar med skidskytte när de är 12 år. Vapnet är för stort innan de kommer upp i den åldern samtidigt som det krävs en viss mognad när det gäller en idrott med vapen. Säkerheten är a och o. Vapnet är farligt och

barnen behöver därför vara mogna för att få delta. I början övar de mycket på säkerheten. Öva in det till ett beteende. Säkerheten är viktigare än träffsäkerheten. 10-åringarna är separerade från de andra och tävlar för sig själva. De skjuter på stor prick och ligger ner när de skjuter, med stöd. Upp till 14 år är det liggande med stöd över 15 år men under 17 år är det fortfarande liggande men nu utan stöd. När man blir junior skjuter man på lillapricken när man ligger ner och stora pricken när man står upp. Inga ungdomar fraktar vapen under tävling. Vapnen läggs fram av vuxna eller funktionärer. Från 17 år har den tävlande fullt ansvar över sitt vapen. Förbundet rekommenderar att de som är 10 år inte ska åka mer än två km. De ska åka en kilometers slingor, 11-12 år åker 3 x 1 km, 13-14 år åker 3 x 1,5 km, 15-16 år åker 3 x 2 km. De åker lite längre intervall för att distanserna måste anpassas så att man inte förlorar för mycket om man får straffrundor. Utrustningen är i princip den samma för alla. Men väljer man att satsa köper man bättre vapen och har flera skidor beroende på vilken disciplin man ska åka. Det finns seriesystem för juniorer och seniorer. Svenska cupen har sju tävlingar. Förbundet har inga nationstäckande tävlingar för ungdomar. De fungerande distrikten har cuper som är anpassade efter ungdomarna. Det är intressant att notera att sportens tävlingssystem bygger på skjutillägg i samtliga åldrar, 100 meter straffrunda i 10-12 års ålder för tavelbom till exempel.

Skridsko

Inom skridskoförbundet ingår fyra olika discipliner: Hastighetsåkning, rullskridsko, short track och långfärdsskridsko.

Tävling är en del av leken och sker alltid på barns villkor där man som ungdom eller vuxen väljer att satsa om man vill. Alla skridskoåkare följer samma regler, både idrottens och samhällets.

Det är bara inom disciplinen hastighetsåkning som det finns en väl etablerad verksamhet för barn och ungdomar. Det finns tävlingsskolor från 8 års ålder och klassindelningen är följande:

- Barn 8-10 år
- Ungdom 11-12 år
- Ungdom 13-14 år
- Ungdom 15-16 år

På skridskoskolan ska det inte förekomma tidtagning. Senare när de tar diplom är det vissa sträckor som ska avklaras på en viss tid. Det förekommer ingen ranking före man blivit ungdom. Reglerna inom hastighetsåkning är i stort sett de samma för alla på nationell nivå. Det viktiga är start och målgång. Upp till fyra åkare tävlar samtidigt på banan med ett avstånd av ett halvt varv mellan paren vid starten.

Barn har hjälm på träning, men det finns inget hjälmtvång på tävling, till skillnad från short tracken som har hjälmtvång.

För ungdomar, 16 år och yngre, tillämpas kalenderårsregeln. Ny säsong räknas från 1 juli. Ungdomar grupperas i tvåårsklasser, 11-12 år, 13-14 år, 15-16 år.

Sportdykning

Inom Svensk Sportdykarförbund finns flera discipliner. Sportdykning med apparat får utövas från och med man är 15 år. Att inte yngre tillåts utöva sporten har medicinska och fysiologiska förklaringar. Det är inte lämpligt för yngre. Det är ett stort ansvar att sportdyka, man har ansvar för parkamratens liv och man måste kunna livrädda.

Fridykning, undervattensrugby (UV-rugby) och frisim kan man börja med så fort man har lärt sig simma.

Eftersom UV-rugby är en fysiskt tuff sport går det inte att blanda barn och vuxna vilket medför att idrotten automatiskt anpassas efter barnen. Men själva reglerna för hur UV-rugby utövas är dem samma. Separata juniorserier saknas. Dock spelas årligen SM för såväl yngre som äldre juniorer. Det arrangeras tävlingar i UV-rugby och frisim för juniorer, det finns i alla fall cuper och svenska mästerskap.

Fridykning är anpassat för de olika åldersgrupperna.

Nästan all utrustning som krävs vid de olika disciplinerna är anpassade efter hur stor man är.

Under de senaste tio åren har det inte skett så mycket inom sportdykningssporten.

Sportskytte

Sportskytte har ett litet förbund och är en liten idrott. Det finns fyra huvuddiscipliner inom sportskytten: Gevär, Pistol, Lerduva, Viltmål

Disciplinerna gevär och pistol har flest unga utövare. De utövas inomhus på tio meter och är indelat i åldersklasser: 9, 10, 11 och 12 år. Upp till man är junior får man använda stöd sedan skjuts pistol med rak arm. Från 14 års ålder och upp till 20 år klassas man som junior.

Storleken på tavlan och avståndet fram till den är densamma för alla oavsett ålder. Reglerna är även de samma för alla men de yngre har längre tid på sig att skjuta. De har ett längre tidsintervall.

De minsta kan inte delta i de andra två disciplinerna, lerduveskytte och viltmål, eftersom de är allt för tunga vad det gäller vapen. Förbundet har inte funderat på att anpassa dessa discipliner för att de är för tunga och svåra. Det finns inget intresse för de två disciplinerna bland barn och ungdomar, samtidigt som förbundet inte vill anpassa lerduveskytte och viltmål för de yngsta.

80-aden, ungdomsävling i luftpistol
Tävling för ungdomar upp till 25 år.

Klassindelning	Ställning	Ålder
LP 11 flickor/pojkar	sittande	fyller högst 11 år året tävlingen startar
LP 13 flickor/pojkar	sittande	fyller högst 13 år året tävlingen startar
LP15 S flickor/pojkar	stående med stödhand	fyller högst 15 år året tävlingen startar
P 15 FF flickor	stående	fyller högst 15 år året tävlingen startar
LP15 PF pojkar	stående	fyller högst 15 år året tävlingen startar

Sittande skyttar i klasserna PL11 och LP13 får använda skyttestöd eller liknande stöd

Skyttäiden i luftgevär
Tävling för ungdomar upp till 25 år.

Klassindelning	Ställning	Ålder
L 11	sittande med stöd	fyller högst 11 år under året
L 13	sittande med stöd	fyller högst 13 år under året
L 15	sittande	fyller högst 15 år under året
L 15	stående	fyller högst 15 år under året

Squash

Inom squashen har man valt att göra följande åldersindelning:

Under 11 år, som inte har någon officiell tävlingsverksamhet.

Under 13 år

Under 15 år

Under 17 år

Under 19 år

Barn börjar tävla vid 12 års ålder men det är svårt att undvika tävlingsmomentet när man spelar två eller fyra på en bana.

Squashen kan vara svår för de minsta att utöva på grund av att det är både rack och boll. Den passar bättre för barn som fyllt 10 år och har bättre koordinationsförmåga.

Barn som är 4-5 år får testa att slå på ballonger när de ska introduceras i squashen, sedan används mjukisboll, följt av en mellanboll som liknar en tennisboll. Det finns fyra typer av squashbollar som är anpassade efter spelarens förmåga.

Squashrack för knattar är kortare men ser i övrigt ut som ett normalt rack. Banans storlek är den samma för de yngre utövarna men det är inte viktigt att serva i servrutan eller att stå på rätt plats vid serven.

Squashen är anpassad för de yngre utövarna men det saknas resurser för att ytterligare anpassa den (spelas på specialbana).

Det finns två sätt att räkna poäng under en match: poäng vid serve eller poäng vid varje vunnna boll. De yngre utövarna brukar välja det sistnämnda sättet.

Så fort man passerat åldern för nästa åldersindelning, till exempel precis fyllt 13 år, får man gå upp i nästa klass. Detta kan dock variera där man väljer att vara kvar i en klass hela året ut.

Squashen är beroende av specialbanor och kan inte spelas vart som helst. Därför introduceras sporten inte i skolan. Intresset för att tävla är ganska liten hos barn och ungdomar som utövar squash. I grunden bygger all squash på samma regler men reglerna ska läggas på den nivå som utövaren ligger på.

Styrkelyft

Styrkelyft är ingen utpräglad barnidrott och det är möjligt att yngre tränar på eget bevåg men de flesta föreningarna försäkrar inte ungdomar under 16 år.

Förbundet rekommenderar inte styrkelyft innan man fyllt 14 år i föreningarna och träningen ska ske under uppsikt. Det förekommer olika handslagsprojekt i skolor där styrkelyftsträning förekommer men då med den egna kroppen som motstånd.

I ungdomsklassen (14-18 år) finns vikt-klasserna: 52, 56, 60, 67,5, 75, 82,5, 90, 100, 110, 125, +125. Man måste samtidigt vara försiktig med viktfixering. Ungdomsledarna

ska därför gärna ta upp dem i viktklasser högre för att bantning inte ska förekomma. Att väga lite är ingen fördel i styrkelyft. Samtidigt som byggarkroppen inte är något som är bra heller. "Man bör skapa den rätta trenden".

Taekwondo

Med Taekwondo för barn menas Taekwondo till och med tretton års ålder. Minior är man från 8 år. De flesta börjar när de är 10-12 år. Även om det är en disciplinerad sport så ska barn få vara barn.

Träffytan är aldrig över axel. Juniorerna går som seniorer vad det gäller träffytor det är dock inte tillåtet för nybörjarjuniorer att nocka.

Alla följer samma poängtablå oavsett ålder. Taekwondo fungerar som boxningen, minst två domare måste trycka inom en viss tid efter till exempel spark. Systemet är inte anpassat efter ålder. Taekwondons målsättning är trots detta att tävlingarna (reglerna, utrustningen och tävlingsytor) ska anpassas till barnens ålder och utveckling.

Barn- och ungdomsverksamheten var inte särskilt stor för drygt tio år sedan men har blivit större. Det finns i dag drygt nio tusen aktiva. Ungefär tjugo procent av dem är mellan 8-12 år, cirka sjuttio procent är mellan 13-18 år och de sista tio procent är där med äldre än 18 år.

Det ska inte förekomma någon form av elitänk på lägre nivå. Vid 15 års ålder börjar det bli mer intressant att följa rankingsystemen för att se vart man befinner sig i jämförelse med andra. Det finns inget rankingsystem för barn och det arrangeras bara fyra-fem tävlingar per år för barn.

Tävlingarna är uppdelade i två discipliner. *Kamp (Kyorugi)* och *mönster (Poomsae)*.

Kamp: Det gäller att under stränga regler skaffa sig poäng genom kontrollerade slag och sparkar på tillåtna träffytor som för ändamålet är försedda med godkända skydd. Slag mot huvud och kamptechniker under bältet är strängt förbjudet för alla utövare. Nybörjare och avancerad minior får inte sparka mot hjälm. Det är inte tillåtet för varken nybörjare, junior och senior att sparka hårt mot hjälm. Tre kändomare avgör vilka attacker som är poänggivande genom att trycka på en knapp för röd eller blå som representerar de två tävlande. Kamp är indelat i olika viktklasser.

Mönster: Mönster är en lugnare form av disciplin. Mönster är lätt att anpassa efter barn

och ungdomar eftersom teknikerna kan förenklas. Barn har vanligtvis mycket enklare för att lära in mönster än vuxna. Man följer de europeiska reglerna vid tävlingar. Ett mönster är en inövad blockering, slag och sparkserie som skall följa ett förutbestämt rörelseschema. Tävlingar genomförs individuellt eller i lag (synkron) på motsvarande yta som kamptävling.

Tennis

Svenska Tennisförbundet menar att svensk tennis är en idrott för hela livet, hela familjen hela året.

De yngsta utövare börjar med tennislekis eller minitennis för barn mellan 5 och 9 år. Det brukar vara tolv elever på sex badmintonbanor eller en tennisbana med fyra till sex minitenisnät. Målet med träningen är att det ska vara sextio procent lek och fyrtio procent allvar. Minitennis spelas med mjukisbollar i skumgummi. Små barn spelar med kortare rack men efter de fyllt 9 år spelar de med vanliga bollar och rack.

Mellanboll, mellan 6-9 år, där sex elever spelar på en tennisbana, med extra nät. Svårighetsgraden ökar. Det finns även nybörjarkurser för barn mellan 9-15 år.

Tävlingsaktiviteten i sin tur är klassindelad enligt följande: 12, 14, 16, 18 år. Den som är 13 år spelar i klass 14 och så vidare. För dem som är mellan 9-11 år finns det mindre tävlingarna där matcherna spelas på tid. Varje match är trettio minuter. Skulle matchen efter trettio minuter vara lika i antal vunna gem spelas det sista gemet till slut för att få en vinnare.

I Skåne finns Wilson cup som arrangeras för flickor 11 år och pojkar 10 år. Liknande cuper arrangeras runt om i Sverige. De barn som anses vara bäst i sin åldersklass får inte vara med utan cuperna är för dem som inte är så kallade talanger. Tränarna väljer ut dem som får åka vilket medför att det inte är alla som får åka.

När barnen fyller 13 år måste de ha licens för att få vara med och tävla. De följer nu alla de regler som de vuxna följer. De ska kunna räkna och serva i servrutan. Tennisplanens storlek anpassas aldrig efter barnen vid tävlingar. Det finns ingen ranking för ungdomarna utan de har i stället tennispoäng som man börjar räkna med vid licenseringen. Då har barnet noll poäng men får poäng efter segrar vid tävlingar. Svårare tävling ger högre poäng och

tvärt om. Poängen styr ganska hårt vilka som anses duktigast. Detta kan dock vara missvisande om en person varit skadad ett halvår och inte kunnat medverka i några tävlingar.

Kalle Anka Cup har beskrivits som världens största och roligaste tennistävling. Omkring tio tusen ungdomar i åldern 10-15 år deltar varje år i den klassiska tävlingen, som fyller 35 år i år (2005). Tävlingen är uppdelad i en klubb-, en distrikts- och en Sverigedel. Vinnarna i distriktsfinalerna kvalificerar sig för Sverigefinalen i Båstad i mitten av juli.

Vad det gäller utvecklingen av tennisen har det inte skett så mycket se senaste åren, men förbundet har konstaterat att världens främsta tennisspelare blir alltmer vältränade. Samtidigt som flertalet av de svenska juniorspelarna saknar de fysiska grundförutsättningarna för att utvecklas optimalt.

Förbundet har gett ut en skrift som handlar hur man ska uppträda som bra tennisförälder.

Triathlon

Triathlon är en relativt ny sport i Sverige och har därmed inte så stort antal medlemmar. Barn och ungdomar som är verksamma leds ofta av sina föräldrar eller kompisars föräldrar som är aktiva inom triathlon.

Förbundet arrangerar minitriathlon för barn. De yngsta barn som deltar kan oftast inte simma så de får springa vid vattenbrynet femtio meter och cyklar femtio meter på en trehjulning. Minitriathlon har deltagare upp till 14 år.

Det är de internationella reglerna som används och det medför att indelningarna blir mer rättvisa. Indelningarna är som följande:

- 11 år och yngre: 100 m simning, 5 km cykling, 1 km löpning
- 12-13 år: 200 m simning, 5 km cykling, 1,2 km löpning
- 14-15 år: 400 m simning, 10 km cykling, 2,5 km löpning
- Ungdom 16-17 år: 750 m simning, 20 km cykling, 5 km löpning
- Junior 18-19: 1900 m simning, 90 km cykling, 21 km löpning.

Yngre utövare (upp till cirka 14 år) cyklar ofta på vanliga mountainbike-cyklar i början eftersom tävlingscyklar är dyra.

I Ungdomscupen (16-17 år) räknar man poäng efter vinster. I Cykelcupen (13-16 år) får man poäng för varje tävling man deltar i, ju fler tävlingar desto högre poäng. Varje distrikt

brukar arrangerarna cuper med enkla klubb-tävlingar. Det brukar vara åtta eller nio tävlingar per sommar med bland annat ungdomstävlingar.

Ungdomsverksamheten har utvecklats massor bara de senaste fyra åren. Det satsas mycket mer än det gjordes tidigare samtidigt som förbundet synliggjorts för ungdomarna.

Tyngdlyftning

Tidigare var tyngdlyftningen indelad i åldersgränser när det gällde att tävla med vikter men det är sedan några år borttaget.

De yngsta licensierade tyngdlyftarna är födda 1995, 1994 (11-10 år). De har då tävlingslicens. Det har skapats en serie för ungdomar under 14 år (12-14 år). De får extrapoäng för varje avklarad lyft, med rätt teknik. Förbundet rekommenderar inte tävlingar med vikter före man fyllt 12 år. De vill istället betona vikten av god teknik.

Från förbundet sida har det inte funnits någon direkt satsning på barn. Tävlingsmässigt är idrotten lika för barn och ungdomar som för vuxna. Nybörjare har en lättare skivstång som väger 10-11 kg men ser förövrigt ut som en dam- (15 kg) eller herrstång (20 kg).

Alla om utövar tyngdlyftning upp till 17 år kallas ungdom. Nedre åldersgräns finns ej. De mellan 18-20 år är juniorer. Juniorer får tävla med damstång i tävlingar som DM och SM för viktclasser under femtio kg. Barn tränar cirka tjugofem procent teknikträning under ett pass. Resten är allmänfysik med styrka, balans, rörlighet och koordination. Vuxna tränar precis tvärt om.

Ungdomar i åldern 9-12 år har generellt sett lätt att lära sig tyngdlyftningsteknik. Ungdomarna har en naturlig längtan efter att testa hur mycket de orkar lyfta och det ska de naturligtvis få göra med följande förutsättningar:

1. Maxlyft måste vara med den goda tekniken som den unge lärt sig.
2. Maxlyft vid högst två tillfällen/månad i ryck och stöt.

Varpa

2004 fanns det cirka niohundra licensierade inom varpasporten. 246 av dessa var ungdomar upp till 15 år och 66 stycken licensierade juniorer (16-19 år). Idrotten är störst på Gotland.

Manliga och kvinnliga deltagare tävlar i skilda klasser utom i partävlingar där kombinationen är obligatorisk. Tävlingar med blandade lag på grundval av åldersgränser, handikapp och/eller kön är tillåtna. Banans längd varierar beroende på ålder och kön. Klassindelning efter åldern är följande:

- Pojkar upp till 9 år
- Pojkar upp till 11 år
- Pojkar upp till 15 år
- Flickor upp till 11 år
- Flickor upp till 15 år
- Juniorer (herr och dam) upp till 19 år

Vikten på varpan kan variera där nybörjare ofta använder lättare varpor, 0,7-1,2 kilo.

Vattenskidor

Vanligaste åldern för de flesta att börja med vattenskidor är vid 9-10 års ålder. Tävlingsverksamheten består av cirka fyrtio ungdomar upp till 14 år som tävlar i SM.

Det finns barn och ungdomar representerade i alla tre discipliner: vattenskidor, wakeboard och barfota.

De enda skillnaderna vad det gäller upplägget i de tre disciplinerna mellan att vara barn och ungdomar och senior är att seniorena tränar mer fysiskt samt har mentalträning.

Barn och ungdomar är inom vattenskidåkning uppdelade i åldersgrupperna:

- 14 år och yngre
- 15-17år
- 18-21 år

Vid 22 års ålder blir man senior.

Vid tävlingssammanhang skiljer sig verksamheten en del för de yngsta. I delfincupen för de yngsta finns inte grenen hopp. Det är skillnad på hur långt eller länge de åker samt vilken hastighet båtarna kör i beroende på vilken åldersklass man tillhör. Detta påverkar även hopphöjden. Utrustningen (skidor, wakeboard och så vidare) är anpassad efter hur stor man är. Linans längd är dock den samma för alla på elitnivå. Ungdomarna tävlar med precis samma regler som vuxna.

Inom vattenskidsporren har utvecklingen inte varit så stor under de senaste tio åren förutom att tävlingsformerna blivit mer anpassade för barnen.

Volleyboll

Volleybollen är uppdelat i åldersklasser, 9, 11, 13, 15 och så vidare. Volleyboll spelas alltid på samma storlek av plan (arton meter). För yngre utövare än 11 år spelas volleyboll med lättare boll, storleken på bollen är dock den samma. Höjden på nätet varierar beroende på åldersklasserna. Två meter är den lägsta höjden för volley 2000 (under 14 år). Anledningen till att det inte är lägre beror på att utrustningen inte är anpassad för lägre höjd än två meter. Höjden varierar även för om det är flickor eller pojkar som spelar. Nätets höjd är 2,43 meter för herrar, 2,24 meter för damer och ungdomar spelar på 2,00-2,35 meter. Alla har samma poängräkning. Yngre (alla under 15 år) utövare spelar bästa av tre set i stället för bästa av fem set, som vuxna spelar.

Det finns seriesystem regionalt och/eller på distriktsnivå. De är utformade olika beroende på förutsättningarna i regionen/distriktet, måste anpassas efter förutsättningarna. Det är vanligt med sammandragstävlingar där man möter flera lag på en och samma dag, på grund av att det finns för få lag eller att det är för långt att åka.

Volleybollen har ytterst lite barnverksamhet. Det är få i 9-årsklassen (får fylla 10 år under säsongen) och de yngsta har nästan inga tävlingar. 11-årsklass är vanligare (får fylla 12).

Volleybollen är bra utformad med olika nivåer som kallar svart, rött, blått och grön. Det är svårighetsnivåer och man bestämmer själv vilken nivå man vill vara på.

Volleybollen är inte optimal än så det ska ske en omorganisation, vilken ska vara klar 2006 Fokus ska ligga på rekrytering, även om det då inte kommer vara rekrytering av barn i först hand.

Volleybollen ändrades mycket under 90-talet bland annat med poängräkningssystem men sedan dess har inte mycket skett.

RIKSIDROTTSFÖRBUNDET

Idrottens Hus, 114 73 Stockholm • Tel: 08-699 60 00 • Fax: 08-699 62 00
E-post: riksidrottsforbundet@rf.se • Hemsida: www.rf.se

